

Torsdagen den 20 november fm.

Kl. 12.00

Miljövård

1 § Justerades protokollet för den 12 innevarande månad.

2 § Föredrogs och hänvisades

Proposition

1986/87:67 till bostadsutskottet

3 § Föredrogs och hänvisades

Motionerna

1986/87:Kr101–Kr107 till kulturutskottet

1986/87:Fö109–Fö111 till försvarsutskottet

1986/87:Bo101–Bo105 till bostadsutskottet

1986/87:Sk104–Sk118 till skatteutskottet

1986/87:L114 och L115 till lagutskottet

1986/87:Sk119–Sk122 till skatteutskottet

1986/87:T108 och T109 till trafikutskottet

4 § Föredrogs

jordbruksutskottets betänkande

1986/87:6 om miljövård (allmänt).

Miljövård

Anf. 1 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman, ärade kammarledamöter! I detta betänkande behandlas en rad motioner om miljövård. Miljövården är en oerhört viktig del av vårt samhällsarbete. De förbiseenden som vi gör får konsekvenser i många sammanhang. Enligt centerpartiets uppfattning finns det ett direkt samband mellan natur, människa och samhälle. Därför leder de förbiseenden vi gör i detta sammanhang utan vidare till att vi får kostnader som belastar samhällsekonomin längre fram.

Det faktum att vi struntar i att göra vissa saker som vi borde göra leder till att kommande generationer får betala detta – vi sätter helt enkelt upp det på räkning. Detta är inte något rekommendabelt sätt att arbeta på, ändå gör vi det.

Vi har i motioner fört fram krav på att det måste bli en ändring på denna punkt. Vi måste få en annan syn på saken. Men framför allt måste vi ta bort skyggglapparna. Det kanske är detta det handlar om, eftersom vi, när vi resonerar om dessa saker, är ganska överens om att något borde göras. Men vi avstår från att se vissa saker som vi borde se.

Vi har från centerpartiets sida väckt motioner om och även reserverat oss för att man skall vidta en rad åtgärder. Som riksdagsledamöter och som ansvariga även på andra nivåer för dessa frågor får vi mycket information. Men denna information kommer från många olika håll, och på dessa olika håll drar man olika slutsatser. Det innebär att när vi skall fatta beslut vet vi inte alltid riktigt vad som är den verkliga sanningen.

Av denna anledning har vi föreslagit att man skall ha offentliga utfrågningar. Det innebär att man sammanför de experter som tror sig veta hur frågorna skall hanteras, men som har olika åsikter. På detta sätt skulle man försöka utröna hur saker och ting förhåller sig, och i varje fall skulle man få en offentlig debatt om dessa frågor på ett tidigare stadium än vad vi i dag får. I dag får vi ofta viktig information när det är för sent och beslutet redan är fattat. Då är denna debatt inte lika meningsfull.

Vid sidan härav skulle man ha något som vi kallar vetenskaplig medling. Det innebär att man skulle ha ett domstolsliknande förfarande när det gäller just de experter och vetenskapsmän som sysslar med dessa frågor för att på det sättet försöka utröna vad som är den största sanningen – den verkliga sanningen när vi kanske aldrig, men vi borde kunna komma sanningen närmare. Därigenom skulle vi slippa få den situation som nu råder, dvs. att vi ständigt går på nitar.

Vi gör misstag, och misstagen måste betalas. I miljösammanhang är försurningen naturligtvis ett resultat av våra misstag, liksom förekomsten av kvicksilver, PCB, för att inte säga samhällsplaneringen över huvud taget med det centraliserade samhälle som vi har. Hade vi på ett tidigt stadium nöjaktigt kunnat bevisa att en mer decentraliserad uppbyggnad av vårt samhälle ur miljövardssynpunkt, liksom ur människornas synpunkt och ur ekonomisk synpunkt hade varit bättre, då skulle vi också ha haft större möjligheter att nå bra resultat. När vi har fattat beslut om åtgärder är det mycket svårare att få en riktig förändring till stånd. Än svårare blir det när man genomfört åtgärderna.

Vi ställer krav på miljövardens inriktning i reservation 1. I reservation 2 har vi från centerns sida även krävt att det skall anordnas en internationell miljökonferens i Sverige. Sverige har gott renommé i miljösammanhang. Vi känner ett ansvar inte bara för oss själva i Sverige utan också för vår omvärld. Vi försöker påverka attityder och utveckling i andra länder i Europa och i hela världen. Därför tycker centern att vi med de kunskaper och med det renommé som vi faktiskt har skulle kunna ställa oss i spetsen för en internationell miljökonferens mycket snart. I anslutning till detta tycker jag att vi – och det har vi reserverat oss för – borde arrangera internationella mässor, där vi visar den miljöteknik som vi har. Den miljödiskussion som förevarit och det miljöansvar som vi känner samt inte minst de krav som har ställts har lett fram till att olika metoder att minska utsläppen och hantera våra miljöstörande verksamheter på ett bättre sätt kunnat utvecklas. Vi

borde med fördel kunna visa det här för andra och erbjuda våra tjänster.

Skall vi få en bra miljöpolitik, krävs att människor har en känsla för miljö, att människor vet mer om miljön och de ekologiska sambanden i naturen – vi människor är en del av naturen, och allt vi företar oss har en påverkan på naturen. Skall vi kunna fatta de beslut som vi måste fatta, och som inte alltid kommer att vara direkt positiva för människor utan ibland tvärtom kan innebära begränsningar, måste vi få förståelse för våra beslut hos de berörda. Då måste människorna, som jag sade, få bättre kunskaper om varför vi tvingas fatta vissa beslut. Det måste finnas en opinion som stöder oss. Utbildningen måste ändras i denna riktning, så att miljön får en bättre och riktigare plats i utbildningen, först och främst i lärarytbildningen men också i utbildningen av alla svenskar, i ungdomsskolan, samt naturligtvis i ökad utsträckning i all utbildning som vi har. En ingenjör som är tekniker måste veta hur tekniken påverkar den miljö där tekniken skall verka och hur den påverkar miljön runt omkring. Det tycker jag är en självklarhet. Tyvärr är det inte på detta sätt nu.

Jag sade att vi ibland måste fatta beslut som kanske verkar negativa för människor, för de kostar någonting. Då kommer jag in på det här med ekonomiska styrmedel. Det är en fråga som kan vara besvärlig. Vi har ändå i utskottet kommit överens härvidlag och står eniga på en punkt, och det är att man inte skall kunna köpa sig fri. Det skall inte få vara så, att den som har mycket pengar kan förorena därför att vederbörande har råd att betala. Vi måste i grunden ha en klar inriktning och klara regler för vilka nivåer vi kan acceptera. Därutöver kan vi genom olika typer av beskattning och skattereduktioner stimulera fram en ännu bättre miljövärd. Framför allt är detta användbart i situationer där resurserna är knappa. Våra naturresurser är ju ändliga i många avseenden. Vi måste därför spara på dem. Det är då rimligt att vi försöker styra utvecklingen så att man använder mindre av den typen av resurser. Man kan genom avgifter eller beskattning – hur man nu vill se det – påverka folk och industrier att använda just dessa material i mindre utsträckning.

Å andra sidan kan vi genom subventioner, stöd eller hjälp stimulera människor till att utnyttja de miljövänligare materialen och de förnybara resurserna i större utsträckning.

Då det gäller de ekonomiska styrmedlen tror vi att det är nödvändigt att omfördela skattetrycket. Det är inte meningen att skattetrycket på människor skall bli större, men vi kan på det här viset omfördela det på ett ur samhällets och miljöns synvinkel vettigare sätt än i dag.

Detta har vi uttalat oss för i reservationerna 1, 2, 4 och 6, som jag härmed yrkar bifall till.

Vi har också behandlat frågan om miljöprövning vid anläggning av vägar. I vpk-reservationen 5 tar man upp den frågan, med anledning av en motion från vpk. Från centerpartiets sida har vi samma motionskrav, som jag tror kommer att behandlas om ett par veckor i annat sammanhang. Det är då tokigt att vi i dag inte skulle stödja det krav som vi sedan kommer att resa. Kravet tas upp under mom. 12, och jag vill därför yrka bifall till reservation 5 i fråga om mom. 12. Det är viktigt att man vid byggande av vägar tar med de miljöstörande moment som ligger häri. Det är en riktig synpunkt som vi alltså gärna vill stödja.

Förra året fattade riksdagen beslut om att uppmana regeringen att försöka åstadkomma en internationell luftvårdsfond för att kunna stödja de länder som inte har råd att direkt göra rimliga förbättringar i fråga om att minska utsläppen. Men det har inte hänt någonting på det här området, och vi har i den motion som vi skrev i januari kritiserat regeringen för det. Vi tycker att detta är en så viktig fråga att regeringen borde ha handlat betydligt snabbare. Därtill kommer att energiministern i svar här i kammaren varit ganska negativ i sin attityd.

Detta har medfört att vi skrivit ett särskilt yttrande i anslutning till betänkandet där vi påpekar saken och återigen uppmanar regeringen att göra det som den faktiskt blev uppmanad att göra redan under förra riksmötet. Vi tror att det är oerhört väsentligt att en sådan här fond kommer till stånd.

Man kan naturligtvis som energiministern säga att dessa länder borde vidta de här åtgärderna i alla fall, eftersom det är lönsamma investeringar. Detta låter sig sägas men knappast göras, om man inte har några pengar. Har man inte pengar måste man även till investeringar som är lönsamma på sikt få antingen lån eller bidrag. Det är det som luftvårdsfonden skall vara till för, och ju snabbare vi kan få till stånd en sådan fond, desto bättre är det.

Vi kan inse att det finns vissa inkörningsproblem, eftersom idén måste säljas till andra länder. Därför är det allvarligt att regeringen inte startat detta arbete.

Vi har också i ett särskilt yttrande sagt att när det gäller de avgifter enligt miljöskyddslagen som vi har motionerat om ställer vi nu inga krav, eftersom vi har blivit lovade en översyn.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de reservationer som centerpartiet står bakom samt till vpk-reservationen 5 i fråga om mom. 12.

Anf. 2 IVAR VIRGIN (m):

Herr talman! I det betänkande vi nu behandlar tas en rad viktiga miljöfrågor upp.

Vi moderater har tidigare fört fram förslag om att Sverige i internationella förhandlingar på miljöområdet skall verka för införande av miljöavgifter på luftföroreningar av typen svaveldioxid, kväveoxid och tungmetaller som ett visst land exporterar till ett annat och därmed förorsakar skada i det landet. Avgifterna skulle tillföras en internationell luftvårdsfond och användas till investeringar i reningsutrustning för att minska utsläppen. Det skulle med ett sådant system inte längre gå att gratis exportera skadliga luftföroreningar till andra länder.

I den allmänpolitiska debatten uttryckte miljöminister Birgitta Dahl en viss skepsis inför förslaget. Hon uttalade i och för sig en positiv inställning till det, men sade att det var svårt att genomföra.

Jag har deltagit i miljöförhandlingar med liberalkonservativa partier i Europa i den s. k. EDU-gruppen (European Democratic Union) och där lanserat förslaget. Jag kan försäkra att entusiasmen hos framför allt de engelska delegaterna var måttlig. Jag tror ändå att det är viktigt att driva frågan, inte minst som ett påtryckningsmedel.

De borgerliga partierna har i ett särskilt yttrande velat understryka frågans vikt.

Miljöministern sade också i den allmänpolitiska debatten att hon blivit alltmer övertygad om att övergången till en mer resurshushållande och miljövänlig teknik är nödvändig även i de länder som i dag säger att de inte har råd. Hon sade vidare att den gamla tekniken i dessa länder i själva verket är den som är dyrbar och slösaktig.

Jag håller med miljöministern om detta, men samtidigt vill jag konstatera att hon i första hand tycks beskriva socialistiska länder, där planhushållningen lägger en förlamande hand över utvecklingen. Omsvängningen mot ett ökat miljömedvetande tycks i själva verket gå snabbast i borgerligt styrda länder.

I en centermotion, som lett till en reservation, föreslås att ett system med offentliga utfrågningar och vetenskaplig medling skall provas i anslutning till någon lämplig utredning – Lennart Brunander tog upp detta i sitt anförande. Vi moderater har föreslagit offentliga utskottsfröförhör och är alltså ingalunda främmande för tankegången i centerförslaget. Vi har dock i det här fallet nöjt oss med konstaterandet att förslag av denna karaktär övervägs av regeringen. Om detta inte leder till resultat, får vi väl återkomma.

Det konstateras i betänkandet att lagstiftningen på miljöområdet – framför allt gäller det miljöskyddslagen – är föremål för granskning. Svenska Naturskyddsföreningen (SNF) har uttryckt oro över att lagstiftningen på miljöområdet här i landet varit otillräcklig för att ge naturmiljön gott skydd. Det finns all anledning att dela denna oro.

SNF har utarbetat ett ambitiöst lagförslag, som nyligen presenterats i boken Bättre naturskydd – Förslag till ny naturskyddslag. Man tänker sig denna nya naturskyddslag som en ramlag. Den skall stå över miljöskyddslagen och naturvårdslagen.

Jag tycker att andan i SNF-förslaget väl speglas i den första paragrafen:

”Naturen är en för människan gemensam tillgång som ska skyddas och vårdas för nuvarande och kommande generationers välfärd. Var och en ska bidra till skyddet och vården av naturen genom att visa hänsyn och varsamhet samt genom att undvika åtgärder som kan vara särskilt skadliga för naturen.

Naturen ska utnyttjas med försiktighet och så att ekosystemens produktionsförmåga bibehålls, oundgängliga ekologiska processer vidmakthålls, genetisk variation bevaras och människor skyddas mot skadliga miljöbetingelser.

Användningen av naturresurser ska vara inriktad på uthållighet.”

Ett viktigt avsnitt i SNF-förslaget behandlar miljökonsekvensbedömningar och innebär att beslut som kan leda till inverkan på naturmiljön skall vara underbyggda av god kunskap om verkningarna, skadorna och nyttan av genomförandet. Även alternativa handlingsvägar skall belysas.

Den här frågan berörs i flera motioner, bl. a. i motion 766 av Sven Munke, där obligatorisk förprovning enligt miljöskyddslagen föreslås bli införd för allmänna vägar, gator och flygplatser. Förprovningen är ju närmast ett embryo till miljökonsekvensbedömningen. Vi har inte reserverat oss på denna punkt, då kravet tycks vara på väg att effektueras av regeringen.

I vår partimotion om miljöfrågor har vi tagit upp möjligheten att komma längre på miljöområdet med hjälp av vad vi kallar miljövårdsstimulanser. Förslaget går helt enkelt ut på att företag som gör miljövårdande insatser

utöver vad som krävs enligt de villkor koncessionsnämnden angivit skall få en stimulans, t. ex. i form av skatterabatt-skattelindring.

Det står visserligen i 24 § miljöskyddslagen att koncessionsnämnden redan innan tio år har förflutit får föreskriva hårdare krav, om en ny process kan ge väsentliga förbättringar från miljöskyddssynpunkt. Man kan ändå konstatera att det är relativt sällan en sådan förändring sker. Det är säkert vardagsåtgärder som i praktiken kan åstadkomma lägre utsläpp. Vi tycker att dessa vardagsåtgärder för att minska utsläppen bör kunna stimuleras. Man kan säga att koncessionskraven normalt ger företagen ett tufft ackord. Hårda krav ställs. Då är det bra att använda en morot som uppmuntrar till nya idéer för att minska utsläppen.

Jag vill ha fullt klarlagt att vi hundraprocentigt ställer upp på tanken att man inte i något fall skall kunna köpa sig fri från kraven på god miljövård. Här ser vi koncessionskraven ligga i botten så att säga; det är endast om man går längre än till att uppfylla de kraven som dessa stimulanser kan komma in.

Vårt förslag om skatterabatter på bilar som har avancerad avgasrening har ju antagits av riksdagen under övergångsperioden fram till obligatoriet för 1989 års bilar. Det var ett bra beslut från miljövärdens synpunkt. Denna typ av stimulanser är värd att pröva i andra sammanhang, så som föreslås i den borgerliga reservationen 6, till vilken jag yrkar bifall.

Anf. 3 KERSTIN GELLERMAN (fp):

Herr talman! I det föreliggande betänkandet från jordbruksutskottet om allmän miljövård behandlas många motioner från den allmänna motionstiden i början på året. Jag vill börja med att för folkpartiets del yrka bifall till reservationerna 1 och 6. Jag kommer i det följande att närmare utveckla våra motiv och kommentera det särskilda yttrande om en internationell miljövärdssfond som även folkpartiet står bakom.

Miljöfrågorna är viktiga. De berör många utskott och departement. Frågor om miljön har tidigare ställts i denna kammare, varvid inte mindre än fyra statsråd blivit inblandade på grund av då rådande arbetsfördelning. Folkpartiet har under en följd av år motionerat om att miljöfrågorna borde behandlas av ett särskilt departement, ett miljö- och resursdepartement. Nu får vi ett miljö- och energidepartement med ett ansvarigt statsråd. Med denna lösning är vi inte helt nöjda. Det är visserligen ett steg på vägen, men fortfarande är kopplingen mellan energi och miljö inte bra. Det finns en uppenbar risk att statsrådet Birgitta Dahl hamnar mellan två stolar, när hon skall vara ansvarig i fråga om både energiförsörjningen och bevarandet av miljön på samma gång. Från folkpartiet kommer vi att följa utvecklingen mycket noga.

Miljöförstöring och resursslöseri drabbar ytterst oss alla. Att få sin hälsa hotad och sin livsmiljö försämrad upplevs som ett övergrepp. Friheten för den ene att släppa ut föroreningar blir ett oacceptabelt hot mot andras välfärd. Så kan också välmotiverade arbetsmiljöåtgärder komma i konflikt med hotet mot den yttre miljön. Det fick vi på ett handfast sätt erfara för ett par veckor sedan när freon-diskussionen var som hetast. Att byta trikloretylen mot freon i kemiska tvätterier betyder bättre arbetsmiljö men en försämrad utemiljö.

Från folkpartiet har vi i vår partimotion pekat på en rad åtgärder som måste vidtas för att förbättra miljön. Vi vill bl. a. ha en översyn av miljöskyddslagen – tillsynen fungerar inte som det var tänkt. Avgiftssystemet måste ses över. Intäkter som skulle finansiera kontroll och insyn har inte influerat i den mängd som förutsattes när avgiften introducerades. Nedskärningen av länsstyrelsernas naturvårdsenheter har lett till oönskade konsekvenser. Nu måste de förstärkas, så att det finns tid för en allsidig tillsyn och kontroll. I dag måste man nämligen på många håll göra en kraftig prioritering och lägga i och för sig väsentliga uppgifter åt sidan.

Nu har en särskild utredningsman, landshövding Heurgren, tillsatts av regeringen för att göra en översyn av hela miljövärdorganisationen. Det är särskilt viktigt att arbetsfördelningen mellan olika nivåer får en allsidig belysning och att miljö- och hälsoskyddslagen synkroniseras så att olika myndigheter på kommun- och länsnivå undviker att trampa in på varandras områden. Detta har också framhållits i en motion av Margareta Fogelberg.

Miljöfrågorna är förvisso internationella. Vi vet att svaveldioxid och kväveoxider precis som freoner inte känner några nationsgränser. De flesta länder i Europa ställer sig nu bakom Wienkonventionen från 1985 om en planerad minskning av atmosfäriska utsläpp.

Riksdagen har gett regeringen i uppdrag att dels verka för minskade utsläpp, dels ta upp frågan om en internationell luftvårdsfond. En sådan fond kunde underlätta för de länder som i nuläget inte anser sig ha råd med de omfattande investeringar som krävs för miljöns skull.

Statsrådet Birgitta Dahl säger sig ha respekt för riksdagens beslut. I frågan om en luftvårdsfond tvekar hon emellertid, och tolkar man statsrådets tal i den allmänpolitiska debatten tycks några försök i den vägen inte vara att vänta. Birgitta Dahl tycks mena att detta inte är regeringens bekymmer. Alla länder borde begripa att miljöförbättringar lönar sig. Men ofta är detta ett arbete som ger utdelning först på lång sikt, och ekonomin i nuläget kan därför vara ett allvarligt hinder. Det är angeläget att regeringen tar initiativ beträffande en luftvårdsfond.

Dagens miljöproblem är till stor del en följd av den tekniska och industriella utveckling vi haft. Motsvarande får inte gälla för framtiden.

Vetenskap och ny teknik kan lösa många miljöproblem och inte minst främja en resurssnål och miljövänlig industriproduktion. Därför är det angeläget att miljön får en ökad tyngd i all ingenjörsutbildning, inte minst på våra tekniska högskolor. En motion från folkpartiet med den innebörden kommer senare att behandlas av utbildningsutskottet.

Folkpartiet vill att ekonomiska styrmedel utnyttjas i större omfattning än hittills för att erhålla och för framtiden behålla en god miljö. Det måste bli lättare att fälla företag som släppt ut miljöfarliga ämnen. I dag krävs bevis att företaget erhållit ekonomisk vinning av utsläppet och att miljön allvarligt skadats. Det kan vara svårt att bevisa i det enskilda fallet. Ekonomiska styrmedel kan utformas på olika sätt, vilket också framhållits i den gemensamma reservationen från moderata samlingspartiet, centerpartiet och folkpartiet. Det viktigaste är att det inte skall vara gratis att smutsa ner och förstöra. Ingen skall kunna köpa sig fri från nödvändiga miljöåtgärder.

Anf. 4 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! Miljöproblemen är i dag så många och några så ohyggliga att vi ibland måste undra till vilken nytta vi egentligen är här i parlamentet. Det finns ju så fruktansvärt mycket att gripa tag i ute i verkligheten.

Ofta får i varje fall jag en känsla av att vi här tvingas stycka sönder verkligheten. Vi diskuterar mest enskildheter – ett miljöproblem i taget. Mera sällan ges det tid till en helhetssyn som förklarar samband och försvarar miljön och dem som ständigt kämpar, t. ex. i olika miljöorganisationer.

När man står på en sommaräng eller är på en ljuvlig skärgårdsö en ledig dag känns förstörelsen av miljön och alla destruktiva, penninghungrande krafter mycket avlägsna. Men denna sommar har vi påmint om på vilken skör tråd det ekologiska systemet och människan i verkligheten balanserar. Sommartavlan och naturbilderna känns ändå som en lisa och uppmuntran till fortsatt engagemang. Det får inte vara försent. Jag säger det framför allt därför att jag tror att den största risken är att barn och ungdomar förlorar allt framtidshopp. Vi vet att det finns sådana tendenser i dag. Vi måste alltså agera på alla nivåer.

Birgitta Dahls tal på senare tid inger vissa förhoppningar. Miljöministern anlägger nu ofta en helhetssyn och en radikalitet som jag måste säga ligger miljörörelsen och vänsterpartiet kommunisterna nära. Det återstår då att gå från ord till handling, i både större och mindre miljöfrågor. Ett ständigt utredande t. ex. är förödande, eftersom medborgarna så väl vet att miljöengagemanget, kampen, är en kapplöpning med tiden.

Sedan, herr talman, övergår jag till de enskildheter som vi faktiskt också är här för att diskutera. Jag tänker ta upp tre olika områden som har anknytning till motioner och reservationer från vpk. Det handlar dels om nordiskt samarbete beträffande miljöprojekt, dels om miljöstörningar från bensinstationer, dels om prövning av vägbyggnationer enligt miljöskyddslagen. Det gäller alltså den komplettering som vi i vpk vill ha.

Nordiska rådet antog på sin 33:e session i Reykjavik 1985 en rekommendation om en handlingsplan för ekonomisk utveckling och full sysselsättning. Av underlagsmaterial och protokoll framgår att insatserna på miljöområdet då i stort inskränkte sig till hänvisningar till resp. lands insatser för att minska svavelutsläppen. Men desto mer diskuterade man andra väldigt "häftiga" och storslagna projekt, som jag menar i mångt och mycket helt står i strid med de uttalanden som har gjorts i resp. land om miljöförbättringar och löften om sådana.

I rapporten "Norden och miljön" framkommer det dock att det inom miljöområdet finns möjligheter till en lång rad samnordiska projekt som är arbetskraftsintensiva och som också skulle utgöra ett speciellt nordiskt bidrag i debatten om den globala miljösituationen vad gäller bättre hushållning med naturresurserna. Sådana projekt fanns inte med i den nordiska handlingsplanen för ekonomisk utveckling och sysselsättning. Projekt som redan nämnts vid mötet i Reykjavik, bl. a. av föredraganden i social- och miljöutskottet, gäller avgasrening, rökgasrening, föroreningskontroll och -bekämpning, energin, skydd för biotoper etc. Vad som efterlystes var nordiska projekt avsedda för att utveckla en miljövänlig teknik som kan ge arbetstillfällen och även exportmöjligheter på utomnordiska marknader,

vilket inte är att förakta – om det nu skulle bli en biprodukt av allt detta.

Sådana gemensamma insatser borde också kunna vara till större samhälls-ekonomisk nytta enligt vpk. Jag vet – efter att ha läst protokoll – att också Grethe Lundblad har varit med i detta sammanhang och att hon på det möte i Reykjavik som jag hänvisat till var väldigt kritisk, därför att man inte hade vidtagit sådana här åtgärder och därför att man inte heller hade avgett några löften i det avseendet.

Vi har också i vår motion tagit upp frågan om att få använda pengar från Nordiska Investeringsbanken, vilket det inte alls var tal om den gången. Det sägs i betänkandet att denna möjlighet finns, men det är ändå viktigt att riksdagen gör en markering av att de pengarna bör kunna användas. Vi säger i motionen att pengar från Nordiska Investeringsbanken bl. a. var ämnade för motorvägsbygget Stora Höga-Uddevalle i Bohuslän, men det har de senaste dagarna framgått att regeringen inte vill utnyttja de pengarna på grund av att det blir för dyra lån. Ett nordiskt samarbete skulle trots detta kunna gälla lånemöjligheter på miljöområdet.

Jag yrkar bifall till reservation 3 i det betänkande som här behandlas.

Vpk har också tagit upp frågan om miljöstörningar från bensinstationer, och vi tycker att denna fråga har diskuterats alldeles för litet, trots att detta utgör ett mycket stort problem. Vid Sveriges ca 4 000 bensinstationer säljs årligen 5 miljoner kubikmeter bensin. Det är en blandning av flyktiga vätskor, och i samband med att bensinen fylls i bensinstationernas cisterner och vid tankningen av motorfordonen avdunstar en hel del till den omgivande luften, och det är ett av problemen.

Bensinångorna släpps ut från bensinstationerna dels vid påfyllning av bensinstationernas cisterner från tankbil, dels vid tankning av fordon. Det är också ett ganska omfattande arbetsmiljöproblem.

Inom bensinbranschen räknar man med att om hela bensinhanteringskedjan tas med, från raffinaderi till konsumentens bil, är förlusterna så stora som 6,2 %. Detta innebär att 31 000 m³, dvs. 22 000 ton, årligen släpps ut i luften, och detta är alltså ett problem som måste åtgärdas.

Bensinstationerna ligger utmed de stora trafiklederna och i tätorterna. Många bensinstationer i tätorterna är ur omgivningshygienisk synpunkt olämpligt placerade, vilket vi alla kan konstatera. Medvetenheten om riskerna med bensinstationer intill bostäder och arbetsplatser är inte så stor som den borde vara i de flesta av landets kommuner. Det sker inte heller någon förhandsprövning enligt miljöskyddslagen, och därför får ofta kommunernas byggnadsnämnder väga in miljöskäl bland andra skäl när de skall ge byggnadslov m. m. för bensinstationer. Detta kan inte leda till tillräckliga framgångar när det gäller att komma till rätta med problemen.

I detta fall skall jag avsluta med att ta upp ett exempel från USA, där det har gjorts undersökningar. Vid en jämförelse av befolkningens bensenexponering för olika utsläppskällor visar det sig att bensinstationerna ligger på andra plats efter biltrafiken. Om man ser på beräkningar av de totala bensinutsläppen i USA visar det sig att bensinstationerna kommer på tredje plats efter fordonstrafiken och industriprocesser där bensen är mellanprodukt. Den grupp människor som själva tankar sina fordon är självfallet illa utsatta. Man känner ofta lukten från bensin när man tankar eller är i närheten

av bensinstationer. Luktröskeln för bensen ligger på 300 ppm, och det skall jämföras med det hygieniska korttidsgränsvärdet på 130 ppm. Detta faktum har diskuterats alldeles för litet.

Med detta vill jag yrka bifall till reservation 5 där denna punkt tas upp.

En fråga som diskuterats desto mera jämfört med de andra frågorna gäller vägbyggnationer i landets stora motorvägssystem eller kortare motorvägsbitar och hänsynen till miljön. Alla miljöorganisationer i Sverige anser i dag att det är en stor brist i lagstiftningen att det inte finns en möjlighet att pröva sådana här vägbyggnationer enligt miljöskyddslagen. Miljöministern har nyligen framhållit att hon också tycker att det är mycket viktigt att det sker en miljöprövning av nya vägar och att miljökonsekvenserna skall belysas. Riksdagen har faktiskt uttalat sig för detta. Vpk har medverkat till ett sådant riksdagens uttalande, som en majoritet antog. Det var under förra året som vi sade att förslag till stora resurskrävande motorvägssystem vilkas syfte är att prioritera landsvägstrafiken måste bli föremål för en omsorgsfull och kritisk prövning.

Opinionen i Sverige för en prövning av motorvägsprojekt enligt miljöskyddslagen är mycket stark, säger vpk nu och tycks få stöd av naturvårdsverket, vilket artiklar på senare tid har visat.

Jag väddar alltså till kammarens ledamöter att göra precis som centerpartiet här har gjort, nämligen biträda vårt krav i reservation 5 om miljöprövning.

Jag yrkar alltså bifall till reservationerna 3 och 5, den senare avscende punkterna 12 och 13 i utskottets hemställan.

Anf. 5 IVAR VIRGIN (m) replik:

Herr talman! Jag vill bara ta upp en av vpk:s reservationer, som Viola Claesson kommenterade. Jag var i mitt anförande inne på miljökonsekvensbedömningen, och jag tycker att tankegången i reservationen är riktig. Men i betänkandet är detta krav mycket väl tillgodosett. Det står ju i betänkandet att med hänsyn till att frågan inom kort torde komma att behandlas av riksdagen på förslag av regeringen, bör något riksdagsuttalande inte för närvarande aktualiseras med anledning av berörda motionsyrkanden.

Miljöministern har i anförande här i riksdagen sagt att miljökonsekvensbedömningar avseende vägbyggen kommer att göras. Vi har på det sättet blivit väl tillgodosedda i detta avsnitt. Därför förstår jag inte riktigt anledningen till reservationen i fråga.

Jag vill beröra en annan sak, nämligen problemet med avdunstning vid bensinstationer. Den frågan har behandlats i utskottet i dag, och jag tror att i stort sett hela utskottet var enigt om problematiken. I det fallet är således Viola Claesson något före sin tid.

Anf. 6 VIOLA CLAESSION (vpk) replik:

Herr talman! Det känns rätt fint att stå här och få reda på att jag var före min tid. Så här snabbt brukar det faktiskt inte gå – att man får gehör för ett yrkande som man ställt inte här i kammaren men en timme tidigare i ett utskott. Jag hälsar detta med tillfredsställelse och anser att det då borde vara fritt fram för att stödja vpk:s reservation – eller hur, herr Virgin?

När det gäller miljöprövning av vägar tycker jag också att utskottets skrivning är mycket positiv. Detta beror naturligtvis på att vi har haft och fortfarande har en mycket stark miljöopinion i landet, som driver på och som också har fått Birgitta Dahl och andra att inse att dessa frågor är viktiga. Men om nu de flesta är på det klara med att det är viktigt och känner till problemen, anser jag att det är tid att gå till beslut i den här frågan. Ge regeringen uppdrag, så att vi vet att vi verkligen får tillbaka ett förslag som ser ut som vi begär, alltså en komplettering av miljöskyddslagen.

Anf. 7 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! De senaste åren har miljöfrågorna verkligen kommit i fokus i den allmänna debatten. Vi kan se det på alla alarmerande rubriker i dagligen finns i tidningarna. Här om dagen läste jag t. ex. rubriken: Dioxin i modersmjölk. En annan dag stöd det: Freoner hotar ozonlagret och hela klimatet på jorden.

Vi hörde också nyligen om ett kemiskt utsläpp i Schweiz, som kom att skada vattenmiljön och dricksvattenreserverna på många orter i Europa.

Många människor frågar sig: Vad gör politikerna?

Jag vill här gärna betona att regeringen har varit lyhörd för de ökande miljöhoten och människornas oro.

Redan i regeringsdeklarationen sägs det ifrån att värnet av vår livsmiljö är avgörande för vår framtid. Omsorgen om miljön skall få en central plats inom alla samhällsområden: Det talas om såväl handlingsprogram mot luftföroreningar som insatser för att minska jord- och skogsbrukets miljöproblem. På riksdagens bord ligger redan en ny bilavgaslag och program för minskning av faran från miljöfarliga batterier. Vi har fått en arbetsgrupp som utan dröjsmål skall utforma en handlingsplan när det gäller havsföroreningar. En utredning med omfattande direktiv har tillsatts för att förstärka miljövärdens organisation.

Regeringen har tagit människornas oro och forskarnas varningar på allvar. Också i riksdagen har frågorna, svaren och interpellationerna om miljöfrågorna varit många. Jag tror vi är ense om att miljöhoten i dag inte finns bara inom vissa industrier eller på vissa isolerade platser. Vi vet nu att utsläpp från kasserade kylskåp och från värmepumpar kan bidra till reparabla skador i vår atmosfär och påverka vårt klimat. Men, herr talman, bara för några år sedan fanns det faktiskt i riksdagen politiker som mest såg försurningen som något som bara gällde skador på skogens resurser. Det fanns politiker som hade svårt att förstå sambandet mellan urlakning av kvävegödsel och förorenade havsområden. Det är glädjande att de flesta politiker nu inser miljöfrågornas betydelse för hela vår omgivning, vår hälsa och allt livs fortsatta existens, för växter, djur och människor.

Efter denna inledning, herr talman, övergår jag till att kommentera de reservationer som fogats till jordbruksutskottets betänkande nr 6.

I reservation 1 har man från centerpartiets sida uttalat sig om miljövärdens inriktning. Jag har redan kommenterat en del av vad som står i reservationen om hur viktiga miljöfrågorna är i dag. Men i reservationen kräver man också ett system med offentliga utfrågningar och vetenskaplig medling. Jag skulle vilja säga att just riksdagen är ett ställe där man helt öppet för allmänheten

kan diskutera miljöfrågorna och lämna besked i viktiga frågor. Här har också de politiska organisationerna ett ansvar. Inom vårt parti arbetar vi för närvarande faktiskt med programskrifter. Det rör sig om ett landsomfattande rådslag i miljöfrågorna, och detta kommer att öka människornas kunskaper. Jag tror faktiskt inte att det hjälper med bara offentliga utfrågningar i riksdagen. Miljöfrågornas tyngd är så stor att frågorna i mycket större utsträckning bör föras ut till folket.

Herr talman! Med hänvisning till detta yrkar jag avslag på reservationen 1.

I reservation 2 framför centerpartiet önskemål om fler internationella mässor och fler internationella miljökonferenser. Visst är miljöfrågorna internationella, men jag tror det är oerhört viktigt att man i det internationella arbetet verkar vid de förhandlingar som det finns möjligheter att föra enligt olika konventioner. Den svenska regeringen har en hög ambitionsnivå i det internationella miljövärdssamarbetet. Detta har bl. a. tagit sig uttryck i att vi har fått en speciell miljövärdssambassadör med erfarenhet i miljöfrågorna, för att vi skall kunna ta ett samlat grepp vid alla dessa internationella förhandlingar. Jag kan också nämna att Nordiska rådet har haft en internationell luftvärdskonferens här i Stockholm. Konferensen har väckt stort intresse i stora delar av Europa och har redan medfört en ökning av ambitionsnivån vid förhandlingarna i Genève.

Vpk önskar en förstärkning av det nordiska miljövärdssamarbetet, som Viola Claesson nyss kommenterade. Jag vill gärna säga att är det någonsans som miljövärdssamarbetet verkligen tas på allvar och ständigt flyttar fram sina positioner är det inom det nordiska miljövärdssamarbetet. Jag vill här gärna intyga att den svenska miljöministern på ett utmärkt sätt har sökt kontakt med sina nordiska kolleger och med dem tagit upp viktiga miljöfrågor.

I reservation 4 talar centerpartiet för en ökad utbildning i miljövärd, bl. a. i skolor. Det är naturligtvis viktigt att barn och ungdom bibringas goda kunskaper om miljön, miljöskador och insatser i miljökampen. Jag har förståelse för den motion som reservanterna tillstyrker, men jag vet samtidigt att sådana insatser är på gång såväl i lärarutbildningen som när det gäller läromaterial. Jag har själv nyligen kontaktat läroboksnämnden, som sände mig ett tjockt kuvert med skolmaterial om miljövärd. Jag kan därför trösta centerpartiet med att det genom undervisningen kommer att bli mer kunskaper om miljöns betydelse. Med detta yrkar jag avslag på reservation nr 4.

När det gäller frågan om miljöprovning av vägar kan jag hänvisa till den diskussion som här nyss fördes mellan Ivar Virgin och Viola Claesson – denna fråga har tagits upp i dag i samband med behandlingen av bilavgaslagen.

När det gäller ekonomiska styrmedel vill jag gärna säga att vi inom socialdemokratin anser att det är ett av de medel man kan använda i miljöpolitiken. Vi tror att det är nödvändigt att man har lagar och förpliktande bestämmelser, men man kan också använda ekonomiska styrmedel, bl. a. en form av stimulanser. Det har vi också gjort i flera sammanhang – när det gäller beskattningen av bensin men också när det gäller t. ex. handelsgodselavgifterna. Men jag måste ändå konstatera att flera av de borgerliga partierna här har avstyrkt förslag om sådana avgifter; de är alltså kanske inte för alla slags ekonomiska styrmedel!

Det är en svår avvägning man måste göra när man skall bedöma om en avgift är kännbar och om den kan få en återhållande eller förebyggande effekt. Det får nämligen inte vara på det sättet att man kan betala sig fri för en miljösäker verksamhet. Just denna avvägning är så svår att man ofta avstår från att använda sådana medel. Men det pågår för närvarande ett arbete inom naturvårdsverket för att finslipa avgiftssystemen och skatterabatterna. Jag tycker att vi skall avvakta resultatet av denna översyn inom naturvårdsverket, liksom eventuella nyheter som kan framkomma i den översyn av miljövårdens organisation som pågår – den har enligt sina direktiv också att se över vilka medel som kan bli effektiva i miljöarbetet. Men jag tycker som sagt att det är viktigt att man ständigt fastslår att inga ekonomiska medel bör kunna användas för att köpa sig fri när det gäller miljöarbetet.

Herr talman! Det är glädjande att alla partier här i riksdagen nu ställer upp i miljöarbetet, ställer sig bakom ingrepp mot förorenarna och är med på att vi bidrar med medel till miljöarbetet. Vi måste se till att ett ökat miljömedvetande genomsyrar alla beslut i denna riksdag. Vi måste långsiktigt förändra vårt sätt att handskas med naturresurserna, att bruka dem utan att förbruka dem. Vi är i dag i den allvarliga situationen att vi genom våra försummelser kan avgöra framtida generationers livsmiljö. Om vi inte ställer bestämda krav på den teknik som är en grund för vårt välbefinnande i dag – krav på att den är biologiskt försvarbar, att den går att förena med en oförstörd natur och med sunda människor – kommer framtidens svenskar att döma oss, dagens politiker, mycket hårt. Jag kan intyga att vårt parti i regeringsställning kommer att ta detta stora ansvar på allvar.

Anf. 8 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Grethe Lundblad sade att den socialdemokratiska regeringen tar den oro som människor känner och de varningar som forskarna framför på största allvar och är lyhörd. Hon räknade sedan upp en mängd insatser som den socialdemokratiska regeringen har gjort när det gäller miljövården.

Bilavgaslagen angavs som ett exempel på vad regeringen har gjort. Den kommentar jag kan göra till den lagen är egentligen att dessa åtgärder kommit för sent och att det är för litet som gjorts. Det tog mycket lång tid innan man kom till skott. Dessutom ställde man kraven litet för lågt – man sköt på ikraftträdandet osv. Men den diskussionen får vi tillfälle att föra så småningom, eftersom det lagförslaget ligger på riksdagens bord.

Samma kommentar kan gälla frågan om batterier. Där kommer vi förmodligen att få en ännu mer omfattande större debatt. Jag skall inte säga att regeringens förslag i den frågan är direkt dåligt, men det är i varje fall undermåligt. Där kommer förmodligen vissa förändringar att kunna ske.

Havsföroreningarna är kanske ett av de största och allvarligaste problemen vi har, eftersom haven ju är slutstationen för all den förorenande verksamhet som vi bedriver på vår jord. Och haven står inte längre pall. Det är i detta sammanhang viktigt att vi erkänner orsakerna till att situationen är som den är. Grethe Lundblad och den socialdemokratiska regeringen vill gärna tala om att det är kväveläckaget från jordbruket som är problemet. Naturligtvis är nyttjandet av kväve ett problem. Men läckage av kväve

förekommer från vår naturmark oavsett om vi brukar den eller inte. Det finns emellertid utredningar och undersökningar som visar att luftföroreningarna – det nedfall vi får från luften – är en väl så betydande orsak till havsföroreningarna som läckage av kväve. Den socialdemokratiska regeringen har emellertid inte visat särskilt stort intresse för att diskutera detta problem.

Detsamma gäller freon. Vi fattade ett beslut om att man inte får använda freon i sprejförpackningar. Men freon används ju i en mängd produkter. Regeringen har inte heller i den frågan visat någon större vilja. Jag skulle kunna fortsätta denna uppräknig.

Grethe Lundblad kommenterade de reservationer som föreligger. Hon sade att de offentliga utfrågningarna inte behövs, eftersom vi här i riksdagen kan föra en debatt om dessa frågor och att den debatten är offentlig och därmed kan ge information. Men det är faktiskt inte det som vi avser. Vi utgår nämligen från att vi inte här i riksdagen kan stå till tjänst med all den kunskap som krävs för att göra denna diskussion så bra som möjligt. Den kunskapen finns utanför riksdagen, hos forskare och en hel del andra människor. Det är dessa vi skall försöka att samla till offentliga utfrågningar. Samma sak gäller för vetenskaplig medling. Jag tycker att det finns mycket goda motiv för att vi skall ha offentliga utfrågningar.

När det gäller de internationella kontakterna är det viktigt att vi visar vad vi kan. Det räcker inte, Grethe Lundblad, med dessa förhandlingar mellan ländernas regeringar, utan vi måste arbeta på alla plan för att nå resultat.

Också utbildningen är viktig. Det försökte jag förklara tidigare, och jag behöver därför inte gå in på detta ytterligare i just den här repliken.

Grethe Lundblad berörde litet grand de ekonomiska styrmedlen. Hon verkade egentligen ganska positiv. Utskottet är dock inte lika positivt. Men en sak är vi överens om, och den tycker jag att vi inte behöver diskutera ytterligare. Jag syftar på åsikten att man inte skall få köpa sig fri utan att det handlar om andra stimulanser när det gäller de ekonomiska styrmedlen.

Anf. 9 IVAR VIRGIN (m):

Herr talman! Efter den mycket positiva beskrivning Grethe Lundblad gjorde av de ekonomiska styrmedlen fick jag ett ögonblick för mig att hon skulle stödja reservation 6, men sedan förstod jag att det kanske inte riktigt var det hon hade tänkt.

Vi har framfört att ett pantsystem är ett sätt att uppmuntra konsumenter att återlämna batterier. Det ser vi som ett mycket bra exempel på hur man kan använda stimulanser. Man ökar ju effektiviteten hos system genom att uppmuntra människor att uppträda på ett miljövänligt sätt.

I början av sitt anförande hade Grethe Lundblad några meningar om att politiker inte var särskilt intresserade av miljöfrågorna för ett par år sedan. Jag vet inte riktigt vad hon syftade på. Jag kan försäkra att vi har tagit utomordentligt allvarligt på de miljöfrågor som har debatterats i riksdagen på senare tid. Jag tror att alla har blivit lika chockade av vad som hänt i Tyskland, med skogsdöd osv.

Grethe Lundblad var också inne på freonutsläppen. De borgerliga partierna hade en reservation tillsammans med vpk i den frågan, där vi hos

regeringen begärde en plan för hur utsläppen skall kunna minska. Jag tror faktiskt inte att värmepumparna är det som man i första hand skall ge sig på. Självfallet skall man jobba med dem också, men faktum är att i förpackningsindustrin, i frigolit- och skummadrasstillverkning används mycket freon, och säkert finns det möjligheter att minska den användningen, i varje fall där det finns alternativ. I förpackningsindustrin t.ex. borde det vara ganska självklart att man snabbt gick över till andra produkter.

Anf. 10 KERSTIN GELLERMAN (fp):

Herr talman! I en sådan här debatt blir det kanske med nödvändighet så att frågor kommer upp som egentligen inte står på dagordningen. Bensinångor vid bensinstationer är t. ex. en fråga som kommer upp till debatt i kammaren om några veckor, när bilavgaslagen behandlas. Därför kanske det är onödigt att dra upp den diskussionen i dag, även om detta är en fråga som jag är väldigt oroad över. Jag anser att man bör ta krafttag för att komma till rätta med det problemet inför den ombyggnad som kommer att ske på många bensinstationer för att de skall uppfylla lagens fordringar den 1 juli 1987, då alla stationer skall vara utrustade med särskilda pumpar för blyfri bensin.

Grethe Lundblad hänvisade till regeringsdeklarationen och talade om regeringens kraftfulla insatser för miljön. Hon nämnde bl. a. freoner och batterier. Jag tycker att det var litet av en skönmålning av de insatser som regeringen har gjort.

Frågan om batterierna kommer vi att återvända till. Folkpartiet har länge krävt ett pantsystem för batterier, men den motionen har tidigare avslagits. Vi får väl ta den diskussionen senare.

När det gäller freon har vi yrkat på en utvidgning av bilskrotninglagen för att man skall kunna ta hand om freon som finns kvar i gamla kylskåp m. m. Även den motionen har tidigare avslagits, och det är att hälsa med tillfredsställelse om regeringen nu vill återkomma med förslag som tillgodoser folkpartiets önskemål. Jag yrkade i mitt första anförande bifall till reservation 1 som gäller offentliga utfrågningar. Vi tycker att den kunskap som många gånger tillförs oss som ledamöter också bör föras ut till bredare grupper. Miljön är så viktig att vi inte bör hemlighålla den stora kunskap och de många upplysningar vi får om saker – annars kan det spridas förvirring och kanske också missförstånd ute bland den stora allmänheten. Därför är det viktigt att få till stånd offentliga utfrågningar.

Vi har inte fått något svar från Grethe Lundblad om hur det blir med luftvårdsfonden. Det finns uppdrag till regeringen att verka för en sådan fond, men vi har över huvud taget inte sett något resultat av detta. När får vi förslag till riksdagen härvidlag?

Då man talar om ekonomiska styrmedel återkommer ständigt i debatten påståendet att några skulle kunna köpa sig fria i fråga om miljöåtgärder.

Jag skulle vilja fråga Grethe Lundblad: Vilka ställer upp på en sådan här sak i dag? Vem av oss säger att tillverkare och andra skulle kunna köpa sig fria från miljöåtgärder när vi förordar ekonomiska styrmedel?

Anf. 11 VIOLA CLAESSION (vpk):

Herr talman! En av de enskildheter och ett av de miljöproblem vi diskuterar är just bensinångor. Jag förstår inte några av de inlägg som gjorts här. Vad vi talar om är att kommunerna själva har svårt att göra både ekonomiska och miljömässiga avvägningar för att lösa problemen, så att man inte får bensinstationer inom tätbebyggt område och i närheten av bostadsområden.

De flesta som deltar i debatten i kammaren och som lyssnar här känner förstås till vilka farliga gifter som finns i bensinångorna. Detta är en stor fråga. Jag hänvisade också till siffror som visade hur mycket som egentligen släpps ut. Jag anser nog att man måste skrida till verket och fatta rejäla beslut på detta område.

Grethe Lundblad representerar som alla vi andra ett *parti*, men hon representerar också regeringens uppfattningar. Som alla andra berömmar hon sig av att vara först och ibland bäst. Jag tror nog att alla partier som skickar upp representanter i talarstolen för att diskutera miljöproblem måste erkänna att det framför allt är utanför parlamentet som man ser ett rejält miljöengagemang. Detta har på många områden och många orter lett till att partierna i riksdagen tvingats diskutera dessa frågor. Det finns en del drastiska exempel som visar att löften har getts strax före ett val. Socialdemokraterna tycks ha gjort mest i den vägen. Det är bra om man ger sig för en opinion, men det vore snyggt om det kunde ske också mellan valen.

Jag tror att en del av dilemmat, krocken mellan kortsiktiga ekonomiska överväganden och känslan för miljön, och testen på om vi verkligen menar allvar, ligger i problemen inom själva samhällssystemet. Det är därför vi tycker att det är så befriande fint att Birgitta Dahl har börjat diskutera i sådana här banor.

Jag har tyvärr inte med mig det avsnitt jag skulle vilja citera ur ett tal som miljöministern höll på Renhållningsverksföreningens årsmöte. Det är mycket väl värt att citera. Det visar en insikt om att vissa saker inte kan lösas om det samtidigt finns en profithunger med i spelet, som det gör på detta område.

Det är också så att väldigt många – bl. a. inom det socialdemokratiska partiet, och även direkt från denna talarstol – ger uttryck för föreställningar som visar på en fortsatt, om inte fanatisk så i varje fall farlig och ödesdiger tilltro till en ständig tillväxt i vårt land. Det innebär att man är inne på kollisionkurs när det gäller miljöproblemen. Det är möjligt att Grethe Lundblad och andra ledamöter inser att detta är en felaktig inriktning men inte kan säga det från denna talarstol. Förr eller senare måste man dock visa att man ser med öppen blick på denna konflikt. Det är min fasta övertygelse att man, om man gör det, också bättre förstår det miljöengagemang som förekommer ute i samhället.

Låt mig till sist ta upp en fråga som berörts av flera talare, bl. a. Grethe Lundblad, nämligen katalytisk rening av bilavgaser. Jag blir förskräckt när jag ser hur många som hänvisar till beslutet om katalytisk avgasrening som någonting som skulle kunna leda till att vi kan säga ja till ohämmad bilism, till att vi skulle kunna bygga motorvägar som föder ytterligare personbilstrafik och flöden av tunga landsvägstransporter. Men det är ju inte sant. Det som

bl. a. den s. k. aktionsplanen och underlaget till beslutet om katalytisk avgasrening vilar på är en beräknad trafikökning fram till år 1995 vilken uppnåddes redan år 1980. Detta är det enorma problemet.

Jag menar att man måste anlägga en helhetssyn på miljöpolitiken, dvs. sätta in denna i ett övergripande perspektiv på samhället. Jag tror också att Grethe Lundblad förstår detta. Har man en syn på trafikpolitiken som överensstämmer med den gamla vanliga tillväxtmodellen, där framför allt exportkapitalet får som det vill, hjälper det inte med katalytisk avgasrening eller andra små lösningar som vi diskuterar här i riksdagen.

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

Miljövård

Anf. 12 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Tyvärr tillåter min korta repliktid mig inte att ta upp alla frågor som har nämnts, men jag skall försöka ta upp de viktigaste.

Lennart Brunander framhöll att frågan om havsföroreningarna är mycket viktig. Det skulle mot den bakgrunden vara intressant att få veta varför centern fortfarande går emot handelsgödselavgiften, som är ett ekonomiskt styrmedel med vars hjälp man skall försöka minska de havsföroreningar som orsakas genom urlakning och av kvävegödsel.

Jag vill också säga att det är riktigt att det var efter ett förslag från centerpartiet som riksdagen på sin tid beslöt om avskaffande av sprejförpackningar med freoner. Men det förelåg då inget förslag om översyn av användningen av freoner i andra sammanhang i samhället. Som alla vet har vi ganska nyligen fått kunskaper om detta. Det kommer säkerligen åtgärder på det området.

Flera av talarna har nämnt den internationella luftvårdsfonden och även erinrat om att denna redan tidigare i år har berörts här av miljöministern. Jag vill till detta tillägga att internationella beslut tar lång tid. Vi i Sverige kan faktiskt inte ensamma bygga upp denna fond, men tillsammans med andra stater kan vi skapa en sådan. Jag vet att miljöministern har tagit upp dessa frågor vid sammanträffanden med miljöministrar från andra länder, men det är fråga om en uppgift som tar tid. Vi kan inte här i riksdagen utan vidare fatta beslut om en sådan fond. Tanken på denna måste "säljas" till andra stater, och jag tror att förhandlingar i frågan pågår.

Ivar Virgin talade mycket om miljöavgifterna och menade att de är mycket viktiga. Jag vill gärna säga att vi socialdemokrater också kan tänka oss ekonomiska styrmedel. Men skillnaden mellan de borgerliga partierna och oss är att vi ser ekonomiska styrmedel som en del av medlen. Vi vill gå fram på många områden och ge producenterna besked om att det finns förbud mot vissa saker, att det finns begränsningar i fråga om andra saker, och att de ekonomiska styrmedlen kan komma in i ett sådant system. Jag tror att det är i detta sammanhang som det råder skillnad mellan de borgerliga partierna och oss. Jag håller fast vid att det finns områden där det inte räcker med ekonomiska styrmedel.

Till Kerstin Gellerman vill jag säga att när jag nämnde freonerna nämnde jag dem som ett hot. Jag talade inte om att vi hade börjat vidta åtgärder mot dem, eftersom en kartläggning för närvarande pågår för att man skall ta reda på var de finns. Jag tror nämligen att vi skall akta oss för att göra om det som jag kallar för kadmiummisstaget. Jag syftar då på det tillfälle då den

borgerliga regeringen lade fram ett förslag om förbud mot kadmium. Riksdagen antog detta förslag principiellt, men det kunde aldrig genomföras, eftersom vi vid detta tillfälle inte visste i hur många produkter och på hur många områden i vårt samhälle som kadmium fanns. Än i dag, Kerstin Gellerman, finns det kadmium på många håll i samhället. Detta har vi inte lyckats ta itu med, trots att vi för många år sedan fick ett principiellt förbud mot kadmium. Jag tror att vi skall akta oss för sådana förbud som bara finns på papperet. Låt oss kartlägga freonernas förekomst i vårt samhälle, och låt oss därefter göra en handlingsplan för att minska freonerna och helst ta bort dem i förpackningsmaterial, i kylskåp och liknande. Jag tror att vi blir mer trovärdiga hos allmänheten när vi har en sådan fast grund att stå på och inte bara kommer med förslag som skall se fina ut på papperet, men som i verkligheten inte innebär en förbättring av miljösituationen.

Om Viola Claesson läser mitt anförande senare skall hon se att jag inte bara tyckte att regeringen var först och bäst, utan jag påpekade att alla partier hade blivit mycket mer intresserade av miljöfrågorna, precis som allmänheten här blivit. Det är inget tvivel om att miljömedvetandet har växt i samhället. Jag tror att vi främst skall ge äran åt forskarna. De här för oss påpekat de stora risker som finns i vår omgivning. Jag tror att det är mycket viktigt att vi tar forskarnas berättelser om hoten på allvar.

Om Viola Claesson tror att jag bara har tilltro till ständig tillväxt har hon fel. Jag hävdar ständigt, att vad som är viktigt är att vi tillägnar oss en biologiskt försvarbar teknik. Jag tror inte att vi behöver gå tillbaka till stenåldern och leva som man gjorde på den tiden. Men vi måste ändra den teknik som vi har i dag. Det är möjligt att göra. Det är möjligt att leva med en ganska framskriden teknik om denna har utvecklats med hänsyn till miljön.

Till sist, Viola Claesson, när det gäller motorvägar och kollektivtrafik: Låt oss debattera dessa frågor i samband med debatten om bilavgaslagen. Om Viola Claesson läser denna skrivning och talar med sitt partis representanter i utskottet, skall hon få veta att jag i utskottet i dag har gjort uttalanden som hon säkert kan bli nöjd med.

Anf. 13 LENNART BRUNANDER (c):

Herr talman! Grethe Lundblad undrade varför centerpartiet var emot handelsgödselavgiften när den infördes och om vi vill göra något åt havsföroreningarna.

När regeringen lade fram förslaget om handelsgödselavgift innebar det en ren skatt med vars hjälp man skulle dra in pengar från jordbruket till statskassan. Vid denna tidpunkt hade vi ett förslag som innebar att om man skall införa en sådan skatt skall man använda de pengar som skatten tillför för att vidta miljöförbättrande åtgärder inom jordbruket. Under riksdagsbehandlingen framkom att ett sådant förslag även förelåg från andra partier. Detta innebar att regeringen den gången inte fick sitt förslag antaget av riksdagsmajoriteten. När man fattade beslut om en handelsgödselavgift fick regeringen i uppdrag att använda dessa pengar i enlighet med riksdagsbeslutet. Det har också medfört bekymmer, eftersom regeringen även i det sammanhanget varit ganska senfärdig med att komma med förslag till åtgärder som pengarna skapade förutsättningar för. Pengarna användes

kanske inte helt och fullt till de ändamål som vi tycker att de borde ha använts till, i alla fall inte när det gäller att minska havsföroreningarna.

Jag sade tidigare att här finns andra bekymmer som vi måste få upp ögonen för. Först då kan vi få en bättring.

Beträffande luftvårdsfonden sade Grethe Lundblad först att det har gjorts en hel del. Litet senare sade hon att hon trodde att det pågår förhandlingar. Det är så pass länge sedan beslutet fattades att vi nu kräver att någonting skall hända. Grethe Lundblad tog beslutet om förbudet mot kadmium som ett exempel på hur man inte skall göra. Egentligen skulle det vara skojigt att återge de anföranden som hölls i det sammanhanget – om det nu var Grethe Lundblad eller någon annan av socialdemokraterna – och höra hur det lät då. Då fanns inga hinder för att göra allt möjligt. Att det finns kadmium i betydligt fler produkter än vad regering, riksdag och experterna på området då visste tyder på att det vi i dag kräver, en fördjupad debatt i dessa frågor på olika nivåer, verkligen är viktigt.

Anf. 14 IVAR VIRGIN (m):

Herr talman! Jag återkommer till detta med ekonomiska styrmedel. Vi är, Grethe Lundblad, tydligen inte riktigt överens på den punkten. Grethe Lundblad säger fortfarande att man på något sätt skall kunna köpa sig fri. Jag vill då erinra om att vi i grunden har koncessionsbestämmelser för all miljöfarlig verksamhet. Skulle någon bryta mot bestämmelserna i koncessionsbeslutet, då tillämpas mycket bestämda regler om s. k. miljöskyddsavgift i 54 §. Avgiften skall bestämmas till ett belopp som motsvarar de ekonomiska fördelarna av överträdelsen. Det finns redan ett rent sanktions-system i miljöskyddslagen.

Vi vill använda miljövårdsstimulanser för att åstadkomma bättre miljö, för att kunna gå längre än vad som bestämts i givna koncessioner. Man skulle alltså kunna få skatterabatt eller någon typ av stimulans om man släpper ut mindre föroreningar än vad som tillåts enligt koncessionsnämndens beslut. Jag tycker det är ett enkelt system och borde kunna accepteras av alla.

Sedan vill jag hävda att det är fullt möjligt att uppnå en miljövänlig tillväxt. Det är enligt min uppfattning absolut nödvändigt för att vi skall kunna få möjlighet att göra de miljöinsatser vi alla är överens om. Man behöver bara se på utvecklingen i länder med andra ekonomiska system för att kunna konstatera att möjligheterna att göra miljöinsatser i de länderna är väldigt små. Jag kan nämna Östtyskland, som är en av de stora föroreningarna när det gäller svaveldioxid, Tjeckoslovakien och Polen. I allmänhet är det bristande ekonomiska resurser, bristande intresse och bristande påverkan från opinionen som gör att man inte vidtar rimliga åtgärder på detta område.

Beträffande luftvårdsfonden har jag en viss förståelse för att det i förhandlingar kan vara svårt att komma fram till en lösning i denna fråga. Däremot anser jag det vara av yttersta vikt att man använder detta som ett påtryckningsmedel för att åstadkomma förbättringar. Att de länder som exporterar föroreningar till andra länder rimligen också skall få betala för de skador de åstadkommer i sina grannländer är rent logiskt en idé som alla borde kunna acceptera. Även om förhandlingsarbetet är svårt, är jag övertygad om att det är ett verksamt medel i internationella miljövårdsförhandlingar.

Anf. 15 KERSTIN GELLERMAN (fp):

Herr talman! Grethe Lundblad ville litet grand nedvärdera folkpartiets förslag om ändring av bilskrotningslagen så att man kan ta hand om kylskåp och de freoner som finns i kylskåp. Detta är ett förslag som regeringen mycket väl snabbt kunde tillmötesgå, och det har också tagits upp i naturvårdsverkets utredning om freoner som en åtgärd som man kan vidta ganska omedelbart. När det gäller kylskåp får man också gå på tillverkarna, så att det blir luftningsventiler o. d. så att det inte heller vid service blir några utsläpp av freon. Det finns alltså saker som kan göras omedelbart, och det vore bra om regeringen tog detta till sig.

När det gäller luftvårdsfonden tycker jag att Grethe Lundblad var litet dubbeltydig. Precis som någon annan sade: I ena stunden hade det vidtagits kraftfulla åtgärder, men i andra stunden visste hon inte. Jag menar att vi här ifrån kammaren år 1985 gav regeringen i uppdrag att verka för en internationell luftvårdsfond. Därför åligger det faktiskt den svenska regeringen att göra framställningar hos länder i Europa både för att kräva effektivare reningsåtgärder och för att få till stånd en luftvårdsfond. Det vore i alla fall trevligt om vi fick höra att något görs åt det hållet.

Beträffande bensinstationer och bensinavgaser kommer det en debatt om några veckor. Då har också kammaren fått ett material på bordet som vi kan diskutera utifrån. Att i dag fatta beslut och föregripa den behandlingen tycker jag är litet nonchalant mot kammarens övriga ledamöter, som inte har satt sig in i de här frågorna.

Från folkpartiets sida hade vi gärna sett att den katalytiska avgasreningen trätt i kraft tidigare. Nu är den ett obligatorium från 1979.

Detta är bara ett steg för att minska avgasutsläppen i samhället. Något vi alla kan medverka till är att hålla fartgränserna, och då minskar utsläppen av kväveoxid i ganska stor omfattning.

Jag tycker det är viktigt i en sådan här debatt att påminna om att det inte är hopplöst med miljöförstöring. Vi kan se det här i Stockholm. Det finns en tid då man kunde varken bada eller fiska i Strömmen. I dag kan man göra bådadera. Åtgärder mot gamla felsteg lönar sig alltså. Vi har fått miljölagar, vi bekämpar försurningen, och nu fortsätter vi också framdeles med åtgärder mot batterier och avgaser.

Därför bör vi nog se positivt på framtiden. Det är också viktigt, som vi från folkpartiet hävdar, att tekniken framöver hela tiden måste ta hänsyn till miljön. Därför är det viktigt att inte bara på högskolenivå införa ordet miljö här och där på schemat, utan det är oerhört viktigt att våra forskare och tekniker får detta som ett obligatoriskt inslag i sin högskoleutbildning så att de tar hänsyn till detta i framtida forskning, som kommer att ge utslag först på 2000-talet.

Anf. 16 GRETHE LUNDBLAD (s):

Herr talman! Till slut i debatten vill jag bara konstatera att när det gäller den internationella luftvårdsfonden har miljöministern redan tidigare i år i denna kammare sagt att hon respekterar riksdagens beslut och tänker fortsätta att arbeta för detta. Det tycker jag kan vara svar på den frågan.

Till Kerstin Gellerman vill jag säga beträffande kylskåp och freoner: Det

har antyts att regeringen senare under detta riksmöte kommer med en proposition om avfallshanteringen. Jag hoppas att man i det sammanhanget är så långt framme med kartläggningen angående freoner att förslag om bestämmelser också på det området skall kunna framläggas. Precis som Kerstin Gellerman anser jag att hotet mot ozonskiktet är ett mycket allvarligt problem.

Flera debattörer har sagt att det brådskar, att regeringen inte handlar tillräckligt snabbt och vi från vårt håll försöker verka bättre än vi är. Det är mig därför en stor glädje att citera ur ett betänkande från jordbruksutskottet från 1981/82 som handlar om luftföroreningar från bilar, där vi i en reservation från socialdemokratisk sida fullt i enlighet med fakta kunde konstatera att "regeringen under de snart tre år som gått endast vidtagit en konkret åtgärd med anledning av riksdagens beslut, nämligen överförande av myndighetsansvaret på bilavgasområdet till naturvårdsverket vilket skedde den 1 juli 1979. Naturvårdsverket har i sin tur i maj 1981 utfärdat tillämpningsbestämmelser för bensindrivna bilar -- -- . Dessa bestämmelser har emellertid överklagats och regeringen har ännu inte kunnat samla sig till ett beslut."

Detta konstaterades i november 1981, efter att riksdagen redan hösten 1979 i ett enhälligt beslut hade krävt ett åtgärdsprogram när det gällde bilavgaser av den borgerliga regeringen. Ännu två och ett halvt år efter riksdagsbeslutet hade alltså regeringen inte vidtagit några åtgärder.

Jag tycker att man skall vara försiktig när man talar om att det inte går fort nog med miljövårdsarbetet.

Överläggningen var härmed avslutad.

Mom. 4 (miljöpolitikens inriktning m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 217 röster mot 90 för reservation 1 av Karl Erik Olsson m. fl.

Mom. 5 och 6 (internationella mässor m. m. samt en internationell miljökonferens)

Utskottets hemställan bifölls med 267 röster mot 39 för reservation 2 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander.

Mom. 8 (nordiskt miljösamarbete)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 3 av Jan Jennehag – bifölls med acklamation.

Mom. 9 (utbildning i miljövård m. m.)

Utskottets hemställan – som ställdes mot reservation 4 av Karl Erik Olsson och Lennart Brunander – bifölls med acklamation.

Mom. 12 (prövning av vägar m. m.)

Utskottets hemställan bifölls med 258 röster mot 46 för reservation 5 av Jan Jennehag i motsvarande del. 1 ledamot avstod från att rösta.

Mom. 13 (prövning av bensinstationer)

Utskottets hemställan bifölls med 282 röster mot 23 för reservation 5 av Jan Jennehag i motsvarande del. 2 ledamöter avstod från att rösta.

Mom. 20 (ekonomiska styrmedel)

Utskottets hemställan bifölls med 160 röster mot 145 för reservation 6 av Karl Erik Olsson m. fl. 1 ledamot avstod från att rösta.

Övriga moment

Utskottets hemställan bifölls.

5 § Föredrogs

näringsutskottets betänkande
1986/87:5 om bankavgifter m. m.

Bankavgifter

Anf. 17 MAJ-LIS LANDBERG (s):

Herr talman! I näringsutskottets betänkande 5 behandlas bl. a. en motion om bankavgifter, vilken väckts av mig och några andra ledamöter.

Av betänkandet framgår att en del aktiviteter förekommit sedan motionen väcktes. Bl. a. har vissa banker ändrat sina avgiftssystem, och det är i och för sig bra.

Vad vi motionärer har vänt oss emot är den djungel av avgifter som florerar inom bankväsendet. Vi menar att det är helt otillräckligt med en lista på bankens avgifter. Vad bankkunden behöver är något av en jämförelseprislista – som alltså även innehåller uppgifter om andra bankers villkor och avgifter. Enligt vad jag har erfarit är bankinspektionen i färd med att åstadkomma en sådan, men för att det skall vara meningsfullt måste en sanering och en minskning ske när det gäller antalet bankavgifter.

Bankinspektionen anser också att det inte bör få kosta något extra att sätta in pengar eller att ta ut pengar från eget bankkonto. Jag delar helt denna uppfattning.

Att bankerna i sina räntebesked numera lämnar uppgifter om både gottgjord ränta och de avdrag som gjorts är i och för sig en förbättring jämfört med tidigare ordning. Men inom vilket annat område skulle vi godta information i efterhand?

Skall det vara en öppen och fri konkurrens mellan bankerna, måste bankerna – liksom fallet är inom all affärsverksamhet – vara beredda att redovisa olika avgifter och villkor öppet och på ett sådant sätt att uppgifterna är lättillgängliga för kunderna.

Herr talman! Jag kommer med uppmärksamhet att följa bankinspektionens fortsatta arbete och har nu inget yrkande.

Med detta anförande – under vilket tredje vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar – var överläggningen avslutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Jämställdhet

Anf. 18 INGRID HEMMINGSSON (m):

Herr talman! I utskottsbetänkandet kan man läsa att en väsentlig uppgift i jämställdhetsarbetet är att verka för en arbetsmarknad där män och kvinnor deltar i arbetslivet på lika villkor och med lika möjligheter. Det här är någonting som det råder enighet om. Men dessförinnan fastslog utskottet en annan åsikt som vi moderater inte alls kan dela. Utskottsmajoriteten menar att ett ekonomiskt oberoende som bygger på eget förvärvsarbete är en förutsättning för jämställdhet. Vi har reagerat på majoritetens förenklade syn på förutsättningarna i detta sammanhang, därför att vi menar att både män och kvinnor måste ha möjlighet att arbeta hemma med sina barn.

En förutsättning för att uppnå jämställdhet är alltså inte att båda arbetar utanför hemmet. Jämställdhet betyder ju också valfrihet för individ och familj. Det socialdemokratiska synsättet innebär att samhället nedvärderar omsorgen om egna barn, och därför lär det inte bli lätt att skapa den respekt för hemarbetet som behövs för att männen skall ta sitt ansvar. Denna negativa attityd har troligen påverkat kvinnornas syn på sig själva och på andra kvinnor. De som har arbetat hemma under en längre tid har inte så mycket självförtroende när de kommer ut i arbetslivet – de har ju sysslat med någonting som staten anser att andra skall sköta.

Utskottsmajoriteten skriver att detta inte innebär någon nedvärdering av det arbete som utförs i hemmen. Tyvärr förhåller det sig nog så, och dessutom sanktioneras det av staten. Detta kan man se på utformningen av familjebeskattningen, där det inte tas någon hänsyn till hur många som skall leva på inkomsten. En inkomsttagare får skatta betydligt mer än om samma lön intjänas av två i familjen. De som anlitar kommunal barnomsorg får en stor statlig subvention, medan de som föredrar att själva ta hand om sina barn inte får något stöd alls.

Jag vill påstå att denna negativa attityd till det traditionella kvinnoarbetet på sikt har motarbetat jämlikhetssträvandena inom arbetslivet. Eftersom många kvinnor arbetar i traditionella kvinnoyrken har attityderna på något sätt följt med. Dessa yrken har fått en låg status, och respekten för kvinnors traditionella arbetsuppgifter är en förutsättning för att kvinnor skall få uppskattning på arbetsmarknaden. Då kan yrkena också eftertraktas av män, och kvinnor vågar söka sig till ovanligare arbetsuppgifter.

För att nå målet att män och kvinnor skall kunna delta i arbetslivet på lika villkor och med samma möjligheter krävs det insatser från många olika håll. En tidig attitydpåverkan är mycket viktig, och den måste åstadkommas i hemmet, i förskolan och i skolan. Flickornas yrkesval är fortfarande i dag förfärligt snävt, och eftersom flickor i framtiden inte kan räkna med att i samma utsträckning som nu komma in på den offentliga sektorn måste utbildnings- och yrkesvalet breddas. Framför allt måste flickor uppmuntras

att i mycket större utsträckning välja längre utbildningar. Det traditionella utbildningsvalet är inte bara ett hot mot kvinnors möjlighet att få arbete utan även mot deras möjlighet att få kvalificerade befattningar. Studievägledningen spelar alltså en stor roll.

Flickor behöver också förebilder. De behöver komma i kontakt med kvinnor som har valt yrken utöver de traditionella. Här finns det mycket att göra inom skolans värld. Förebilder är viktiga för både flickor och pojkar för att påverka attityder, inte bara till utbildningen utan också när det gäller inställningen till lika villkor och möjligheter på arbetsmarknaden för män och kvinnor.

Jämställdheten uppnås inte genom särskilda projekt och genom att man åstadkommer särskilda kvoter för män och kvinnor, utan jämställdhetsarbetet måste genomsyra allt samhällsarbete som något alldeles naturligt, som inte behöver schemaläggas för att den aspekten skall bli ihågkommen.

Många av de kvinnor som börjar arbeta utanför hemmet efter att ha varit hemma en tid vill ha deltid och tycker att det passar bra med en mera flexibel arbetstid när barnen är små. Många av de män som skulle vilja arbeta deltid vågar inte göra det på grund av att deltidsarbetet har en låg status och inte omfattas av alla trygghetsförmåner på arbetsmarknaden. Det gäller kompensationsnivån inom sjuk- och föräldraförsäkringar, kontant arbetsmarknadsstöd m. m. Därför finns det all anledning, som vi moderater har påpekat i en reservation, för regeringen att göra en översyn av deltidsarbetets sociala villkor.

Det är riktigt, som det står i utskottsbetänkandet, att mycket har gjorts för att stimulera kvinnor att bli företagare. Men inte bara de offentliga insatser som omnämns i betänkandet utan också många insatser av enskilda kvinnor har gjorts för att stimulera just kvinnlig företagsamhet, genom företagsutbildning för kvinnor, mässor och en hel del andra saker. Det finns emellertid en sektor som behöver förändras för att ytterligare möjligheter skall öppnas, och det är den kommunala sektorn, både den landstingskommunala och den primärkommunala sektorn.

Om det vore möjligt med privata initiativ som alternativ inom vård, omsorg och annan service skulle det vidga kvinnors arbetsmarknad. Det skulle öppnas möjligheter att välja mellan anställning i enskild eller offentlig verksamhet eller att driva egen verksamhet.

Det offentliga monopolet förhindrar också att det växer fram nya modeller och former av barnomsorg och annan service.

Det här är något som ni socialdemokrater är emot av ideologiska skäl. Det finns faktiskt inga sakskalet som talar för att det blir bättre för människor om kommuner och landsting har monopol på service. Det är en myt att det är endast det som erbjuds av den offentliga sektorn som är rättvist och bra för människor.

Man kan ofta läsa i dagspressen att en socialdemokratisk majoritet har sagt nej till olika privata initiativ i kommuner och landsting – många gånger har det gällt barnomsorg.

De privata alternativen är någonting som kommer. Ni kommer aldrig att kunna stå emot. Människor har idéer och visioner och önskingar, och de kommer inte att kunna förkvävas i längden. Kravet på alternativ kommer

nämligen från människorna själva – och det är just dem som vi representerar. De ideologiska skäl som socialdemokraterna åberopar blir på det viset i längden inte trovärdiga. Verkligheten talar emot era argument och kommer att göra det i ännu högre grad i framtiden.

Det finns många exempel på idéer som skulle kunna förverkligas om människorna bakom dem fick chansen att göra det på samma villkor som gäller för offentlig verksamhet. Jag vill nämna ett exempel på en verksamhet som trots stora svårigheter kommit till stånd, nämligen ett hjärtcenter här i Stockholm. En ung undersköterska som tidigare arbetade på Karolinska sjukhuset såg att köerna där blev längre och längre och patienterna som blev behandlade för hjärtinfarkt blev yngre. Hon ville göra någonting åt detta, försöka förebygga och rehabilitera. Därför öppnade hon i våras detta hjärtcenter, som har gått mycket bra. Man har behandlat över 500 patienter hittills. Hon tog mycket stora ekonomiska risker med detta projekt, men hon säger att hon tagit de riskerna därför att hon känner ansvar och känner att hon lever.

Det här är bara ett exempel. Inom kommunerna kan man ta andra exempel. Fotvården sköts exempelvis på en del håll enbart i kommunal regi medan det står många lokaler tomma, som privata fotvårdare skulle kunna hyra för att där driva sin egen verksamhet. I många kommuner slår man undan fötterna för den privata fotvården och därmed service för allmänheten.

Jag skulle kunna stå här och räkna upp oerhört många exempel på vad som skulle kunna göras och hur man skulle kunna uppmuntra människors engagemang.

Vi har en annan reservation, som handlar om att ta till vara parlamentariernas kunskap och engagemang i jämställdhetsfrågorna. Numera kommer direktiv uppifrån, från jämställdhetssekretariatet, och redovisas i vissa delar för jämställdhetsrådet. Vi tycker inte att det förfarandet leder till samma engagemang från politikerna som om de kunde delta mer på idé- och beredningsstadiet. Vi har därför i en reservation begärt att regeringen skall lägga fram förslag till en organisation som medger ett aktivare engagemang från alla politiska partier.

Herr talman! Härmed yrkar jag bifall till de moderata reservationerna i betänkandet.

I detta anförande instämde Gullan Lindblad och Ann-Cathrine Haglund (båda m).

Anf. 19 CHARLOTTE BRANTING (fp):

Herr talman! Det här betänkandet handlar om jämställdhet. Vad är då detta? Många i Sverige lever med uppfattningen att vi har uppnått jämställdhet i och med att vi har lagar och avtal om jämställdhet. Man hör inte så sällan synpunkten att jämställdhetskraven borde tonas ned. Det tycker inte vi i folkpartiet. Om vi definierar jämställdhet som en rättvis fördelning av fyra viktiga delar, ekonomi, makt, kompetens och värde, inser man snart att det finns väldigt mycket mer att kämpa för. Jämställdhet är också en viktig frihetsfråga. Gamla könsroller snärjer och likriktar. En

liberal jämställdhetspolitik ger frigörelse och kreativitet.

Att bryta det traditionella könsrollsmönstret handlar ytterst om att förändra våra egna värderingar och attityder. Det handlar om respekt för varje enskild individ, och det är ett förändringsarbete som tar tid och måste ske både med opinionsarbete och med politiska reformer. Det är viktigt att komma ihåg att jämställdhet inte är detsamma som jämlikhet. Det betyder inte att alla skall vara lika. Tvärtom: Vi är alla olika. Varje individ är unik, och det skall vi ta vara på.

Kvinnor är tack och lov lika litet som män en homogen grupp. Det finns ännu ingen som med säkerhet har kunnat svara på vad som är kvinnligt eller manligt, om det är medfött hur vi beter oss eller om det beror på miljöfaktorer. Rita Liljeström skriver i sin bok Roller i omvandling: "Från tidig ålder tilldelas kvinnor och män egenskaper och uppgifter som styr och begränsar deras utveckling. De har blivit trängda in i polariserade roller."

I vardagen ser vi ständigt bevis på att genomsnittsmannen reagerar annorlunda än genomsnittskvinnan. I folkpartiets reservation 2 pekar vi på att ett angeläget forskningsområde vore frågan om skillnaden mellan kvinnor och män. Den dag vi med vetenskapens hjälp kan besvara frågan hur mycket våra olikheter betyder kan vi kanske också ha mer nytta och glädje av alla de skillnader som finns. Först då kanske också alla förstår att det är individen som räknas, inte könet. Jag yrkar bifall till reservation 2.

Förvärvsarbete är en central rättighet i ett liberalt samhälle. Varje vuxen skall kunna försörja sig själv efter de förutsättningar som han eller hon har. Fortfarande har kvinnor mindre inflytande, sämre löner och kortare utbildning än män. Det finns en arbetsmarknad för kvinnor och en för män. Detta måste självfallet motverkas. Men mest intressant i dag är kanske vilka arbeten som vi behöver i framtiden. På de arbetsplatser där ny teknik införs arbetar kvinnor i stor utsträckning. Jag tycker att det är viktigt att säga att vi inte ser datoriseringen som ett hot mot kvinnors sysselsättning. Men utvecklingen kan bli ödesdiger om inte kvinnor på ett mer målmedvetet sätt än hittills stimuleras att gå in i datautbildning och få chans till kvalificerade arbetsuppgifter och möjligheter att använda den nya teknologin. Folkpartiet har föreslagit att regeringen skall ta initiativ till ett brett program för datautbildning av kvinnor. I detta arbete skall skolor, studieförbund och arbetsmarknadens parter engageras. Datastugor för flickor är också viktiga. Det är bra att regeringen satsar särskilda pengar på projekt för att stärka kvinnornas ställning på arbetsmarknaden. Vi beklagar att moderaterna ställer sig avvisande till detta. Det finns ett stort behov av pengarna, t. ex. till projekt som syftar till att uppnå jämnare könsfördelning inom databranschen och också till projekt som vänder sig till deltidsarbetare, arbetslösa och undersysselsatta kvinnor i glesbygd. Vi har från folkpartiets sida i ett särskilt yttrande påpekat att det är angeläget att denna projektverksamhet kan bedrivas på ett långsiktigt sätt och att ett treårsprogram utarbetas för verksamheten, så att man har möjlighet att planera litet bättre.

Socialdemokraternas njudda inställning till alla privata alternativ, särskilt inom vård och omsorg, där kvinnorna utgör den helt dominerande delen av arbetskraften, är beklämmande. I stället borde regeringen på alla sätt underlätta för kvinnor att etablera sig som egenföretagare i daghem och

vårdhem. Vi måste släppa in det enskilda – ofta kvinnliga – initiativet på de offentliga monopolens område. Det är ett bra komplement till den offentliga sektorn – det visar t. ex. de få privata daghem som finns. Daghemmet Bullerbyn i Höganäs är ett sådant exempel. Där köpte några arbetslösa förskollärare ett gammalt hus, rustade upp det och tog hand om den del av dagiskön som kommunen inte klarade av.

Att jobba med vård, omsorg och utbildning är svårt, känsligt och mycket ansvarsfullt. Där borde det vara särskilt viktigt att ta till vara den skapande kraften hos varje människa.

Naturligtvis är inte all privat verksamhet bra, men den är ofta billigare, och den är mindre byråkratisk. Helt klart är att de idéer och verksamheter som är dåliga inte efterfrågas, och då lever de inte heller vidare.

I Svenska Dagbladet kunde vi förra veckan läsa att 75 specialistutbildade sjuksköterskor inom akutvården sökte arbete: "Vi är öppna för alla förslag, dock ej från landstinget", sade man.

Värför skall de traditionellt kvinnliga sysselsättningarna vara formaliserade, reglerade och ibland belagda med monopol och näringsförbud? Ett minskat antal monopol är inget hot mot de offentliganställda – det ger också dem ökade möjligheter. Dessa tankegångar finns i reservation 7, och därför stöder vi från folkpartiets sida den reservationen.

Jämställdhetslagen är bra, men den kan bli bättre. Som lagen nu är skriven får den som missgynnats på grund av kön rätt till skadestånd, som ofta ligger mycket lågt. Vi är väl medvetna om att det skulle föra med sig en hel del problem att se till att den som borde ha fått tjänsten verkligen också får rätten till den. Men vi menar att den principen är så viktig att det finns all anledning att utreda detta med sikte på lagändring. Bifall till reservation 6!

Folkpartiet har också i år återkommit med kravet på att parlamentariska jämställdhetskommittéer skall återuppstå och att jämställdhetsfrågorna, som har en övergripande karaktär, skall placeras i statsrådsberedningen och inte, som nu, i ett redan arbetsfyllt arbetsmarknadsdepartement. Stöd för denna tanke har vi nu också fått av Otto Winter, som är ordförande för ST-medlemmarna i regeringskansliet.

Det är särskilt anmärkningsvärt att man inte gör något åt det här efter den kritik som regeringens egen utredning riktade mot jämställdhetssekretariatet och jämställdhetsberedningen. Där hette det: Sekretariatet måste föra fram jämställdhetsfrågorna bättre. Den informations- och opinionsbildande verksamheten försvårades till stor del när sekretariatet bildades. Informationen från och till jämställdhetsberedningen har inte fungerat. En parlamentarisk kommitté skulle svara för jämställdhetsprojekt, opinionsbildning och utredningsuppdrag, och jag är övertygad om att olika parlamentarikers kunskaper och engagemang skulle föra jämställdhetsarbetet framåt bättre än i dag. Bifall till reservationerna 3 och 5!

Till sist några ord om kvinnornas representation i statliga styrelser. Det är bra att vi nu genom utredningen Ska även morgondagens samhälle formas enbart av män? har fått svart på vitt på att situationen är så eländig som vi i och för sig misstänkte. Jag skall inte ta upp tiden med att referera några siffror – utredningens ordförande Gerd Engman står på talarlistan – men jag vill passa på att fråga Gerd Engman: När kan vi vänta oss något förslag från

regeringen att strama upp rekommendationen från 1981 att alla organisationer skall nominera två personer till varje uppdrag, och när kommer utredningens huvudförslag att läggas fram? Tycker inte regeringspartiets företrädare att det borde vara självklart att regeringen och staten föregår med gott exempel?

Sämst på jämställdhet inom regeringskansliet är upprörande nog civildepartementet, som ansvarar för jämställdheten på det statliga området.

Av 129 ordförande i statliga kommittéer är 5 kvinnor, dvs. 4 %. Bara 15 % av experterna är kvinnor. På chefsplanet finns 10 % kvinnor. Detta måste regeringen ändra på med det snaraste.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 2, 3, 5, 6 och 7 samt i övrigt till utskottets hemställan.

Anf. 20 GÖREL THURDIN (c):

Herr talman! Jag skall börja med att ställa en fråga: Skall även morgondagens samhälle formas enbart av män? Svaret beror naturligtvis på hur vi alla agerar, och med alla menar jag då både kvinnor och män. Det här med jämställdhet har nämligen med människosyn att göra, dels på vilket sätt man ser på andra, dels på vilket sätt man ser på sig själv, dvs. vilken självkänsla man har.

I det oerhört tekniska samhälle som växer fram är det absolut nödvändigt att kvinnors värderingar får genomslagskraft. Annars kommer så småningom mycket av det humanistiska att tryckas tillbaka. Jämställdhetsarbetet är med andra ord inte bara en fråga för kvinnor och handlar inte bara om deras möjligheter att komma fram, utan det är också fråga om hur samhällsutvecklingen skall inriktas.

Kvinnor och män har förutom skillnader i en del värderingar och handlingssätt också olika erfarenheter. Därför är en ökning av kvinnorepresentationen i samhällets alla beslutande och utredande organ nödvändig. Vi kvinnor utgör 50 % av valmanskåren och nära 50 % av de förvärvsarbetandes skara ute i arbetslivet, men det går inte att avläsa i politiska och fackliga beslutande organ. Kvinnor är dessutom fortfarande i mycket liten utsträckning representerade i styrelser för statliga företag och myndigheter liksom i statliga kommittéer. Delbetänkandet från arbetsmarknadsdepartementet är ett klart bevis på detta.

Jämställdhet är ingen självklarhet, alla stolta deklARATIONER till trots. Jämställdhetslagen, som alla trodde skulle bli startsignalen för det verkliga arbetet, blev på ett sätt en stor besvikelse i början, för alla trodde att det var klappat och klart i och med lagen. Ingen ute på fältet tog sig an frågan, och de fackliga organisationerna gjorde inte mycket, utan JämO blev ganska ensam i starten.

Arbetet på att ändra attityder och bearbeta fördomar måste ständigt bedrivas parallellt med allt annat jämställdhetsarbete. Här spelar arbetet inom folkrörelserna, politiska och fackliga organisationer samt studieorganisationer en avgörande roll. Men det är också viktigt att opinionsbildningen på detta område drivs både på statlig och på kommunal nivå i olika samhällsorgan.

Jämställdhetskommittén och dess sekretariat gjorde i dessa hänseenden

betydelsefulla insatser. I den omorganisation av jämställdhetsarbetet som regeringen genomfört och som inneburit att jämställdhetskommittén avvecklats och en del av dess uppgifter överförts till andra organ har opinionsbildningsarbetet tydligt försvagats, och det är djupt beklagligt. Här har centerpartiet inte samma uppfattning som utskottsmajoriteten. I jämställdhetsrådet upplever man sig inte alls ha samma möjlighet till aktiva insatser som man hade i den tidigare jämställdhetskommittén. Man uppfattar sig mera som ett informationsorgan.

Från centerpartiets sida anser vi att det parlamentariska inslaget över huvud taget skall ges högre dignitet av regeringen. Jag yrkar bifall till reservation 3.

Vi i centerpartiet har i vår motion ett särskilt avsnitt om män. Vi tycker att det inte räcker med att det enbart är kvinnor som utbildas, informeras och stöttas i de här frågorna.

Herr talman! Vi tycker att män skall tas med aktivt i jämställdhetsarbetet, eftersom deras arbetsliv och hemmiljö påverkas av utvecklingen i lika hög grad som kvinnornas. Många män har svårt i det här utvecklingsarbetet. Många familjer bryts sönder på grund av en bristande förståelse mellan man och kvinna. Det finns t. o. m. personer i rättsväsendet som hävdar att kvinnomisshandeln ökar utifrån att kvinnan försöker frigöra sig från gamla attityder och fördomar.

Rätten till arbete är grundläggande för jämställdhet mellan kvinnor och män – jag talar om *rätten* till det. Förvärvsarbete är inte bara en förutsättning för egen försörjning. Det har också ett egenvärde genom att det är en väg till sociala kontakter, till gemenskap och till personlig utveckling. Det utesluter inte att man kan ägna sig åt annat.

Attityder och värderingar avgör många gånger kvinnors och mäns lika möjligheter till arbete och utbildning. Ansvar för att förändra attityder på arbetsplatsen och arbeta bort fördomar ligger hos både den enskilde och arbetsgivare liksom hos de fackliga organisationerna. Jag måste understryka att de fackliga organisationerna har varit till dålig hjälp i det här arbetet. Vid en enkät hemma i min kommun, Örnsköldsvik, visade det sig att man inte hade intresserat sig för jämställdhetsfrågorna i näringslivet. Man hade inte utsett jämställdhetsansvariga, vare sig från fackligt håll eller arbetsgivarhåll.

Arbete på lika villkor innebär också arbete på samma lönevillkor och möjligheter till utveckling och befordran. Så är inte fallet i verkligheten. Det visar sig hela tiden att kvinnorna har lägre lön även för samma jobb. Kvinnors yrken har lägre status än männens. Det har t. o. m. visat sig att där kvinnorna vinner inträde, där tycker männen att det inte är lika betydelsefullt att vara.

I TCO-tidningen kunde vi läsa häromdagen att ST-föreningen anser att det är alldeles för ojämnt i regeringskansliet. Regeringen tycks inte ha tagit det här med jämställdhet på allvar. Bara 12 % av cheferna är kvinnor. På traditionella sekreterartjänster däremot dominerar kvinnor, där de lägsta lönerna finns.

Det finns med andra ord fog för de motioner som borgerliga företrädare lagt fram, och jag yrkar bifall till reservation nr 2.

I den offentliga förvaltningen finns många kvinnor anställda. Frågan är om det är synen på kvinnan som gör att regeringsföreträdare kan gå hårt ut mot

t. ex. sjuksköterskornas krav på höjda löner och bättre arbetsförhållanden. Det är inte lika vanskligt att trakassera kvinnors rättigheter som mäns. När förändringar skall ske inom offentlig sektor, då sker det på de områden där det är flest kvinnor. När man rationaliserar för att spara pengar är det enkelt att ge sig på dem som arbetar som lokalvårdare och bespisingpersonal och göra indragningar.

Men hur är det med byråkratin, där männen dominerar? Jo, den har hela tiden en tendens att växa. Det är kanske den som har fattat de fördyrande besluten en gång i tiden och som kanske inte alltid är tillräckligt kompetent för att åstadkomma en bättre verksamhet, så att människorna får bättre service. Men den vill naturligtvis inte avskaffa sig själv, och därmed blir männen kvar i klar dominans som chefer, planerare, utredare och beslutsfattare.

Jämställdhetsarbetet är inte långt kommet. Frågan är om regeringspartiet tycker det.

Från centerpartiets sida har vi återigen tagit upp frågan om meritvärdering vid vård av eget barn. Det finns inom offentlig förvaltning, men vi tycker inte att arbetsmarknaden är jämlik, om inte en kvinnas erfarenheter är lika goda som en mans i de fall där ingen av dem har erfarenheter som direkt påverkar det arbete de söker till.

Det finns många ensamjobbare bland män också, och de har då inte heller någon erfarenhet från en effektiv, större arbetsplats. Allt arbete kräver ansvar. Att männen tidigare inte intresserat sig för att vårda sina egna barn behöver ju inte föringa kvinnans insatser på området. Vi anser därför att meritvärderingen måste få slå igenom även på annat håll. Därav vårt särskilda yttrande.

Jag började med att tala om hur viktigt det är att vi skaffar oss en sådan människosyn att förståelsen ökar mellan kvinna och man och att båda ges större självkänsla i det här utvecklingsarbetet. För kvinnorna är det fortfarande mycket viktigt att kvinnor får möjlighet att profilera sig och framträda i positioner som förebilder. Man behöver en förebild att identifiera sig med och för att skaffa en egen självkänsla.

Vi kvinnor i alla kvinnoförbund och i arbetslivet, i samhället, i hemmen, anser inte att morgondagens samhälle skall styras av enbart män. Vi tycker att det är ett gemensamt ansvar, och det ansvaret är vi beredda att ta. Frågan är om männen är beredda att dela med sig. Allas engagemang krävs.

Anf. 21 GUSTAV PERSSON (s):

Herr talman! Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1986/87 nr 5 behandlar nio motioner om jämställdhet mellan kvinnor och män. Motionerna är från den allmänna motionstiden.

I motion 1985/86:A605 av Alf Wennerfors m. fl. anförs att grundläggande attityder och värderingar måste förändras om jämställdhet skall uppnås. Man säger också att kvinnors traditionella arbete i hemmet nedvärderats.

Utskottet avvisar bestämt att någon nedvärdering av hemarbetet förekommer. En framgångsrik jämställdhetspolitik, säger utskottet i sitt betänkande, förutsätter att kvinnornas villkor på arbetsmarknaden kan förbättras. Den viktigaste förutsättningen för jämställdhet mellan män och kvinnor är att

kvinnan kan nå ekonomiskt oberoende byggt på eget förvärvsarbete.

Insatserna för att upprätthålla den fulla sysselsättningen, att skapa nya arbeten när de gamla försvinner, utbyggnaden av arbetsmarknadspolitiken och av den offentliga sektorn, förbättring av arbetstidslagarna och många andra samhällsinsatser har varit till fördel för alla medborgare. Men de har betytt mest för kvinnorna, framför allt de kvinnor som haft den svagaste ställningen på arbetsmarknaden.

Alla de här reformerna har moderaterna gått emot. Vi behöver bara gå igenom moderaternas motioner under detta år för att se att ni inte på något sätt ändrat inställning. Ni för en politik som på många områden skulle drabba de flesta kvinnorna. Undantagna är bara de bäst ekonomiskt och utbildningsmässigt ställda kvinnorna. Det är med andra ord gammal högerpolitik som bedrivs här, men man försöker med vackra ord om ändrade attityder och värderingar skylla över sin dåliga politik i jämställdhetsfrågor.

Motionen 1985/86:A605 avstyrks av utskottet.

Motion 1985/86:A608 av Rosa Östh m. fl. tar bl. a. upp mannens roll i jämställdhetsarbetet och framhåller att den rapport som avlämnats inte lett till några konkreta åtgärder. Utskottet konstaterar att särskilda medel avsatts för försöksverksamhet och att den fortsatta handläggningen för närvarande övervägs inom arbetsmarknadsdepartementet. Rapporten har för övrigt sänts ut till ett stort antal myndigheter, organisationer och studieförbund. Med det sagda finner utskottet inte anledning att föreslå några åtgärder och avstyrker motionen i denna del.

Folkpartiet tar i motion 1985/86:A604 upp krav på ökad forskning om jämställdhet och en utvärdering av JÄMFO:s arbete.

Den forskning som efterlyses i motionen pågår redan enligt utskottets mening. Vidare har fem rapporter publicerats. En av dessa är en inventering av forskningsbehov om kvinnans villkor i arbetslivet. JÄMFO redovisar i sin verksamhetsberättelse för 1985/86 att verksamheten under året till stor del lagts upp kring detta forskningsprogram.

Beträffande kravet på utvärdering av JÄMFO:s verksamhet visar erfarenheter från andra forskningsområden att de tre år som försöksverksamheten pågått är en alltför kort tid för att en utvärdering skall bli meningsfull. Med det anförda avstyrks motionen i denna del.

I två motioner – en av folkpartiet och en av Görel Bohlin – tas frågan upp om parlamentariskt inflytande över jämställdhetsarbetet.

Enligt utskottets mening har den nya organisationen som skapades i samband med den socialdemokratiska regeringens tillträde 1982 lett till en effektivisering av regeringens jämställdhetsarbete. Den jämställdhetsberedning som nu finns med representanter från olika departement och det jämställdhetssekretariat som arbetar inom arbetsmarknadsdepartementet skapar en bred kontaktyta, som är viktig i allt jämställdhetsarbete. En parlamentariskt sammansatt grupp skulle inte på samma sätt kunna arbeta inåt departementen som i nuvarande organisation.

Till denna organisation har sedan knutits ett rådgivande organ – jämställdhetsrådet – med representanter för de politiska partiernas kvinnoorganisationer, arbetsmarknadens parter och folkrörelserna.

Jag kan ha förståelse för att man under den borgerliga regeringsperioden

hade en annan organisation, eftersom det var tre partier som bildade regering, men att detta skulle leda till större effektivitet i arbetet har man inte kunnat bevisa. Det var snarare en politisk nödvändighet än ett effektivt sätt att arbeta.

Med det anförda avstyrks motionerna.

I motion 1985/86:A603 av Margareta Winberg m. fl. krävs en handlingsplan för övergången till informationssamhället. Den statliga dataeffektutredningen fastslog i sitt slutbetänkande 1984 att kvinnor är en sårbar grupp i samband med datoriseringen. En av orsakerna är att de kvinnodominerade yrkena är färre än de mansdominerade. Kvinnorna finns som bekant i stor utsträckning inom kontors- och serviceyrkena, ofta med rutinbetonade arbeten. Det är de områdena som kommer att starkt beröras av ny teknik. Dessutom har expansionen inom den offentliga sektorn – där till stor del kvinnor är verksamma – avtagit. Allt detta har gjort kvinnornas arbetsmarknad osäkrare.

Utskottet redovisar i anslutning till motionen att ett arbete bedrivs inom departementet att kartlägga de problem som motionen behandlar. Ett projekt på kontorsområdet pågår, där syftet är att vidga yrkesinnehållet för kontorsanställda kvinnor.

En viktig insats är också ökade utbildningsinsatser, och här kan förnyelsefonderna spela en viktig roll. Utskottet finner inte att riksdagen behöver vidta någon ytterligare åtgärd med anledning av motionen.

Karin Söder m. fl. tar i motion 1985/86:A707 upp frågan om meritvärdering av vård av eget barn i hemmet.

Utskottet erinrar om att på det statliga området är detta krav till viss del redan tillgodosett. Genom en särskild förordning beaktas föräldraledighet i förtjänsthänseende som merit.

På det privata området finns däremot inga sådana regler. Inte heller finns några regler för hur kvalifikationer skall värderas. Det råder med andra ord både rättsligt och faktiskt frihet för arbetsgivaren att anställa den han vill. Den enda begränsning som gäller är jämställdhetslagens förbud mot könsdiskriminering. Det saknas således enligt utskottets mening förutsättningar för genomförande av denna meritvärdering, eftersom det privata området saknar ett etablerat normsystem.

Utskottet avstyrker motionen.

Kvinnors representation i statliga styrelser och kommittéer tas upp i motioner av Bengt Westerberg m. fl. och Rosa Östh m. fl.

Utskottet anför att den utredare som är tillsatt redan har lämnat ett delbetänkande med en kartläggning av könsfördelningen i central och regional statsförvaltning. Förslag om åtgärder väntas bli presenterade redan under våren 1987. Vidare avser arbetsmarknadsminister Anna-Greta Leijon, som också har ansvaret för jämställdhetsfrågorna i regeringen, att föreslå vissa ändringar i förordningen (1984:803) om jämställdhet i statlig verksamhet och i kommittéförordningen (1976:119), för att starkare markera jämställdhetsaspekterna.

Stor aktivitet pågår således i regeringens kansli i dessa frågor, varför någon åtgärd från riksdagens sida inte nu bedöms påkallad. Gerd Engman kommer i sitt anförande att redogöra för en del av det arbete som bedrivs.

Med det anförda avstyrks motionerna.

Herr talman! Jag yrkar bifall till hemstälan i arbetsmarknadsutskottets betänkande 1986/87:5 om jämställdhet och avslag på samtliga motioner.

Anf. 22 INGRID HEMMINGSSON (m) replik:

Herr talman! Gustav Persson påstår att denna attityd från socialdemokraternas sida inte skulle innebära en nedvärdering av arbete i hemmet. Men jag vill återigen påstå, precis som i mitt anförande, att så är fallet. Jag gav också exempel på hur man från socialdemokratiskt håll styr utvecklingen på ett sådant här sätt och utgår från att båda makarna i en familj alltid skall arbeta utanför hemmet. Såväl skattesystemet som andra regler är utformade så.

Familjelivet kommer att förändras undan för undan, och det kommer att uppstå nya behov och önskemål. Något som blir vanligare och vanligare är en mer flexibel arbetstid. Det hör ihop med att man skall kunna arbeta i hemmet under olika tider av livet. Det skall inte vara något fel om kvinnor väljer att själva sköta sina barn – det spelar ingen roll om det är kvinnan eller mannen som väljer att stanna hemma.

Gustav Persson avfärdar vår första reservation genom att vifta litet grand med det gamla argumentet om högerspöket. Han säger att denna reservation bara är uttryck för gammal högerpolitik. Vidare säger han att moderaterna har gått emot alla förslag om välfärd. Den debatten tänker jag inte föra, eftersom människor vet att detta påstående inte är sant. Man undrar till vem Gustav Persson egentligen riktar sig, eftersom verkligheten, debatten i tiden och människors önskemål om valfrihet och variation talar ett annat språk. Men det brukar bli så här när argumenten tryter.

Sedan nämnde Gustav Persson något om moderaternas tal om attityder. Men detta är viktigt, eftersom det är förändringar i attityder som vi vill åstadkomma. Det gäller både socialdemokraterna och oss. Vi talar emellertid om olika medel för att uppnå detta. Precis som Charlotte Branting sade i sitt anförande kommer det att ta tid, eftersom dessa förändringar av attityder – både attityder mellan kvinnor och män och attityder mellan kvinnor – är något som växer fram. Det är alldeles nödvändigt. Det spelar ingen roll vilka lagar, regler och förordningar vi beslutar om här i riksdagen om man har andra uppfattningar härvidlag ute i landet. Det är attityderna som leder till att vi får en förändring, vilket i sin tur leder till jämställdhet mellan män och kvinnor i arbetslivet, i hemmet och i samhället i övrigt.

I detta sammanhang skall vi inte glömma bort att det är mycket viktigt för familjerna att kunna välja mellan olika alternativ.

Anf. 23 CHARLOTTE BRANTING (fp) replik:

Herr talman! Det är bra att det pågår olika forskningsprojekt om kvinnor och jämställdhetsfrågor. Men det pågår ingen forskning om just det som vi inom folkpartiet har krävt i vår reservation, dvs. om skillnaden mellan kvinnor och män. Man pekar ofta på denna skillnad, och man gör det då för att begränsa kvinnors möjligheter. Vi tycker att det skulle vara bra om JÄMFO fick i uppdrag att studera dessa olikheter och undersöka hur man i framtiden bättre skall kunna ta till vara olikheterna mellan kvinnor och män. Det skulle väcka debatt, och det skulle vara en fördel för JÄMFO eftersom

det tyvärr inte har varit så mycket debatt om den forskning som pågår.

Att det inte har gått tillräckligt lång tid för att man skall kunna utvärdera JÄMFO:s arbete tycker jag också är fel, eftersom det är en helt ny verksamhet. Det är då särskilt viktigt att man tittar på den.

Gustav Persson anser att det viktigaste för den parlamentariska jämställdhetskommittén är att den internt fungerar bra. Jag tycker för min del att det viktigaste är att man tar till vara allt engagemang som finns ute i landet när det gäller jämställdhetsfrågorna och att människor ute i landet har möjlighet att påverka den jämställdhetspolitik som vi för. Det kunde man göra på ett helt annat sätt när vi hade den parlamentariska jämställdhetskommittén. Det är därför som folkpartiet och de andra icke socialistiska partierna anser det viktigt att denna parlamentariska kommitté återuppstår.

Jag fick inget svar på min fråga angående förändringen av jämställdhetslagen. Vi från folkpartiet drev fram lagen, och vi är alltså mycket angelägna om att den fungerar på allra bästa sätt. Vi tycker inte det är bra i dag när man bara får en liten ersättning i stället för rätt till ett arbete, som man har fått enligt utslag i AD. Jag skulle vilja veta hur Gustav Persson ser på dessa frågor.

Till sist skulle jag vilja veta hur socialdemokraterna egentligen ser på förslaget att förändra arbetet inom regeringen så, att jämställdhetsfrågorna flyttades över till statsrådsberedningen. Vi från folkpartiets sida tycker – det har vi också poängterat i en reservation – att det skulle vara bra med en sådan förändring, för det skulle höja jämställdhetsfrågornas anseende.

Anf. 24 GÖREL THURDIN (c) replik:

Herr talman! Till Gustav Persson vill jag säga att dagens samhälle faktiskt fortfarande till större delen styrs av män. Det har inte hänt så väldigt mycket än, även om det säkert finns metervis med papper om jämställdhetsarbetet. Det viktiga är ju hur det är ute i samhället. Visst har det skickats ut papper om män i jämställdhetsarbetet också, men fortfarande finns det inga konkreta förslag. Detta har vi påpekat i vår motion.

Opinionsbildningen är alltså oerhört viktig. Man kan tycka att det inte går att gripa in i den privata arbetsmarknaden och med lag reglera synen på kvinnor och anställningen av kvinnor. Det kan jag hålla med om. Men opinionsbildningen som bedrivs från riksdagen, från regeringen och från alla våra samhällsorgan i toppen av samhället är oerhört viktig för att få till stånd en förändring, även om den inte blir i lag reglerad. Det vidhåller jag. Därför tycker jag att en jämställdhetskommitté, där vi utåt kan arbeta tillsammans, alltså ger bättre resultat än det internarbete som socialdemokraterna nu mer och mer vill bedriva.

Från centerns sida anser vi att samhällsplanering, utbildning och regionalpolitik även har med jämställdhetsfrågor att göra, för de skapar i sin tur förutsättningar för jämställdhetsarbete. I utflyttningsområdena är det väldigt svårt för unga kvinnor att få arbete, och de flyttar i allt större utsträckning därifrån. Förut talade man om hemmadotterssyndrom. Nu är det hemmasonssyndrom ute i utflyttningsområdena.

Vi från centern anser vidare att det decentraliserade samhället, som vi hela tiden förespråkar, underlättar ett jämställdhetsarbete. Det är en viktig förutsättning för att nå målen. Det ger också de bästa förutsättningarna för

jämställdhet mellan kvinnor och män genom att det skapas närhet till arbete, bostäder och service med beslutsfattarna nära människor. Den politiken försöker vi driva på olika sätt här i riksdagen. Vi anser det vara en grundförutsättning för jämställdhetsarbetet.

Anf. 25 GUSTAV PERSSON (s) replik:

Herr talman! Antalet kvinnor på arbetsmarknaden har ökat sedan 1965 med 730 000, antalet män bara med 45 000. Man räknar med att kvinnorna i början av 1990-talet har lika stor andel på arbetsmarknaden som män. Men skillnaderna i fråga om lön, arbetstid, inflytande och ansvar kommer förmodligen fortfarande att kvarstå. Däri ligger grunden för utjämningsarbetet.

Hittills har moderaterna bara motarbetat alla reformer. Vi för vår del är emellertid nu beredda att göra insatser på bred front, så att alla kvinnor kan få del av jämställdhetsarbetet. Då krävs det också en utjämningspolitik.

Det är samhällsservicen och samhällsinsatserna som har frigit kvinnorna. Det gäller exempelvis barnomsorg, äldreomsorg och arbetsmarknadspolitik: kortare arbetstid, arbetslagstiftning. Jag skulle kunna räkna upp mycket mer. Men på dessa områden har moderaterna kämpat emot – det är sanningen. Man blir emellertid inte trovärdig beträffande jämställdhetspolitiken om man bedriver en sådan politik på andra områden. Detta är vad jag skulle vilja säga till Ingrid Hemmingsson: Det är inte gammal högerpolitik, utan moderaterna driver i dag samma linje som de drivit tidigare. Beträffande de motioner som vi kommer att behandla senare i arbetsmarknadsutskottet kan vi se vilken inställning ni har. Den är som sagt densamma som tidigare.

Till Charlotte Branting: Den forskning som ni så gärna vill ha finns redan hos JÄMFO. Lena Nilsson-Schönnesson bedriver en forskning i tre delar – den sista delen kommer 1987 – om parrelationer i äktenskapet. Där finns just de samband som det talas om.

När det gäller den parlamentariska jämställdhetskommittén: Man kunde inte vara enig inom de borgerliga partierna, och det har visat sig också i dag. Det var därför naturligt att ha denna kommitté. Det var en politisk nödvändighet – det står jag fast vid.

Jämställdhet mellan kvinnor och män innebär djupgående samhällsförändringar som också kräver gemensamma värderingar på många centrala samhällsområden. Det gäller inte minst på det fördelningspolitiska området. Målet – det är viktigt att konstatera – kan aldrig vara att nå jämställdhet på olika nivåer mellan kvinnor och män, utan det gäller att få till stånd en utjämning mellan de privilegierade och de icke privilegierade i samhället. Det är den stora insatsen också i jämställdhetsarbetet, som i all annan fördelningspolitik, eftersom kvinnorna utgör 50 % av alla medborgare i landet. Det tror jag är viktigt att påpeka.

Till Görel Thurdin: Det är riktigt att facket inte har arbetat så bra. Men när vi har försökt att förbättra fackets möjligheter till inflytande på arbetsmarknaden när det gäller dessa frågor, då har centern gått emot oss. Varför gör ni det? Fackets insatser skulle kunna förbättras om ni ställde upp här.

Anf. 26 INGRID HEMMINGSSON (m) replik:

Herr talman! Gustav Persson säger att det är den utjämningspolitik som regeringen bedriver som skall skapa jämställdhet. Eftersom Sverige är ett av de länder där utjämningspolitiken enligt socialdemokratisk modell har gått längst, borde också jämställdheten mellan män och kvinnor i vårt land vara mycket större än i något annat land. Men det är faktiskt inte så. I vissa avseenden har andra länder hunnit längre än Sverige.

Gustav Persson säger att vi har varit emot allting. Nej, det har vi inte varit. Vi har varit emot det socialdemokratiska sättet att presentera samhällsservice för människorna – ensidigt och styrt av politikerna. Det har då inte givits några möjligheter för familjerna att ordna sin service på olika sätt. Men familjer är ju olika.

Det är detta som vi har varit emot, och det har vi tydligt angivit i våra motioner. Jag tror inte att människor i vårt land, när de läser motionerna, säger att vi har kämpat emot den socialdemokratiska välfärdspolitiken, utan vi har varit emot den oerhört snäva begränsning som den har.

Se bara på barnomsorgen! Den har vi debatterat här i kammaren väldigt många gånger. Därvid försvarar socialdemokraterna ensidigt det kommunala monopolet och vill inte tillåta några som helst andra alternativ, fast det är precis sådana som människor önskar.

Den typen av utjämningspolitik har inte varit till gagn för kvinnor och inte heller för män. Men då kanske vi kommer in på en vidare debatt som vi inte skall ta upp i dag.

Anf. 27 GÖREL THURDIN (c) replik:

Herr talman! Jag håller med Gustav Persson om att uppbyggnaden av den offentliga sektorn har kunnat ske tack vare att kvinnorna har gått ut på arbetsmarknaden. Man kan säga att det är med kvinnornas hjälp som vi fått den grundtrygghet i samhället som till stor del finns i dag. Men sedan har man tyckt att den här uppbyggnaden varit tillräcklig, och så har man "lagt locket på" när det gäller kvinnornas utveckling på arbetsmarknaden inom den offentliga sektorn. Till detta kommer att kvinnor i dag inte har samma grundtrygghet när det gäller försäkringar och pensioner som män.

Sedan vill jag fråga på vilket sätt centerpartiet skulle ha gått emot de fackliga organisationernas jämställdhetsarbete. Det påståendet begriper jag inte riktigt. Jag har inte kunnat finna något jämställdhetsmål i löntagarfondernas och inte heller i förnyelsefondernas verksamhet, men vi får väl se vad som händer – det beror ju på vad man kommer överens om på arbetsplatserna.

Jag hävdar alltså bestämt att vi inte har motverkat de fackliga organisationernas möjligheter att arbeta med jämställdhetsfrågorna.

Anf. 28 CHARLOTTE BRANTING (fp) replik:

Herr talman! Jag känner väl till Lena Nilssons forskning. Den handlar om parrelationer i äktenskapet, som visserligen är en del av den forskning vi vill ha, men det är en väldigt liten del. Vi menar att forskningen skall vara heltäckande på ett helt annat sätt.

Jag fick inte något svar på mina frågor om förändring av jämställdhetsla-

gen. Jag vill upprepa min fråga till Gustav Persson, om han tycker det är rimligt att man av arbetsdomstolen tilldöms ett skadestånd på ett par tusen kronor i stället för rätt till det arbete det gäller.

Jag kan som exempel nämna att en väninna till mig i ett sådant mål för ett tag sedan fick rätt i arbetsdomstolen och tilldömdes en ersättning på ett par tusen kronor. Det gällde en studierektorstjänst. Den man som fick studierektorstjänsten sökte några år senare en rektorstjänst, vilket också den här kvinnan gjorde. Hon fick naturligtvis inte tjänsten, utan den fick mannen, som ju hade haft sin studierektorstjänst ett par år.

Det sätt på vilket man i dag tolkar lagen får alltså följdverkningar.

Sedan vill jag konstatera att Gustav Persson inte berört någonting av det vi nämnde angående uppluckring av de offentliga monopolen. Vi tror att om de anställda kan välja mellan olika arbetsgivare och om de får olika alternativ när det gäller att starta eget, då ökar också trycket på de offentliga arbetsgivarna att bli bättre. Mindre av monopol innebär inte ett hot mot de offentligtanställda utan ger dem ökade möjligheter. Får vi mindre av monopol inom t. ex. daghems- och vårdverksamhet, då skapas möjligheter till en bättre vård och en bättre omsorg för våra barn.

Anf. 29 GUSTAV PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har naturligtvis inte möjlighet att på den korta tid som står mig till buds svara på alla frågor från de tre meddebattörerna, men låt mig först vända mig till Ingrid Hemmingsson.

Det är riktigt att Sverige ligger främst bland de industrialiserade länderna när det gäller utjämningen. Det är vi naturligtvis stolta över. Vi kan också konstatera att just den utjämningspolitiken har medfört en bättre situation för kvinnorna. Därför tror jag att vi alltid måste föra en jämlikhetspolitik om vi skall uppnå jämställdhet.

Ingrid Hemmingsson säger också att vi socialdemokrater för en mycket snäv politik på jämställdhetsområdet. Men det är tvärtom. Vi vill arbeta inom alla områden. Det är därför vi anklagar moderaterna för att motarbeta oss på vissa områden, exempelvis arbetslivet.

Till Görel Thurdin vill jag säga att jag är glad att hon delar min uppfattning om den offentliga sektorns betydelse för kvinnorna. Det gör inte moderaterna. Också Charlotte Branting sade nyss att hon ville ha en privatisering. Hon tror att en sådan skulle kunna lösa kvinnornas problem. Jag tror inte det. Det är helt andra insatser än privatisering av vårdsektorn och liknande som krävs.

Görel Thurdin påstod vidare att hon inte förstår det som jag sade om att centern har gått emot oss i jämställdhetsarbetet. Jag menar exempelvis att en viktig del för kvinnorna på arbetsmarknaden är att man får en bättre arbetsorganisation. Facket måste ha bättre inflytande för att kunna påverka arbetsorganisationen. Därigenom får man möjlighet att skapa en arbetsorganisation också på kvinnornas villkor. Det vill inte arbetsgivarna i dag. Många arbetsgivare vill fortfarande ha kvinnorna som reservarbetskraft. Därför måste ni delta också på det området, om jämställdhet skall kunna genomföras.

Slutligen några ord om jämställdhetslagen. Fackets erfarenhet är att under alla år som vi har försökt hjälpa folk att på juridisk väg, via domstolsförhand-

lingar, återfå arbetet har vi inte lyckats särskilt bra. Det är framför allt inom den privata sektorn som dessa svårigheter finns. Man kanske skall pröva strängare sanktioner i framtiden, men i dag vet vi att vi inte på det sättet lyckas klara av problemen, och det är det viktiga. Det är bättre att öka skadestånden. På den offentliga sektorn är inte detta ett problem på samma sätt, eftersom man där har möjlighet att överklaga ett anställningsbeslut och att den vägen få rätt.

Tredje vice talmannen anmälde att Ingrid Hemmingsson, Görel Thurdin och Charlotte Branting anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Anf. 30 GÖREL BOHLIN (m):

Herr talman! I motion A801 angående ett bättre parlamentariskt inflytande på jämställdhetsarbetet gör jag en jämförelse mellan hur arbetet fortskridit på senare år och hur det var under de år den permanenta jämställdhetskommittén fanns. Partirepresentanterna var där starkt pådrivande i vad gäller opinionsbildning och förslag om olika aktiviteter. Man nådde stora grupper av människor i olika åldrar och från olika socialgrupper. De förslag som togs fram i kommitténs betänkanden var förankrade hos de politiska partierna, som därigenom också påtog sig att vara pådrivande. Kommittén var det naturliga centrumet för information, inkommande och avgående, om jämställdhet.

Informationsarbetet och jämställdhetsarbetet är nu splittrat på många instanser, vilket är förvillande särskilt för allmänheten, som måste uppfatta den ordningen som en mindre bra service. Ineffektivt förefaller det också. Man har infört en jämställdhetsdelegation, dvs. en testgrupp på ett trettiotal personer från olika organisationer, som lyssnar av och eventuellt har synpunkter på förslag som arbetats fram i departementet. Jag är inte ensam om att uppfatta arbetet i denna mastodontgrupp som totalt meningslöst. Skillnaden mellan förr och nu är markant. Då var det kraft, realism och framsteg, trots att många organisationer – inte minst de fackliga – ändå var tämligen svala till problemen. *Nu* tycks jämställdhetsarbetet ha avstannat och tycks t. o. m. förlöjligas.

Rättvisa för kvinnor – och för män – är ett oomstritt mål: Alla ställer upp på det. Det kan gälla t. ex. lika lön eller lika rättigheter i pensionshänseende liksom samma möjligheter till karriär, självförverkligande, ett bra liv.

Vill man åstadkomma en större rättvisa, Gustav Persson, kan man emellertid inte använda vilka metoder som helst. Er slogan är tydlig: Ändamålet helgar medlen. Från moderat håll menar vi att övertygandet hos förslagsställaren undermineras ganska kraftigt, om metoderna för genomförandet av förslagen uppfattas som orättvisa.

De hinder som finns för rättvisa är emellertid av ett slag som kräver insikt om problemen och brett engagemang. Verkligheten, t. ex. i vad gäller kvinnornas möjligheter att kombinera en önskan att både få vara tillsammans med sin familj och att få göra karriär, få uppleva stimulans av yrkesarbete och arbetskamrater, hindras av den praktiska verkligheten. Därför måste dessa hinder definieras och minimeras. Mäns önskan att få tid för barnen är också

en fråga om rättvisa, om mäns rätt och barns rätt. Det måste finnas ett både-och. De praktiska hindren är emellertid dels att oftast ingen hjälp finns att få för barntillsyn och hemarbete, dels att den hjälp som eventuellt finns är otillräcklig, bl. a. därför att privata alternativ inte medges. Om man tar deltidsarbete för att få detta både-och, så drabbas man av orättvisor i trygghetssystemet.

Det faktum att kvinnor föder barn och blir borta från arbetsplatsen rätt länge avhåller ofta arbetsgivaren från att satsa på en kvinna i fertil ålder för en viktig befattning.

Utbildning och forskning kommer ofta sent in i en kvinnas liv. En positiv händelse i det sammanhanget var när de kvinnliga ledamöterna här i riksdagen i alla partier gemensamt via sina utskottsrepresentanter lyckades få ett förslag från en s-regering om en fix övre åldersgräns för forskning ändrat.

Hindren är emellertid inte bara praktiska. Det finns mycket av fördomar och traditioner som utgör stenar på vägen, vilket har omvittnats här. Det är ganska sorgligt att bevittna hur de i skolan begåvade, tuffa, ambitiösa och självsäkra flickorna ute i arbetslivet, under trycket av omgivningens traditionella föreställningar, liksom krymper. De absorberar det underförstådda budskapet om att inte duga – i vart fall inte i konkurrens med männen. Och många har vittnat om hur den som är hemarbetande i några år kan förlora en del av sitt självförtroende. Utbildning och omskolning är därför viktiga instrument för den som efter år av hemarbete vill ut i yrkeslivet. Äktamakeprövningen vid studiemedelsansökan kan dock säkerligen avhålla många kvinnor från att ta det steget och starta en sen utbildning. Detta vill jag lägga socialdemokraterna om hjärtat.

Den socialdemokratiska regeringen valde att lägga ned jämställdhetskommittén och att själv pula med jämställdhetsfrågorna inom departementet. Därigenom fräntogs parlamentarikerna möjligheten att direkt och på beredningsstadiet hjälpa till i arbetet. Jag vill här skjuta in, att *formen* för den parlamentariska medverkan inte nödvändigtvis behöver vara en permanent kommitté. Man bör vara öppen för även andra former, och det är därför vår reservation är utformad i den andan.

Herr talman! Jämställdhet är inte enbart en kvinnofråga, även om det i mycket gäller kvinnors rättigheter. Jämställdhet – ömsesidig respekt och ett jämnt förhållande – är en mänsklighetsfråga, och framstegen i arbetet är beroende av att båda hälften i samhället inser det.

Den kvinnliga andelen politiker är viktig för samhällsarbetet, därom är de flesta ense. Den andelens storlek och kompetens påverkas av hur jämställdhetsarbetet utvecklas och av det gehör de politiska representanterna får för de här frågorna inom de egna leden. Eftersom detta i sin tur är beroende av hur delaktiga och informerade *alla* politiker är, blir slutsatsen: En förutsättning för framsteg i jämställdhetsarbetet – denna för alla människor så viktiga rättvise-, maktfördelnings- och attitydfråga – är ett direkt engagemang i arbetet. I den nuvarande arbetsformen har inte riksdagsledamöterna tillräckliga möjligheter att på ett tidigt stadium påverka utvecklingen. I det här arbetet måste alla få möjlighet att hjälpa till.

Jämställdhetsarbetet är inte någon politisk stridsfråga. Striden står om vad

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

*Om åtgärder för att
möjliggöra för viss sov-
jetmedborgare att förenas
med sina föräldrar i Sverige*

som är bäst arbetsform och om vilka metoder som kan användas. Har man rättvisa som mål, kan inte orättvisa metoder accepteras.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationerna 1, 4, 7 och 8 till arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 5 och i övrigt till utskottets hemställan.

I detta anförande instämde Gullan Lindblad (m).

7 § Ärendehandlingen avbröts kl. 15.00 för dagens frågestund (forts. prot. 32 s. 107).

Förste vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar.

8 § Svar på fråga 1986/87:103 om åtgärder för att möjliggöra för viss sovjetmedborgare att förena sig med sina föräldrar i Sverige

Anf. 31 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Fru talman! Hadar Cars har frågat mig om regeringen avser göra något för att förmå Sovjetunionen att låta Kaisa Randpere återförenas med sina föräldrar i Sverige.

Som alla vet har den frågan redan fått sitt svar. Vi har under en tid fått indikationer om att problemet skulle komma att lösas. I går fick UD via den sovjetiska ambassaden i Stockholm det glädjande beskedet att Kaisa nu får lämna Sovjetunionen. Det enda som återstår är de praktiska arrangemangen runt resan.

Regeringen har använt varje tillfälle att med Sovjetunionen ta upp Kaisa Randperes fall. Det senaste året har detta skett vid sex olika tillfällen, bl. a. i samband med statsministerns besök i Moskva i våras. Vi har dessutom utnyttjat möjligheten att i underhandssamtal med de sovjetiska myndigheterna påminna om hennes situation.

Det konsekventa stöd vi hittills har lämnat familjen Miller-Randpere kommer vi att fortsätta att ge fram till dess att dottern har återförenats med sina föräldrar.

På motsvarande sätt söker vi också i andra liknande fall göra allt vad vi kan för att splittrade familjer skall kunna återförenas i Sverige.

Anf. 32 HADAR CARS (fp):

Fru talman! Tack, herr minister, för svaret i dag – en dag då vi alla delar Kaisas och hennes föräldrars glädje över att snart kunna krama och hålla om varandra, att på nytt få uppleva lyckan att vara en *hel* familj!

För att få sin mänskligt självklara rätt att vara en familj *tillsammans* har Kaisas föräldrar – Leila Miller och Valdo Randpere – fått föra en lång, hård och oviss kamp. De har ansökt och vädjat om utresetillstånd för Kaisa. De har bett om och fått stöd av regeringen och andra ledande politiker. Jag är glad att min egen partiledare är en av dem som starkt engagerat sig i kampen

för Kaisa. Många har i brev till Sovjet vädjat om att Kaisa skulle få förena sig med sina föräldrar.

Ändå vågar vi inte tro att ens allt detta hade räckt för att få Sovjet att fatta det beslut som nu lyser upp vår grå novemberdag.

Det som har etsat sig fast i minnet och som inte har lämnat någon opåverkad är bilden av Leila – den kämpande modern utanför ambassadens gallergrindar. Dag efter dag har hon stått där. Hon har använt den rätt att demonstrera som är självklar här, men inte där varifrån hon kom. Och hon har fått stöd av den fria press som finns här, men inte där varifrån hon kom.

Expressen har varje dag gett uppmärksamhet åt Leila och uppmanat dem som kört förbi att visa sitt instämmande genom att tuta. Andra tidningar har gjort detsamma. Många, många följde förslaget, och ljudet från ett stort antal signalhorn trängde in på ambassadområdet över de slutna gallergrindarna.

Det är en stark och växande opinion som förmått Sovjet att i detta fall slutligt handla på det sätt som landet förpliktat sig att göra i Helsingforsavtalet. Det visar att arbetet för mänskliga rättigheter är meningsfullt, att vi aldrig får förtrötts i kampen för att rätt skall råda.

En gång var Östersjön ett förenande element mellan människorna. Östersjön knöt oss samman. Över vattnet färdades människor fritt.

Så borde det vara. Så kan det bli. Det är ett mål, värt att hålla fram – värt att verka för!

Kaisa, Du är välkommen till Sverige. Tänk om Du, en liten flicka, kan hjälpa till att bryta is över Östersjön!

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1986/87:136 om giltigheten av 1921 års Ålandsöverenskommelse

Anf. 33 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Fru talman! Pär Granstedt har frågat mig om regeringen fortfarande har uppfattningen att förpliktelserna i Ålandsöverenskommelsen mellan Sverige och Finland av den 27 juni 1921 består.

Ålandsfrågan behandlades inom Nationernas förbund år 1921. I samband härmed fördes även förhandlingar mellan de svenska och finländska delegationerna i vissa frågor som bl. a. rörde garantier för bevarande av Ålandsbefolkningens svenska språk, kultur och lokala traditioner. Den uppgörelse som därvid träffades den 27 juni 1921 innefattar vissa utfästelser från Finlands sida i dessa hänseenden.

Som svar på herr Granstedts fråga kan jag bekräfta att den svenska regeringen givetvis håller fast vid sin vid flera tillfällen framförda uppfattning att de uttryckliga förpliktelser, som Finland den 27 juni 1921 i Genève iklätt sig även gentemot Sverige, alltjämt består.

Jag vill samtidigt tillfoga att det är den svenska regeringens uppfattning att statsmakterna i Finland sedan länge handlagt frågor som gäller Ålandsbefolkningens svenska språk och kultur på ett föredömligt sätt.

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

*Om giltigheten av 1921
års Ålandsöverens-
kommelse*

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

*Om visumförhållandet
mellan Sverige och
USA*

Anf. 34 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

I Pär Granstedts frånvaro medges Birgitta Hambraeus att ta emot svaret.

Anf. 35 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret på Pär Granstedts fråga.

Det kan vara värdefullt med en aktuell bekräftelse på att Sverige anser att överenskommelsen om Åland från 1921 fortfarande gäller.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1986/87:167 om visumförhållandet mellan Sverige och USA

Anf. 36 Utrikesminister STEN ANDERSSON:

Fru talman! Bo Hammar har frågat mig om jag är beredd att vidta åtgärder för att avskaffa det ojämlika visumförhållandet mellan Sverige och USA.

Den brist på ömsesidighet mellan Sverige och Förenta Staterna när det gäller viseringar som Bo Hammar tar upp i sin fråga har med undantag för perioden 1939–1947 förelegat ända sedan år 1930. Sverige införde då viseringsfrihet för medborgare i Förenta Staterna.

Förenta Staterna har däremot valt att upprätthålla viseringsplikten gentemot alla länder med undantag av Canada.

Jag vill i detta sammanhang erinra om ett interpellationssvar som utrikesminister Undén avgav år 1952: "Bakgrunden till den bristande reciprociteten i viseringshänseende som kännetecknar förhållanden mellan Förenta Staterna och även andra europeiska länder än Sverige är att Förenta Staterna står som mottagare av en betydande immigration från Europa under det att någon motsvarande utvandring från Förenta Staterna till Europa icke förekommer. Detta historiskt betingade förhållande torde förklara varför viseringstvånget har bibehållits i USA."

Röster inom USA har inte saknats för att viseringsreglerna skulle ändras. Försöken till ändring av den amerikanska lagstiftningen på detta område, som infördes någon gång i början av detta århundrade, har dock hittills stupat på motstånd inom den amerikanska kongressen.

Den viseringsfrihet som vi medger amerikanska medborgare är från vår egen synpunkt en praktisk ordning. Om vi nu efter så lång tid skulle tillämpa ömsesidighet skulle detta innebära att vi måste återinföra viseringstvånget. Detta kan inte motiveras av invandringspolitiska skäl och skulle medföra en rad praktiska olägenheter och kostnader för våra myndigheter i Sverige och utomlands.

Av dessa skäl ser jag ingen anledning att nu införa viseringstvång gentemot Förenta Staterna.

Anf. 37 BO HAMMAR (vpk):

Fru talman! Jag tackar utrikesministern för svaret på min fråga.

Med allra största respekt för Östen Undén, tycker jag ändå inte att hänvisningen till Undéns mer än 30 år gamla interpellationssvar tillför denna debatt särskilt mycket.

Jag hoppas att Sten Andersson blev korrekt citerad när han i somras i Expressen uttalade att han var chockerad över de amerikanska åsiktsregistren över svenska medborgare. Dessa register kan innebära stort obehag för enskilda svenska medborgare, sade Sten Andersson enligt Expressen. Förhoppningsvis är han beredd att i dag säga samma sak inför riksdagen.

Sveriges suveränitet förutsätter att våra förbindelser med främmande makt är baserade på likaberättigande. Det skall naturligtvis gälla också pass- och visumbestämmelser, som bör vara ömsesidiga. Jag utgår därför från att det franska visumtvånget kommer att bli en kort parentes och att vi i annat fall kommer att vidta lämpliga motåtgärder.

Allvarligare är att våra förbindelser med Förenta Staterna sedan mycket länge icke baseras på principen om jämbördighet. Hur kan vi dessutom acceptera att USA i sitt visumformulär kräver att svenska medborgare – med straffansvar för falskt intygande – skall bekräfta att de icke tillhör vissa s. k. subversiva organisationer samtidigt som USA:s myndigheter vägrar att uppge vilka dessa organisationer är? Jim Callahan på State Department i Washington säger att det är en statshemlighet vilka dessa organisationer är. Om vissa organisationer får veta att de finns på listan kan de räkna ut hur vår underrättelsetjänst arbetar, säger mister Callahan. Vad är detta om inte en grov kränkning av vår suveränitet.

Det är på tiden att vi agerar så att jämlikhet upprättas mellan Sverige och USA i den här frågan. Det gäller inte bara vår självrespekt. Det handlar om tilltron till Sveriges nationella oberoende och alliansfrihet.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1986/87:143 om sekretessbeläggning av beslut om betalningssäkring

Anf. 38 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Lagen (1978:880) om betalningssäkring för skatter, tullar och avgifter ses för närvarande över av en särskild utredningsman. Frågan om sekretess för interimistiska beslut om betalningssäkring är komplicerad och bör enligt min mening behandlas inom ramen för utredningen. Utredningsarbetet skall bedrivas skyndsamt och vara avslutat senast den 1 oktober 1987. Utredningsmannen har möjlighet att behandla sekretessfrågan med förtur om han finner det lämpligt. Jag anser därför inte att någon ytterligare åtgärd i saken behöver vidtas.

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

*Om den s. k. engångs-
skatten*

Anf. 39 KARL-GÖSTA SVENSON (m):

Fru talman! Jag tackar finansministern för svaret.

Min fråga är föranledd av att en företagare i Nybro på felaktig grund blev föremål för betalningssäkring. Länsstyrelsens interimistiska beslut kom till pressens kännedom, eftersom beslutet är en offentlig handling. Uppgiften publicerades, och företagaren och hans företag har genom publiceringen drabbats oerhört hårt. Det är som bekant inte lätt att tvätta bort en stämpel som skattesmitare även om man har rent mjöl i påsen.

Denna obehagliga effekt kunde ha undvikits om det interimistiska beslutet varit föremål för sekretess.

Det har t. o. m. förekommit att en skattskyldig delgivits länsrättens beslut om betalningssäkring via en artikel i dagspressen – således innan han själv hade kännedom om att han var föremål för betalningssäkring. Jag tycker att det är självklart att en skattskyldig skall få tillfälle att yttra sig över ett beslut om betalningssäkring innan det ges offentlighet. Därför är det ytterst viktigt att regeringen så fort som möjligt tar initiativ till en sådan ändring. Jag skulle förorda att utredningsmannen prioriterar den del av sin utredning som rör sekretessfrågor och snarast möjligt lägger fram ett förslag till regeringen.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1986/87:148 om den s. k. engångsskatten

Anf. 40 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Daniel Tarschys har frågat mig vilket det årliga nettoresultatet blir för hela den offentliga sektorn av den föreslagna engångsskatten.

Alla skatter och offentliga utgifter påverkar underlaget för andra skatter och behovet av andra utgifter. Det är inte möjligt att vid ändringar av skatter eller offentliga utgifter fullständigt utreda hur dessa i olika led påverkar den offentliga sektorns samlade finansiella ställning. I stället har sedan lång tid en praxis utvecklats, som innebär att de omedelbara effekterna på statens finanser redovisas i samband med att förslagen läggs fram. Man har sålunda alltid – oavsett regering – valt att ej betrakta kostnaden för att exempelvis inrätta nya statliga tjänster som lägre än lönekostnaden trots att det är uppenbart att en del av dessa kostnader kan komma att återflöda till det allmänna i form av arbetsgivaravgifter, inkomstskatter, moms, minskade inkomstprövade bidrag och andra effekter i senare led.

Vad gäller den föreslagna engångsskatten skulle en sådan beräkning som Daniel Tarschys efterlyser få baseras på antaganden om hur försäkringsbolagen på lång sikt – upp till 20, 30 eller t. o. m. 40 år – väljer att fördela sin avkastning mellan konsolidering och återbäring. Vidare måste kalkylen innehålla antaganden om vilka marginalskafter som företag och hushåll kommer att möta under samma tidsperiod. För att analysen skulle bli fullständig måste man också beakta effekterna av den inkomstförstärkning de sämst ställda pensionärerna kommer att få som en följd av skatten. Även här kan ju stat och kommun få erfara ökade intäkter av t. ex. inkomstskatt och moms liksom minskade utgifter av olika slag.

En annan svårighet gäller tidsaspekten. Engångsskatten ger effekt redan under 1987, medan de skatteeffekter Daniel Tarschys vill ha belysta till största delen ligger i en avlägsen framtid, eftersom ju försäkringsbolagens ränteintäkter i stort sett ej blir föremål för beskattning så länge de ligger kvar i bolagen. Eftersom budgetunderskottet finns *nu* och eftersom de sämst ställda pensionärerna behöver förbättringen *nu* anser jag att eventuella effekter på statsinkomsterna bortom sekelskiftet är av mindre central betydelse.

Det är därför min uppfattning att det inte vore meningsfullt att nu ändra praxis vid beräkning av budgeteffekterna av olika förslag.

Anf. 41 DANIEL TARSCHYS (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka finansministern så mycket för svaret på min fråga, även om innebörden av svaret är att finansministern icke vill svara på min fråga.

Det är uppenbart att de räntebesparingar på 1,5 miljarder kronor som regeringen har uppgett att den nya engångsskatten kommer att avkasta bara är en bruttobesparing. Från den bruttobesparingen måste avräknas de minskade intäkter som staten får genom att skatteintäkter bortfaller. Pensionerna blir ju lägre för pensionsspararna. Detta innebär för varje år att kommunerna, landstingen och staten tappar skatteintäkter. Det här inträffar inte bortom sekelskiftet utan omedelbart, med början nästa år i och med att pensionerna av allt att döma kommer att sänkas redan då.

Det blir alltså inte fråga om 1,5 miljarder kronor som kan fördelas, utan det blir en mindre summa. När man skall beräkna denna mindre summa måste man naturligtvis göra vissa antaganden, vilket också finansministern mycket pedagogiskt förklarar i sitt svar. Sådana antaganden kan göras. Man kan t. o. m. göra alternativa antaganden och redovisa alternativa kalkyler. Finansministern säger emellertid att han inte vill redovisa några kalkyler alls. Han vill inte tala om för riksdagen vad regeringen antar på den här punkten. Det förekommer *nog inte*, finansministern, att någon regering lägger fram förslag till skattehöjning utan att för sig själv göra klart vilka andra skatter som därigenom kommer att minska. Alla regeringar är medvetna om att skattebaserna är kopplade till varandra. Ökar man en skatt, minskar man baser varifrån andra skatter tas. Jag utgår därför ifrån att det i regeringskansliet finns interna kalkyler, som finansministern inte vill redovisa för riksdagen. Jag beklagar verkligen att regeringen inte vill göra detta, för därigenom får inte riksdagen det underlag som riksdagen behöver inför ett viktigt ställningstagande.

Överläggningen var härmed avslutad.

Om avdragen för resor till och från arbetet

Anf. 42 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Som svar på Marianne Anderssons fråga vill jag svara att regeringen inte har några planer på att avskaffa det s. k. reseavdraget.

Riksskatteverket har emellertid i sin anslagsframställning för budgetåret 1987/88 pekat på att det schablonavdrag om 3 000 kr. under inkomst av tjänst, som införs i samband med 1987 års taxering, då den förenklade självdeklarationen första gången skall användas, snabbt kommer att åtas upp av ökade kostnader för arbetsresor. Riksskatteverket framhåller därvid, att om det är svårt att genomföra en generell höjning av schablonavdraget, bör i stället en radikal förenkling av avdraget för resor till och från arbetet övervägas.

En förutsättning för att den förenklade självdeklarationen skall fungera på avsett sätt är att schablonavdraget täcker de vanligaste kostnaderna under inkomst av tjänst. Som jag nämnt i ett svar den 16 oktober i år på fråga av Kjell Johansson kommer arbetet med att reformera skattesystemet att föras vidare i syfte att skapa enklare och rättvisare skatter, som stimulerar arbete, sparande och investeringar. Som jag ser det måste man även vid en sådan bredare översyn av skattesystemet ta regionalpolitiska hänsyn av det slag som Marianne Andersson nämner i sin fråga. Men det är inte nu möjligt att precisera vilka ändringar som kan bli resultatet av det nämnda arbetet.

Anf. 43 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag vill tacka finansministern för svaret.

När jag hörde den första delen av svaret blev jag mycket glad och ville gärna ta den som ett löfte om att reseavdragen skulle få vara kvar. När jag hörde den senare delen blev jag kanske litet mer tveksam på den punkten.

Enklare och rättvisare skatter vill vi ju alla ha – med särskild betoning på rättvisare, skulle jag vilja säga. Det ligger i hela samhällets intresse att människor kan bo och finna arbete i hela landet. Företrädare för regeringen har många gånger framfört den åsikten. Tar man bort reseavdragen åsidosätter man de regionalpolitiska hänsynen. Dels blir det svårare för företag på små orter att rekrytera personal: Den som av familjescäl inte kan flytta drar sig för stora resekostnader. Dels blir det svårare för människor att bli kvar ute i glesbygden och pendla till arbete i tätorterna. Avfolkningen av landsbygden och av mindre orter kommer att accelerera, med allt vad det innebär i fråga om minskat serviceunderlag och utarmning av stora bygder.

Strävan efter en förenkling av skattesystemet är naturligtvis lovvärd, men man måste väga förenklingen mot de negativa konsekvenser i övrigt som en förenkling får. I det här fallet skulle de negativa konsekvenserna väga betydligt tyngre än den lilla förenkling av taxeringsförfarandet som åstadkommes.

Vi i centern kommer aldrig att acceptera att reseavdragen tas bort – det kommer att slå för hårt mot glesbygd, landsbygd och mindre orter. Det kommer också att minska människors möjlighet att välja bostadsort.

Anf. 44 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Låt mig bära konstatera att det här har redovisats någonting ganska intressant, nämligen att det finns åtminstone en fast punkt i centerns skatteprogram.

Anf. 45 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag är övertygad om att finansministern är medveten om att det finns många starka punkter i vårt skatteprogram. Det är jag helt säker på att också finansministern känner till.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1986/87:175 om avsikten med den s. k. engångsskatten

Anf. 46 Finansminister KJELL-OLOF FELDT:

Fru talman! Inkomsterna från engångsskatten skall användas till att minska statsskulden. Därigenom blir ränteutgifterna i framtiden mindre än de annars skulle ha blivit. Att det skulle råda någon missuppfattning om detta har jag svårt att tro.

Anf. 47 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Jag tackar för finansministerns kortfattade svar.

Det förvånar mig att finansministern kan svara: "Att det skulle råda någon missuppfattning om detta har jag svårt att tro." Läser inte finansministern Dagens Nyheter? Anledningen till min fråga var en helsidesannons i Dagens Nyheter, som LO - Landsorganisationen i Sverige - har satt in. Där heter det: "Engångsskatten ger staten 15 miljarder som regeringen ska använda för att sänka budgetunderskottet." Den annonsen kostar 134 000 kr., och så sprider man så felaktig information!

Det kan väl inte vara möjligt att LO är så dåligt underrättat, tänkte jag, så jag tog för givet att LO hade bestämt att det skulle gå till så här i stället och att finansministern skulle få se till att ändra på det. Den underbara natten träffades det som bekant en berömd skatteöverenskommelse. Den accepterade inte LO, och då gick finansministern snällt in och ändrade den. Därför trodde jag att det måste förhålla sig på något liknande sätt nu. Jag trodde att LO hade ändrat uppfattning och tyckte att även finansministern fick lov att göra det och helt enkelt använda engångsskatten till att sänka budgetunderskottet.

Av finansministerns svar att döma kan man om LO:s påstående använda samma tautologiska talesätt som finansministern använde om sina motståndare i remissdebatten den 7 november, nämligen att det bara är "tomt munväder".

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1986/87:156 om statsbidrag till energisparrådgivningen

Anf. 48 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Fru talman! Birgitta Hambraeus har fråga mig om jag ämnar se till att statsbidraget till energisparrådgivningen i kommunerna återinförs.

Både miljö- och energiministern Dahl och jag redovisade i mitten av april i år i en interpellationsdebatt resp. frågestund regeringens syn på denna fråga. Jag vill nu upprepa vår ståndpunkt i korthet.

För åtta år sedan infördes ett statligt bidrag till kommunerna för att stödja husägarna i energihushållningsarbetet. Kommunerna kunde bygga upp sin verksamhet på det sätt som de ansåg lämpligast. Stöd till detta uppbyggnads-skede lämnades med mer än 800 milj. kr. Verksamheten har utvärderats och erfarenheterna har återförts till samtliga kommuner. Vidare underströks de starka skäl som föreligger för att samordna energirådgivningen med annan kommunal verksamhet, bl. a. den kommunala energiplaneringen samt den byggnadstekniska och den byggnadsekonomiska rådgivningen.

Regeringen och de olika sektorsmyndigheterna som är verksamma inom det här aktuella området stöttar kommunerna och Kommunförbundet i deras strävan att fortsätta energirådgivningen samt att integrera den i kommunernas ordinarie verksamhet.

Jag har mot denna bakgrund inte för avsikt att återinföra statsbidraget till energisparrådgivningen i kommunerna.

Anf. 49 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka bostadsministern för svaret på min fråga.

Det finns en rapport från byggforskningsrådet som är skriven av Sten-Ivan Bylund i december 1985 – det var då som riksdagen under protester från centern hade beslutat att ta bort statsbidraget till energisparrådgivningen. Redan då kunde författaren konstatera att 65 % av energisparrådgivarna fick sparken eller på olika sätt omplacerades för att göra andra saker i kommunerna.

Bostadsministern säger att det är viktigt att man integrerar energirådgivningen i andra verksamheter, och det kan nog stämma. Men det har visat sig att energisparrådgivningen över huvud taget har minskat i samtliga kommuner. Och det har ju hänt någonting på detta område, nämligen att oljepriset har gått ned, och el-rean fortsätter. Bostadsministern och energiministern fortsätter att framhålla att det är viktigt att vi intensifierar energisparandet och energihushållningen. Men samtidigt tar man bort allt statligt stöd. När priset går ned, är det för privatekonomin inte lönsamt och på kort sikt inte möjligt att hushålla med energi. Det är inte längre intressant när det bara kostar pengar. Detsamma gäller för kommunerna – det finns så många andra saker att satsa på. Kortsiktigt sett finns det inget intresse för energibesparing – det är alldeles påtagligt att så är fallet i dag. För samhället är det emellertid långsiktigt och även i dag mycket viktigt att man fortsätter arbetet och behåller kompetensen när det gäller energirådgivning.

Bostadsministern säger att man på olika sätt stöttar kommunerna och Kommunförbundet. På vilket sätt stöttar man dem, så att energirådgivningen verkligen fortsätter? Med pengar gör man ju det inte.

Anf. 50 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Fru talman! Jag skall gärna svara på vilket sätt staten och de statliga organen stöttar kommunerna och fastighetsägarna när det gäller energibesparingar.

Först och främst kan vi efter den utvärdering som har gjorts av en treårsperiod av ROT-programmet konstatera att en mycket stor del av de medel som ställts till förfogande för upprustning av våra fastigheter går till just energihushållning och energibesparingsåtgärder. Om jag minns siffrorna rätt, så går mer än hälften av medlen för s. k. underhållslån till energibesparande åtgärder och cirka en tredjedel av de resurser som ställs till förfogande i samband med ombyggnader går till direkt energibesparande åtgärder. Dessutom diskuterar vi tillsammans med Kommunförbundet hur man på andra sätt skall stimulera och informera, och vi har lämnat stöd till fastighetsägarförbunden på såväl den privata som den allmännyttiga sidan för att via dem åstadkomma en stimulans till energisparande.

Jag har ingen annan mening än Birgitta Hambraeus om det angelägna i att spara energi. Frågan är bara vem som skall vara huvudman. Jag anser inte att staten i ett långsiktigt perspektiv skall vara det. Staten har varit ovanligt generös på den här punkten, och nu är det kommunernas tur.

Anf. 51 BIRGITTA HAMBRAEUS (c):

Fru talman! Bostadsministern berättar om det som kommit fram i utvärderingen, men den avser ju den tid då energisparrådgivarna fanns. Nu har deras verksamhet i stort sett upphört, och vid nästa utvärdering lär det inte finnas så mycket energihushållning att redovisa.

Vad bostadsministern har deklarerat är att man i diskussioner talar om hur viktigt det är att spara energi. Men det är inte bara ord som behövs utan också handling. Jag har just sagt att för kommunerna är många andra saker ännu viktigare, men för landet är energisparandet otroligt viktigt. För att bli trodd måste den socialdemokratiska regeringen inte bara tala om detta och samtidigt försvåra det utan också i handling visa att den vill satsa på det.

Det är inte fråga om att det skall bli en ny huvudman för energihushållningen. Det är fråga om statsbidrag. Jag vädjar till bostadsministern att tänka över saken och återinföra stödet till energisparrådgivarna i kommunerna. En sådan resurs får inte skingras.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1986/87:174 om bostadsstyrelsens besked till låntagare om ändrade räntesatser

Anf. 52 Bostadsminister HANS GUSTAFSSON:

Fru talman! Hugo Hegeland har frågat mig om jag är beredd att medverka till att bostadsstyrelsen snabbare ger sina låntagare besked om ändrade räntesatser och därigenom bättre tillgodoser de krav på ökad service som den statliga verksamheten ålagts.

Bakgrunden till frågan är att riksdagen i våras beslutade om extra

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

Meddelande om interpellationssvar

Om uppdrag från offentliga myndigheter m. fl. till Norrdata i Skellefteå

höjningar av den garanterade räntan på statliga lån för vissa egnahemsägare. Besked om detta har kommit låntagarna till del först i början av november.

Jag delar självfallet Hugo Hegelands uppfattning att den statliga verksamheten skall hålla en hög servicenivå. Det är inte tillfredsställande att det i det aktuella fallet har dröjt ett halvt år från det att riksdagen fattade sitt beslut till dess att den enskilde låntagaren fått kännedom om konsekvenserna av beslutet för egen del.

Enligt vad jag har erfarit brukar bostadsstyrelsen gå ut med information av det slag som det här är fråga om så snart detta låter sig göra. Ett misstag har begåtts i detta fall. Bostadsstyrelsen har försäkrat att misstaget inte kommer att upprepas. Jag anser det därför inte befogat att vidta några ytterligare åtgärder med anledning av det inträffade.

Anf. 53 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Jag tackar bostadsministern för svaret. Det är uttömmande och det är uppriktigt och därför i högsta grad tillfredsställande. Vad kan jag mer begära, fru talman?

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Meddelande om svar på interpellation 1986/87:82

Anf. 54 Civilminister BO HOLMBERG:

Fru talman! Jag ber att få meddela att jag på grund av utrikes resa inte har möjlighet att besvara Nils Berndtsons interpellation om åtstramningspolitiken gentemot den kommunala sektorn inom föreskriven tid. Jag har för avsikt att besvara interpellationen den 15 december 1986.

18 § Svar på fråga 1986/87:141 om uppdrag från offentliga myndigheter m. fl. till Norrdata i Skellefteå

Anf. 55 Civilminister BO HOLMBERG:

Fru talman! Börje Hörnlund har frågat industriministern om han är beredd att medverka till att ansvariga departementschefer verkar för att uppdrag från offentliga myndigheter och universitet förläggas till Norrdata i Skellefteå. Frågan är föranledd av att det till Norrdata inköpts en s. k. superdator.

Frågan har överlämnats till mig.

Den decentraliserade beslutsordningen i statsförvaltningen innebär att myndigheter och högskolor själva avgör hur de vill använda sina resurser. All upphandling av tjänster måste dock följa upphandlingsförordningen (1973:600).

I förarbetena till denna förordning (prop. 1973:73, s. 57) uttalas att vid likvärdiga anbud från företag inom de fyra nordligaste länen och annat företag skall företräde ges åt företaget i de nordligaste länen.

Jag vill samtidigt påpeka att vi enligt min uppfattning har en alltför stor koncentration av datakompetens till storstadsområdena, i synnerhet till

Stockholmsområdet. Det är viktigt att vi får en spridning av ADB-kompetensen över hela landet.

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

Anf. 56 BÖRJE HÖRNLUND (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka civilministern för svaret, och jag noterar då i första hand sista stycket i svaret.

Jag tillhör dem som tycker och som tror att regeringen har och skall ha makt, dels direkt, dels då det gäller att tala om inriktningen härvidlag. Jag vill påminna Bo Holmberg om den tid när han arbetade i Västernorrlands läns landsting. Då gick de fyra norra landstingen samman och ingav beställning till Norrdata i Skellefteå. Det var början till att Skellefteå blev en datastad. Det var en medveten politisk handling.

Verksamheten har sedan växt undan för undan, och i dag finns ca 800 datajobb i Skellefteå.

Inköpet av den aktuella superdatorn är nästa steg i utvecklingen.

På samma sätt som de fyra norra landstingen för så där 15 år sedan visade medvetenhet bör också olika instanser med makt i dag visa medvetenhet.

Jag ber att än en gång få tacka för svaret och förutsätter att olika krafter medverkar till att inte all dataverksamhet hamnar just i Stockholm.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1986/87:147 om viss planerad försöksverksamhet inom ortopedkirurgin

Anf. 57 Civilminister BO HOLMBERG:

Fru talman! Daniel Tarschys har frågat mig om jag som ansvarig för frikommunförsöket är tillfredsställd med det besked som berörda parter i Göteborg och Bohuslän har fått från rehabiliteringsberedningen.

Bakgrunden till frågan är att den s. k. rehabiliteringsberedningen inte har varit beredd att medverka till försöksverksamhet som Bohuslandstinget velat få till stånd inom ramen för frikommunförsöket. Förslaget innebär att 30 milj. kr. inom en treårsperiod skulle tillföras ortopedkirurgiska området från sjukförsäkringen. Därigenom anses köerna kunna kortas och statens kostnader för sjukförsäkringen minskas med 20 milj. kr. per år.

Regeringens syn på den här frågan har redovisats av socialministern i ett interpellationssvar till Daniel Tarschys den 24 oktober i år. Jag ser för min del ingen anledning att upprepa vad socialministern anfört i det sammanhanget.

Anf. 58 DANIEL TARSCHYS (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka civilministern så mycket för svaret. Svaret redovisar detaljerna, och jag behöver inte gå in på dem.

Detta är ett av de egendomligaste beslut regeringen fattat. Det försök man velat göra skulle både spara pengar för den offentliga sektorn och leda till kortare köer. Alla partier i Göteborg och i Bohuslän vill få detta försök till stånd. Det är regeringen som satt käppar i hjulet. Det är en gåta för alla berörda varför man velat hejda försöket.

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

Om viss planerad försöksverksamhet inom ortopedkirurgin

Civilministern är ansvarig för frikommunförsöket. Inom detta har man uppmuntrat frikommunerna att komma med egna initiativ och försöka hitta olika sätt att rationalisera inom offentlig sektor. Det har man gjort inom Bohuslandstinget, som är en av frikommunerna. Därför är man naturligtvis förbluffad över att regeringen säger nej till försöket.

Jag hade förhoppningen att civilministern ville "fajtas" för frikommunförsöket inom regeringen, men detta besked tyder inte på det.

Nu är emellertid civildepartementet inblandat också på ett annat sätt. Den ansökan som ingavs från Bohuslandstinget den 29 januari 1985 har såvitt jag vet inte blivit föremål för något beslut av regeringen. Jag vill fråga civilministern: Har framställningen från Bohuslandstinget den 29 januari 1985 lett till ett beslut av regeringen? I annat fall är det fortfarande möjligt för regeringen att fatta ett sådant beslut. Det som gjort att rehabiliteringsberedningen har reagerat är nämligen en framställning som gjorts direkt till rehabiliteringsberedningen.

Jag skulle alltså vara intresserad av att få veta om framställningen från Bohuslandstinget till regeringen, inlämnad till civildepartementet, lett till något beslut från regeringens sida.

Anf. 59 Civilminister BO HOLMBERG:

Fru talman! Majoriteten av de 270 förslag som vi fick in från frikommunerna har kunnat tillgodose av regeringen. Vad gäller denna fråga gjorde vi dock den bedömningen att det låg nära till hands att först låta rehabiliteringsberedningen ta ställning, och därför lämnade vi över den dit för prövning. Rehabiliteringsberedningen har efter det att regeringen överlämnat ärendet till denna gjort den aktuella bedömningen.

Jag vill säga till Daniel Tarschys att denna fråga naturligtvis har en principiell karaktär. Det handlar om att vi skulle ta pengar från socialförsäkringssystemet och föra över till landstinget. Det finns självfallet många kommuner och landsting som skulle vilja rationalisera med hjälp av pengar från staten, men man kan inte alltid gå till väga på det sättet.

Jag tror att man inom landstingen i större utsträckning måste försöka tillgodose eftersatta behov inom sjukvården genom att göra omfördelningar i sin egen budget. Jag har sett att man inom flera landstingsområden har klarat detta.

Låt mig till sist för Daniel Tarschys, som jag vet är insatt i frågor om produktivitet och kvalitet, peka på att det har gjorts en ny studie av intresse i detta sammanhang.

Anf. 60 DANIEL TARSCHYS (fp):

Fru talman! Jag förstår mycket väl varför man har överlämnat denna fråga till rehabiliteringsberedningen. Det var en mycket naturlig åtgärd, eftersom denna beredning hade fått som speciellt uppdrag av regeringen att bedriva försöksverksamhet. Det hade därför också varit ytterst naturligt att den hade tagit initiativ till att främja det aktuella försöket. Men trots att rehabiliteringsberedningen hade detta direkta uppdrag bromsade man försöket, som har en så uppenbart vettig inriktning.

Civilministern förstår att kommuner och landsting tycker om att få pengar.

och det kan också jag förstå, men i det här fallet var det faktiskt inte bara så att kommunen och landstinget ville ha pengar. Även försäkringskassan, som skulle ge ifrån sig pengar, tyckte att det gällde ett vettigt försök. Alla berörda parter i Göteborg och Bohuslän tycker att det är bra att både spara pengar för den offentliga sektorn och samtidigt korta av köerna inom sjukvården. Jag har hittills inte träffat någon, utom regeringen, som har motsatt uppfattning. Jag tycker därför att frågans behandling är oerhört gåtfull.

Att jag ställer frågan till statsråd efter statsråd beror på att jag inte vill tro att regeringens ställningstagande kan vara dess slutgiltiga ståndpunkt. Regeringen måste i så fall vara ensam i Sverige om att tycka att det är fel att både spara pengar och korta av köerna.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på fråga 1986/87:150 om överflyttning av ytterligare delar av statistiska centralbyråns verksamhet till Örebro

Anf. 61 Civilminister BO HOLMBERG:

Fru talman! Lars Ernestam har frågat mig om jag är beredd att medverka till att statistiska centralbyrån helt eller till ytterligare delar överflyttas till Örebro.

Den regionala utvecklingen med en ökad koncentration av verksamheten till Stockholmsområdet ger anledning till oro. Regeringen överväger därför möjligheterna till decentralisering av statlig verksamhet från Stockholmsområdet. Också statistiska centralbyråns verksamhet granskas i detta sammanhang.

Något slutligt svar på frågan om överflyttning av delar av statistiska centralbyrån till Örebro kan inte ges förrän beredningen har avslutats.

Anf. 62 LARS ERNESTAM (fp):

Fru talman! Det svar jag har fått av civilministern i dag är vad man brukar kalla ett positivt svar, och det tackar jag för.

Jag har ställt denna fråga till civilministern mot bakgrund av den regionala utvecklingen i Örebro län. Örebro län har drabbats av strukturförändringar som har lett till att länets befolkningsutveckling är negativ.

För Storstockholmsregionen råder, som civilministern också sade, motsatt förhållande. Man kan utan överdrift tala om en viss överhettning i Storstockholmsregionen.

Jag har i min fråga uttryckt att den lokalisering som hittills har skett av statistiska centralbyråns verksamhet till Örebro har varit en lyckosam lokalisering i många avseenden. Om vi nu skall diskutera vidare om detta är det inte bara de regionala aspekterna som kommer in i bilden, utan det kommer även in rationella aspekter. Dessa verksamheter är uppdelade på två orter. Man kan då diskutera om det inte finns ännu större förutsättningar för just detta verk att göra ytterligare utflyttningar.

Jag vill påminna civilministern om det som han säkert känner till, nämligen att Örebro kommun har gjort mycket för att underlätta denna utflyttning från

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

Om ersättning vid skador av kontraströntgen

Stockholm. Kulturhistoriskt intressant bebyggelse har rivits för att ge plats för statistiska centralbyrån. Statistiska centralbyrån har uppfyllt sina byggnadsplaner till hälften. Det finns alltså ett hål där – en tomt som är obebyggd. I detta sammanhang är det angeläget att denna byggnation kommer till stånd. Jag tror inte att det är några problem med lokaler för ytterligare utflyttning från Stockholm till Örebro.

Fru talman! Jag tror att det ligger inom frågans ram att jag ställer en följdfråga till civilministern. Kommer staten att fullfölja sitt åtagande och bygga färdigt detta kvarter?

Anf. 63 Civilminister BO HOLMBERG:

Fru talman! Precis som Lars Ernestam säger är de erfarenheter som vi har kunnat göra i departementet av den tidigare utlokaliseringen av SCB till Örebro till övervägande del positiva. Av denna anledning fortsätter vi beredningsarbetet för att se om det är möjligt med ytterligare utlokalisering eller inte. Eftersom jag i svaret säger att denna beredning inte är klar än får det slutliga svaret anstå till dess denna utvärdering är klar och papperen ligger på regeringens bord.

Anf. 64 LARS ERNESTAM (fp):

Fru talman! Jag vill än en gång tacka civilministern för det positiva svaret. Jag hoppas verkligen att denna beredning ger till resultat att man kommer fram till att det kan bli rejäla förändringar och inte bara förändringar som har marginell betydelse.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på fråga 1986/87:149 om ersättning vid skador av kontraströntgen

Anf. 65 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Fru talman! Marianne Karlsson har frågat mig vilka åtgärder regeringen avser att vidta för att de som skadats av kontraströntgen skall få ersättning.

Ett flertal personer har väckt skadeståndsanspråk mot AB Leo, som tillverkade Kontrast-U, för skador som ansetts orsakade av kontrastmedlet. De skadade har som regel fått bestående förlamningar och känselbortfall i underlivet och benen.

Frågan om Kontrast-U som skadeorsak har prövats av högsta domstolen år 1982. Högsta domstolen har i målet inte funnit det vara visat att Kontrast-U orsakat skadorna. AB Leo och de personer som väckt talan mot bolaget har sedermera träffat en förlikning.

Föreningen för de röntgenkontrastskadade har även vänt sig till regeringen och begärt en prövning av de skadades möjligheter till skadeståndsansättning. Justitiekanslern har med anledning av dessa yrkanden år 1983 konstaterat att någon skadeståndsskyldighet för staten inte föreligger.

Nu har föreningen på nytt vänt sig till regeringen och begärt att en årlig livränta betalas ut till samtliga personer som kan visa att de har skador som

orsakats av kontrastmedel. Drygt 100 personer har kommit in med yrkanden om livränta.

Ärendet bereds för närvarande inom socialdepartementet. Jag kan givetvis inte föregripa resultatet av denna utredning och regeringens beslut. Beslut i ärendet bör kunna fattas före årsskiftet.

Anf. 66 MARIANNE KARLSSON (c):

Fru talman! Jag tackar för svaret. Jag hoppas verkligen att det beslut som fattas före årsskiftet är positivt.

Jag har med denna fråga velat understryka vikten av att människor som oförskyllt drabbats av skador får sin sak omprövad, vilket man har rätt till enligt svensk lag. Detta har tyvärr inte varit fallet med de människor som vid kontraströntgen helt uppenbart skadats av Kontrast-U.

Under en period av omkring 20 år har i Sverige ca 1 000 personer blivit skadade när de genomgått kontraströntgen. Flera dödsfall har inträffat vid lumbal myelografi där man använt kontrastmedel med jod, exempelvis Kontrast-U, och flera liknande medel.

I dag, 1986, med facit i hand blir man bestört och mycket upprörd över att något sådant har hänt i vår annars mycket välordnade svenska sjukvård. Det finns över 300 säkra fall av kontrastskada, men det finns skadade som ännu inte är registrerade. Det är oföretbart att få höra av patienterna hur läkare och sjukvårdshuvudmän medvetet inte skrivit i journalerna vad som verkligen hänt under kontraströntgen.

Fru talman! Vi kan själva tänka oss in i situationen att behöva genomgå en kontraströntgen, då man sökt läkare för ryggbesvär men för övrigt varit fullt frisk. Det har hänt att patienten efter kontraströntgen fått svåra underlivsför-
lamningar och körts hem i ambulans då benen varit obrukbara. Dessutom har patienten haft en fruktansvärd värk. Läkarna säger sig inte veta vad som hänt, trots att olyckan hänt under en undersökning. Hela livet har alltså förändrats på en kort stund. Hade man konsekvent erkänt sitt misstag, hade patienter med kontrastskador fått en helt annan behandling och inte som nu är fallet blivit medicinförgiftade.

Det måste ändå vara socialdepartementet som är huvudansvarigt i denna fråga och måste ta konsekvenserna. Jag vill fråga statsrådet Sigurdsen: Anser statsrådet Sigurdsen att de kontraströntgenskadade har rätt till ersättning? Vem har skyldighet att ersätta – staten eller läkemedelsföretaget?

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på frågorna 1986/87:160, 162 och 172 om fasta paviljonger inom den psykiatriska vården

Anf. 67 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Fru talman! Stina Gustavsson har frågat mig om regeringens uppfattning om de fasta paviljongernas roll inom den psykiatriska vården. Agne Hansson har frågat mig om vilka åtgärder jag avser vidta för att bevara paviljongen i

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

*Om fasta paviljonger
inom den psykiatriska
vården*

Västervik, och Daniel Tarschys har frågat hur riksdagen skall ges tillfälle att pröva frågan om avveckling av denna paviljong.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Den psykiatriska vården är under stark utveckling, vilket efter hand får återverkningar inom alla sektorer inom psykiatrin. Nuvarande organisation innebär att det vid vissa sjukhus finns s. k. specialavdelningar för särskilt vårdkrävande patienter. Sedan längre tid tillbaka finns det vidare en s. k. fast paviljong vid Västerviks sjukhus. På den fasta paviljongen beviljas patienterna normalt inte frigång eller permission och kan vanligen inte heller bli försöksutskrivna.

Enligt nuvarande ordning beslutar socialstyrelsen om placeringen av patienter som skall ges psykiatrisk tvångsvård som en brottspåföljd. Socialstyrelsen medverkar också vid prövningen av frågor om förflyttning av patienter från och till den fasta paviljongen.

Frågor om vården av patienter som såsom en brottspåföljd dömts till sluten psykiatrisk vård är dock, liksom frågor om annan psykiatrisk vård, ett ansvarsområde för sjukvårdshuvudmännen. Organisationen av vården beslutas således av landstingen.

Förslag till en ny lagstiftning om den psykiatriska tvångsvården och behandlingen av psykiskt störda lagöverträdare bereds för närvarande i regeringskansliet. Frågor om den framtida organisationen av vården av särskilt vårdkrävande patienter avses behandlas i det sammanhanget.

Anf. 68 STINA GUSTAVSSON (c):

Fru talman! Jag tackar socialministern för svaret på min fråga.

De uppgifter som de senaste dagarna cirkulerat i pressen om att ett förslag ligger i socialstyrelsen innebärande en avveckling av den enda fasta paviljongen för särskilt farliga mentalpatienter har mötts av starka reaktioner. Vid specialkliniken i Växjö t. ex. är man oroad om planerna skulle sättas i verket. Den fasta paviljongen i Västervik är för denna specialklinik – och jag antar även för övriga specialkliniker i landet – något av ett andningshål när en besvärlig situation uppstår. Att klara bevakningen utan tillgång till en rymningssäker anstalt ser man i dagsläget som helt omöjligt. Det handlar ju om speciella patienter som begått våldsbrott och där upprepade våldshandlingar inte kan uteslutas.

Som beslutsfattare har vi att så långt som möjligt skydda allmänheten. Men det handlar också om ett skydd för den vårdande och nära anhöriga. På något sätt måste vården klaras, och det kan knappast vara rationellt att bygga upp nya enheter ute i regionerna, om nu detta är tänkt. I dag finns resurser i Västervik, och där finns – och det är inte minst viktigt – kunnig och erfaren personal. Övervägande delen av cheferna vid landets rättspsykiatriska kliniker är också enligt uppgift eniga om att minst en rymningssäker fast paviljong behövs.

När nu frågan om ny lagstiftning förbereds inom regeringskansliet, som vi har hört av svaret, finns det all anledning att studera effekterna noga, innan ett eventuellt beslut om nedläggning tas. Det hade varit bra om socialministern i dag hade kunnat säga något som hade lugnat dem som i dag på många håll i landet är oroliga.

Anf. 69 DANIEL TARSCHYS (fp):

Fru talman! Även jag ber att få tacka socialministern för svaret på min fråga. Jag tror att jag är tillfredsställd med svaret, men jag måste be om en liten precisering från socialministrarnas sida.

Det framgår av svaret att frågan om den psykiatriska tvångsvården bereds inom regeringskansliet och att frågor om den framtida organisationen av vården av särskilt vårdkrävande patienter avses bli behandlad när ett lagförslag framläggs. Innebär detta, fru Sigurdson, att riksdagen får ta ställning till den fasta paviljongens framtid och att frågan alltså inte avgörs på det ena eller andra sättet inom socialstyrelsen?

Anf. 70 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Jag ber att få tacka socialministern för svaret.

När larmrapporten kom från dem som arbetar inom psykiatrin om att den fasta paviljongen vid Västerviks sjukhus håller på att läggas ned i smyg av socialstyrelsen, då blev reaktionerna starka, både lokalt hos allmänheten och bland oss som beslutsfattare. Tre frågor vid denna frågestund med samma utgångspunkt är uttryck för den oro som så många känner.

Av svaret att döma lär vi inte bli särskilt mycket mer lugna. Socialministern hänvisar ju till att hon inte tänker vidta några särskilda åtgärder. Hon säger att det i stort sett handlar om ett ansvarsområde för sjukvårdshuvudmännen och att man i övrigt överväger vissa förslag inom regeringskansliet.

Den här frågan har bollats fram och tillbaka ända sedan 1981, då en arbetsgrupp inom socialstyrelsen lade fram ett förslag om rättspsykiatrisk regionvård. Det skall bli föremål för förhandlingar mellan Landstingsförbundet och staten, men det har tydligen inte hänt någonting ännu.

Jag vill först fråga om förhandlingarna nu har startat eller när socialministern tänker ta initiativ till att sådana förhandlingar startas. Nu är alltså socialstyrelsen i färd med att i smyg avveckla denna vård. Man håller på att stoppa intagningarna.

Jag vill fråga socialministern om hon anser att det är ett riktigt agerande från socialstyrelsens sida. Eller är det möjligen efter direktiv från regeringen som man handlar på det sättet?

Anf. 71 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Fru talman! Till Daniel Tarschys: Vi har ett betänkande om psykiatrin från socialberedningen som har varit föremål för remissbehandling och som skall resultera i en proposition. Där kommer naturligtvis också dessa frågor upp. Här handlar det om en rapport från socialstyrelsen där den tycker att man bör avskaffa systemet i och med att den nya lagstiftningen träder i kraft. Jag har inte i dag underlag för att göra något uttalande om huruvida socialstyrelsens bedömning är riktig.

Låt mig bara påpeka att vi ursprungligen hade 50 vårdplatser av det här slaget i landet. Nu har vi bara paviljongen i Västervik. Enligt de uppgifter jag har, från 1985, var det då bara sju av platserna som togs i anspråk för denna verksamhet. Det är socialstyrelsen som skall fatta beslut om när dessa slutna paviljonger skall användas. Såvitt mig är bekant sker alltid dessa beslut i samråd med vederbörande landsting.

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

*Om fasta paviljonger
inom den psykiatriska
vården*

Det är inte frågan om att på något sätt i smyg förändra förhållandena. När vi skall besluta om den framtida psykiatriska lagstiftningen får riksdagen ta ställning till det.

Anf. 72 DANIEL TARSCHYS (fp):

Fru talman! Tyvärr är jag inte riktigt tillfredsställd med svaret. Min fråga gäller alltså inte den sakliga bedömningen. Jag har stor förståelse för att socialministern i dag inte har underlag för någon uppfattning som går i den ena eller andra riktningen. Min fråga gäller enbart vem det är som fattar beslut om denna slutna paviljong skall behållas eller inte. Jag hoppades få en försäkran från socialministerns sida att det är riksdag och regering som fattar de besluten, och inte socialstyrelsen. Socialstyrelsen har genom kontrollen över intagningen av nya patienter möjlighet att strypa denna, och därigenom kan underlaget helt ryckas bort.

Jag tycker att det är angeläget att en fråga av den här vikten behandlas i riksdagen och inte beslutas på ämbetsverksnivå. Jag hoppades att få höra från socialministern att hon delar den uppfattningen.

Anf. 73 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Sju platser har alltså tagits i anspråk. Tidigare i historien var de tolv platser som fanns alltid fullbelagda. Detta upplever man från ansvarigt håll inom vården som om socialstyrelsen helt enkelt har strypt intagningen därför att socialstyrelsen inte anser att den här vården skall finnas kvar i fortsättningen.

Jag tycker att det finns anledning att vi får ett svar på den här frågan från regeringen. Håller man i regeringen med socialstyrelsen om att detta är en riktig utveckling? Jag har noterat att socialministern har besökt den fasta paviljongen i Västervik. Därmed borde rimligen socialministern ha bildat sig en uppfattning om vilken betydelse denna vård har och vilka följder det skulle få för patienter och allmänhet om paviljongen inte skulle finnas kvar som riksenhet i framtiden.

Anf. 74 Socialminister GERTRUD SIGURDSEN:

Fru talman! Jag har svårt att förstå vad det är som det skall fattas beslut om just nu. Socialstyrelsen har den uppgiften att efter ansökan från resp. landsting besluta om intagning på paviljongen. Som jag redan sagt fanns det 50 platser tidigare. Om det inte finns något behov av det, skall vi inte ha kvar den fasta kliniken. I Säter har de fasta klinikerna lagts ner. Det måste väl ändå vara så att man skall tillgodose ett behov. Man har då funnit lämpligt, i samråd mellan landstingen och socialstyrelsen, att i andra fall placera patienterna på de specialavdelningar som finns. Jag vill påstå att det är omsorgen om de sjuka och de anhöriga som måste vara avgörande för placeringen.

Anf. 75 DANIEL TARSCHYS (fp):

Fru talman! Jag tror att socialministern är medveten om att landstingen ansöker om placering av patienter på fasta paviljongen men att socialstyrelsen, som har uppgiften att fatta beslut, avstyrker ansökningarna. Det är

därför som intagningarna minskar.

Nu har socialministern faktiskt bara en chans kvar att tala om för riksdagen att riksdagen skall fatta beslut i frågan. Jag hoppas helt ödmjukt att socialministern skall utnyttja sin sista replik till att ge ett positivt besked.

Skall riksdagen eller socialstyrelsen besluta om framtiden för den fasta paviljongen i Västervik?

Anf. 76 AGNE HANSSON (c):

Fru talman! Socialministern frågar vad det är som skall beslutas. Det borde stå fullständigt klart att det finns en osäkerhet i det här avseendet. Man har hållit på att utreda frågan om organisationen för psykiatrisk vård sedan 1981. Socialstyrelsen har tydligen ambitionen att snarast möjligt lägga ner den här typen av vård. Samtidigt har de som arbetar med denna vård – experter, psykiatriker och andra – en annan uppfattning än socialstyrelsen. De har den klara uppfattningen att denna vård är motiverad även för framtiden. Det bästa besked som socialministern kan ge här i dag är att svara på frågan: Är det socialstyrelsens ambitioner som skall gälla, eller är det uppfattningen hos dem som har ansvaret för vården och erfarenheter från "vårdgolvet" som skall gälla i framtiden, när man skall organisera den här vården? Man vill ha ett klart besked på den punkten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 77 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag får anmäla att anslag om kvällsplenum nu har satts upp.

23 § Svar på fråga 1986/87:108 om anställningstryggheten i Eiserkoncernen

Anf. 78 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Lennart Brunander har frågat mig vilka garantier staten har fått för att de 60 milj. kr. som nu sätts in i Eiserkoncernen verkligen kommer att trygga jobben för de anställda i Sverige.

I såväl statliga som privata bolag beror anställningstryggheten på hur väl resp. bolag lyckas finna lönsam avsättning för sina produkter.

För Eisers del har verksamheten under senare år kraftigt strukturerats om. Företaget har därför nu enligt Procordias bedömning möjlighet att stå på egna ben. Procordia har vidare bedömt att Eiser i framtiden kan utvecklas bättre av de nya ägarna än vad företaget annars skulle kunna göra.

Försäljningen av Eiserkoncernen är en ren affärstransaktion som skett mellan Procordia och ett konsortium, som består av den nuvarande ledningen i Eiser AB och dess dotterbolag. Några sysselsättningsgarantier finns inte i avtalet.

Procordia utgår från att de nya ägarna har köpt företaget för att driva det vidare. De finansiella insatser som Procordia gör ger goda förutsättningar för detta.

Anf. 79 LENNART BRUNANDER (c):

Fru talman! Jag tackar industriministern för svaret.

Jag hoppas innerligt att industriministerns slutsatser är riktiga, dvs. att detta är en lyckad satsning. Jag måste ändå medge att jag, när jag läste om detta i tidningen, blev litet överraskad över att man från Procordias och industridepartementets sida hade satsat på den ledning som drivit Eiser under de år då företaget inte fungerade särskilt väl. Vi måste kunna erkänna att det har varit så. Man undrar då om dessa personer blivit så mycket duktigare att de nu kan sköta företaget mycket bättre.

Jag är positiv till att det blir nya ägare och till att man får en privat verksamhet som fungerar, men jag måste säga att jag satte stora frågetecken i kanten för just denna lösning.

När industriministern nu säger att det inte finns några garantier för de pengar som staten måste satsa för att företaget skall få någon chans att överleva, blir jag litet bekymrad. När ett annat, vanligt privat företag skall få statlig hjälp, har man åtminstone ett avskrivningslån, så att man har någon liten möjlighet att vara med och se att utvecklingen går åt rätt håll. Någoting i den stilen eller några andra garantier borde man åtminstone ha sett till att ha.

Anf. 80 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Jag måste säga att jag har litet svårt att förstå Lennart Brunanders bekymmer och hans resonemang. Han borde väl vara mycket nöjd nu när Eiser blir privatägt. Han har just konstaterat att det troligen är en riktig utveckling, men ännu mera nöjd borde han vara med att Procordia gör långtgående finansiella insatser för att ge det nya Eiser goda förutsättningar för den fortsatta verksamheten. Jag förstår inte riktigt varför Lennart Brunander är missnöjd med att de nya ägarna har fått goda villkor för att driva företaget vidare.

Låt mig, fru talman, tillägga att Lennart Brunander företräder ett parti som i olika sammanhang t. o. m. förespråkar en privatisering av statliga företag. Skall jag uppfatta hans erinran och hans resonemang här så, att Lennart Brunander och centerpartiet visserligen accepterar en privatisering men att den måste ske under långtgående garantier från statens sida? Att man tror så litet på de privata ägarna att man måste ha garantier gör mig faktiskt både överraskad och bekymrad.

Anf. 81 LENNART BRUNANDER (c):

Fru talman! Mitt bekymmer ligger däri, att den här operationen inte innebär någon förändring av ledningen för företaget. När de anställda vid Eiser Strump ville köpa en del av företaget fick de inte chansen. Då fanns det bra förutsättningar, men den gången ville inte vare sig Procordia eller industridepartementet ställa upp.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 82 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Lennart Brunander har frågat mig vilka åtgärder regeringen planerar för att vända utvecklingen för den svenska tekoindustrin. Frågan är ställd med anledning av att Lennart Brunander säger sig ha information om att svensk teko tappar mark på hemmamarknaden.

Enligt information från statens industriverk var den inhemska marknadsandelen år 1984 för textilindustrin 33 % och för beklädnadsindustrin 23 % av den totala tillförseln. Enligt förhandsbesked från verket kommer i stort sett oförändrade siffror att gälla för år 1985.

Tekobranschens situation är nu långt stabilare än under 1970-talet. Regeringen har dock bedömt fortsatta insatser vara nödvändiga och föreslog i 1986 års budgetproposition ytterligare åtgärder för tekoindustrin under en treårsperiod. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag, som bl. a. innebär ett ökat industripolitiskt program för tekoindustrin vid statens industriverk, satsningar i ett produktionstekniskt centrum för teko i Borås, satsningar på arbetsmarknadsutbildning samt resurser för anskaffning av utrustning för tekoutbildning vid högskolan i Borås.

Anf. 83 LENNART BRUNANDER (c):

Fru talman! Jag tackar även för det här svaret, industriministern, men våra siffror stämmer inte riktigt överens. Jag utgår från det beslut som riksdagen fattade och den målsättning som riksdagen antog om att vi skulle ha 30 % svenska varor på den svenska marknaden. De siffror som industriministern pekar på är ett beställningsjobb som industriverket har gjort åt industriministern, där man har räknat in inte bara vad den svenska textilindustrin producerar för den svenska marknaden utan även det som den producerar för utländska marknader, och det ingick aldrig i målet. Jag skall ta och citera en socialdemokratisk reservation från 1982:

”Det måste enligt utskottets mening vara regeringens ansvar att ställa utvecklingen i branschen i relation till målet att en andel av 30 % eller mer av den totala tillförseln av tekovaror skall utgöras av svenska varor – – –.”

Det är alltså någonting annat, och det är det jag har frågat om. 10 % av tekoprodukterna är således svensktillverkade, inte 30 %.

Den gången tyckte den socialdemokratiska oppositionen att regeringen borde göra någonting. Jag måste i det sammanhanget säga att man i dag har betydligt större anledning att göra någonting, eftersom svensk tekoindustri har förlorat ytterligare mark. Det är mycket oroande att så är fallet.

Min fråga kvarstår: Vad vill regeringen göra för att förbättra situationen? Vad man gör är ju att man talar om en nedtrappning, om en liberalisering av handelsförbindelser osv.

Anf. 84 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Lennart Brunander talar om en negativ utveckling. Då hävdar jag att han känner verkligheten dåligt. Jag förstår helt enkelt inte vad Lennart Brunander menar. Jag vill framhålla att svensk tekoindustri under

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

*Om åtgärder för att
vända utvecklingen
inom tekoindustrin*

1980-talet har haft en positiv utveckling i jämförelse med förhållandena under 1970-talet. Textilindustrins produktion har hela tiden ökat och nedgången i trikå- och konfektionsindustriernas produktion har bromsats upp. Vidare har exporten hela tiden ökat – såväl inom konfektionsindustrin som inom textilindustrin – och sysselsättningsläget har stabiliserats.

För ett par tre veckor sedan besökte jag Sjuhäradsbygden. Jag hade då samtal både med företrädare för regionala myndigheter och med företagens företrädare, liksom med fackliga representanter från företagen. Alla var överens om en sak, nämligen att det nu går bra för svensk tekoindustri.

Anf. 85 LENNART BRUNANDER (c):

Fru talman! Fakta kvarstår trots allt, det finns vissa bekymmer. När det gäller den svenska marknaden förlorar man mark, och det måste väl ändå bekymra även industriministern. Det bekymrar i varje fall oss som lever och bor i Sjuhäradsbygden. Jag hoppas att industriministern tar åt sig av det här och funderar över dessa saker, därför att den här utvecklingen får inte fortsätta.

Om det nu är så, att industriministern vill ha en annan målsättning, kan vi naturligtvis diskutera den saken och relatera till någonting annat. Men då måste regeringen komma med ett förslag som vi sedan får besluta om här i riksdagen. Riksdagens beslut om att målsättningen skall vara 30 % gäller ju fortfarande.

Anf. 86 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Vad jag tar åt mig är en del av äran för de framgångar som vi har haft när det gäller tekoindustrin. Vi har ju lyckats vända en negativ utveckling till en positiv. Äntligen har svensk tekoindustri börjat tvätta av sig krisstämpeln. På den s. k. tekodagen i Göteborg, då över 1 000 företrädare för svensk tekoindustri hade samlats för att planera för framtiden, slog man fast att tekoindustrin är en framtidsbransch. Därför gör det mig litet bekymrad att Lennart Brunander vill fortsätta att krisstämpla tekobranschen och att göra det svårare för företagen att utveckla denna bransch.

Varje gång Lennart Brunander och andra uttalar sig och faller en undergångsdom över svensk teko skräms ju unga människor när det gäller att söka sig till branschen. Det problem som jag mötte under min tekoresa i Sjuhäradsbygden var just att man hade svårt att finna tillräckligt med arbetskraft. I dag söker man således arbetskraft till branschen.

Anf. 87 LENNART BRUNANDER (c):

Fru talman! Det är riktigt att det inte skall vara någon undergångsstämning och att man inte skall sätta någon krisstämpel på tekoindustrin. Företagen är i dag väldigt måna om att få bort krisstämpeln. Det försöker man åstadkomma av egen kraft – inte med hjälp av regeringen. Men företagen måste få stöd för att kunna ta sig ur de bekymmer som de faktiskt har. Tillgängliga siffror talar ju sitt tydliga språk. Det är bara synd att industriministern inte vill erkänna att de siffrorna är riktiga.

Överläggningen var härmed avslutad.

Om ändrade regler för utvecklingsfondernas verksamhet

Anf. 88 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Hugo Hegeland har frågat mig om jag är beredd att lägga fram förslag om ändring i bestämmelserna för utvecklingsfondernas verksamhet, så att inte bara tillverkningsföretag utan även tjänsteproducerande företag kan komma i åtnjutande av fondernas finansieringsverksamhet.

De regionala utvecklingsfonderna bedriver finansieringsverksamhet i huvudsak med medel som har anvisats till fonderna i form av statsbidrag. Verksamheten regleras i förordningen (1982:682) om statlig finansiering genom regional utvecklingsfond.

Fonderna kan medverka som finansiärer på olika sätt. S. k. rörelselån är i regel förknippade med regelbundna amorteringar och ränta. Lånesäkerheterna är sämre än de som bankerna brukar acceptera. Vidare kan fonderna teckna garantier för lån i bank. Slutligen kan fonderna lämna s. k. utvecklingskapital, där sedvanlig återbetalning kan ersättas med att fonden i fråga får betalt i form av royalty eller annan andel i de framtida intäkterna av det finansierade projektet eller av företagets verksamhet i dess helhet. Avsikten är att fondernas finansiering skall ligga på en hög risknivå men att verksamheten inte skall innehålla några subventionselement.

Målgruppen för utvecklingsfondernas finansieringsverksamhet är för närvarande begränsad till i huvudsak tillverkande företag. Jag vill dock framhålla att vissa tjänsteföretag redan i dag ingår i målgruppen. Det gäller företag som tillhandahåller service till industrin och företag inom turistnäringen. Även andra typer av företag kan få del av fondernas finansiering om det finns särskilda skäl i de enskilda fallen. Så sker också på flera håll.

Jag är medveten om att det finns en betydande dynamik i många små tjänsteföretag och att samhället ibland kan behöva göra speciella insatser för att ta till vara dessa företags utvecklingspotential.

För närvarande bereds inom industridepartementet bl. a. statens industriverks anslagsframställning för tiden fr. o. m. budgetåret 1987/88. I samband därmed övervägs vissa frågor om de regionala utvecklingsfondernas framtida verksamhet. Regeringen avser att redovisa sin syn på dessa frågor i början av år 1987.

Anf. 89 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Jag tackar industriministern för svaret. Jag kan bl. a. konstatera att beskrivningen av verksamheten i den utsträckning som den redovisades är fullt korrekt – och det hade varit konstigt annars.

Industriministern säger i svaret: "Målgruppen för utvecklingsfondernas finansieringsverksamhet är för närvarande begränsad till i huvudsak tillverkande företag." Det är det som är det paradoxala. De tillverkande företagen i Sverige svarar för bara 35 % av den totala sysselsättningen, medan de tjänsteproducerande företagen, både offentliga och enskilda, svarar för 65 % av sysselsättningen och därmed utgör den dominerande verksamheten. Utvecklingsfondernas verksamhet borde naturligtvis i första hand inriktas på

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

*Om ändrade regler för
utvecklingsfondernas
verksamhet*

tjänsteproducerande företag, medan fonden i särskilda fall kan satsa på tillverkande företag.

Det är glädjande att industriministern är medveten om den dynamik som små tjänsteproducerande företag representerar och att det även där kan finnas behov av vissa insatser. Samtidigt är just detta ett bra exempel på hur långsamt vi anpassar oss till en snabb utveckling – det tar tid innan vi inser att vi egentligen gör tvärtemot vad vi skall göra.

Industriministern ger dock löften, när han säger att han överväger "vissa frågor om de regionala utvecklingsfondernas framtida verksamhet" och att regeringen "avser att redovisa sin syn på dessa frågor i början av år 1987". Jag uttrycker då den förhoppningen att regeringen verkligen skall ge prov på nytänkande, med hänsyn till den struktur som Sveriges näringsliv har i dag, när det görs distinktioner mellan tjänsteproducerande och tillverkande företag.

Anf. 90 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Får jag möjligen tillägga en sak som det inte fanns plats att ta upp i svaret, nämligen att utvecklingsfonderna inte bara bedriver finansieringsverksamhet utan också olika former av företagservice – något som jag vet att Hugo Hegeland väl känner till. Det gäller insatser i form av information, rådgivning och utbildning. Målgruppen är inte fullt så precisrad till vissa branscher som när det gäller själva finansieringsverksamheten. Det är då viktigt att veta att denna service inriktas just mot företag med goda utvecklingsmöjligheter, och där finns också tjänstesektorn.

Fonderna bedriver alltså en omfattande rådgivnings- och utbildningsverksamhet för att stimulera nyetablering. De särskilda starta-eget-kurserna har faktiskt omfattat många små företag inom tjänstesektorn. De deltagare som går på kurserna avser att starta nya företag inom olika tjänsteproducerande företag. Fonderna bedriver alltså redan i dag till viss del den verksamhet som Hugo Hegeland är ute efter.

Anf. 91 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för kompletteringen, som kan vara angelägen för dem som inte känner till förhållandena så väl. Det är alldeles riktigt att det förekommer rådgivande och informativ verksamhet från utvecklingsfonderna till samtliga företag, men det är en ringa del och den som betyder minst för företagen.

Jag har också haft kontakt med rader av småföretag, och de klagat just på att stödet till riskfinansiering är konstruerat för att passa de tillverkande företagen. Därigenom stimuleras investeringar i lokaler och maskiner, förläggning av viss verksamhet till stödområden osv. Man borde vända på detta, så att fondernas kapital i långt större utsträckning skulle kunna utnyttjas för de tjänsteproducerande företagen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 92 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Lars-Ove Hagberg har frågat mig om regeringen är beredd att vidta åtgärder så att statligt ägda företag på ett bättre sätt än för närvarande uppfyller sitt miljöansvar.

Det åligger självfallet SSAB, Svenskt Stål AB, såväl som andra statligt eller privat ägda företag att uppfylla de utsläppskrav och andra krav som fastställts i ett tillståndsbeslut enligt miljöskyddslagen. I de fall då det i tillståndsbeslutet inte särskilt angetts vilka skyddsåtgärder som skall vidtas, ankommer det på varje företags styrelse och ledning att själv bedöma om det krävs investeringar i reningsutrustning eller andra åtgärder för att utsläppen inte skall överskrida tillåtna nivåer.

Några speciella åtgärder riktade mot de statliga företagen är jag inte beredd att vidta, eftersom skyldigheten att ta hänsyn till miljön gäller samtliga företag oavsett ägarform.

Anf. 93 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Jag tackar industriministern för svaret på min fråga.

SSAB i Domnarvet har haft besvär med stoftutsläpp under många år. Det har funnits en koncessionsdom, som man har fått förlängd till den 1 september 1986. Min fråga innebär om industriministern är beredd att göra något åt en företagsledning som vägrar investera i det mest effektiva man kan ha, nämligen ett rökgasfilter. Ledningen för SSAB säger att den inte vill göra den investeringen. Den har under lång tid försökt komma undan på allt sätt under hänvisning till företagsekonomi.

Industriministern säger i svaret att företagsledningen skall rätta sig efter givna normer. Men läget just nu är att den inte uppfyller normerna. Med en välvillig tolkning av skrivningen i industriministerns svar kan man betrakta svaret som en knäpp på näsan på en ledning som nu inte uppfyller kraven. Kanske man, av den omskrivning som görs, kan förstå att industriministern säger till ledningen att den måste göra något. Just nu är det nämligen ett katastrofalt läge.

Vad värre är: I brist på investeringar i nya produktionsmedel är det nästan företagssabotage att inte investera så att man åtminstone uppfyller kraven vad gäller rening. Annars kan ju företagen hamna i ytterligt svåra industripolitiska ställningstaganden framöver.

Jag kanske inte kan bedöma det riktigt, men måhända är det bl. a. miljöhänsyn som ligger bakom den ommöblering som har skett i SSAB:s styrelse – vad vet jag. I vilket fall som helst har de ansvariga i SSAB, såvitt jag kan förstå, nu av regeringen fått en viktig tankeställare, nämligen att kraven måste uppfyllas.

Anf. 94 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Det är ett mycket viktigt problem som Lars-Ove Hagberg tar upp i sin fråga. Jag tror också att vi är överens om att alla företag, oavsett ägarform, måste ta sitt ansvar för miljön och uppfylla de normer samhället ställer upp. SSAB har haft svårigheter att vid elektrostålugnen i Borlänge

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

Om utvärdering av bestämmelserna om nedsättning av socialavgifterna i Norrbotten

pressa ned utsläppen av stoft så att det kommer att ligga under de nya gränsvärden som gäller per den 1 september 1986.

SSAB har dock presenterat ett åtgärdsprogram som länsstyrelsen för närvarande går igenom. Jag har erfarit att man räknar med att nu kunna klara dessa nya gränsvärden, vilket är bra. Jag hoppas att både jag och Lars-Ove Hagberg skall bli nöjda med de resultat som uppnås.

Anf. 95 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Problemet är väl att man under en lång tid bara har lovat. Just elektrostålverkets stoftutsläpp är en ganska lång följetong. När tungmetallutsläpp och giftiga dioxiner har kommit in i bilden blir det ännu allvarligare. Även om industriministern nu hyser förhoppningar, skall vi kanske inte ta dem alltför allvarligt. Fortfarande vägrar man att investera i ett rökgasfilter som, såvitt jag förstår, är absolut nödvändigt för att komma långt under det värde som bestämts och som även det är för högt med tanke på att det endast gäller stoft och icke tungmetaller och dioxiner. Det är alltså ett mycket allvarligt problem. För att klara problemet och för att det skall kunna bli en någorlunda rimlig miljö i min hembygd, måste man komma åtskilligt under 0,4 kg per producerat ton.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på fråga 1986/87:140 om utvärdering av bestämmelserna om nedsättning av socialavgifterna i Norrbotten

Anf. 96 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Ulla Orring har frågat mig om det föreligger en utvärdering av nedsättningen av socialavgifterna i Norrbottens län.

Regeringen uppdrog i mars 1984 åt statens industriverk att följa upp och utvärdera effekterna av den nedsättning av socialavgifterna i Norrbottens län som gäller från början av år 1984. Statens industriverk har i maj 1986 till industridepartementet redovisat en lägesrapport om utvärderingsarbetet i vad gäller metodutformning, datainsamling, m. m. Några utvärderingsresultat redovisas inte i rapporten. Av lägesrapporten framgår att utvärderingen beräknas bli klar i början av år 1988.

Anf. 97 ULLA ORRING (fp):

Fru talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret.

Västerbottningarna behöver extraordinära insatser från regeringens sida för att länet skall kunna räddas från den avfolkning som nu sker. På 25 år har över 22 000 människor lämnat inlandskommunerna, dvs. lika många som i dag bor i Sorsele, Vilhelmina och Storuman. För dem som bor kvar saknas ofta arbete. Medelåldern är hög. Det skulle därför ha stor regionalpolitisk betydelse om man finge ta del av erfarenheterna av nedsättningen av social- och arbetsgivaravgifterna. Eftersom införandet i Norrbotten skedde 1984 har det snart förflutit tre år. Kan det här instrumentet vara ett medel att förbättra tillståndet i Västerbotten? Systemet har onekligen varit till fördel för

Norrbotten, men på motsvarande sätt till nackdel för Västerbotten. Varför får inte företagen i t. ex. Sorsele, Jörn, Boliden och Byske konkurrera på samma villkor som företagen i Norrbotten? Här utgör länsgränsen en knivskarp skiljelinje mellan stödformerna, men geografiskt och sysselsättningsmässigt är situationen likartad. Hur förklara detta för västerbottningarna?

Jag blev därför ganska överraskad när industriministern sade att verksamheten skall utvärderas först i början av år 1988. Under hand har det framkommit att utvärderingen skulle ske 1987. Det är tydligen fråga om en förlängning. För Västerbottens del är det här mycket bekymmersamt. Vi måste med alla medel se till att vi får skjuts på regionalpolitiken, så att det verkligen blir en regionalpolitisk satsning som är värd namnet. Folkpartiet begärde i en motion under den allmänna motionstiden att det skulle bli en skyndsamt utredning.

Anf. 98 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Nej, det har hela tiden sagts att utvärderingen blir klar i början av 1988. Vi kan inte göra någonting åt detta, eftersom erforderliga statistiska underlagsdata inte är framme förrän i slutet av 1987.

Anf. 99 ULLA ORRING (fp):

Fru talman! På ett annat ställe i vårt riksdagstryck står det att utvärderingen skall ske 1987. Det har också framkommit att det här innebär en skjuts för företagen, vilken kan värderas till 300 milj. kr. Detta är stora pengar när det gäller verksamheten. Pengarna är av stor betydelse för Västerbottens län i det mörker som länet nu befinner sig i.

Överläggningen var härmed avslutad.

28 § Svar på fråga 1986/87:165 om verksamheten vid Stensele Mekaniska Verkstad

Anf. 100 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! John Andersson har frågat mig om det finska företaget Rauma Repolas ansvar för fortsatt verksamhet eller alternativ verksamhet och sysselsättning avsågs gälla endast för hälften av de anställda vid Stensele Mekaniska Verkstad.

Genom beslut den 31 januari 1985 beviljade regeringen Rauma Repolas dotterföretag ÖSA AB tillstånd att förvärva samtliga aktier i Stensele Mekaniska Verkstad AB samt tillstånd att förvärva rörelsen avseende tillverkning och försäljning av skogsmaskiner. I samband med förvärvet gjorde Rauma Repola vissa åtaganden gentemot svenska staten.

Rauma Repola meddelade den 16 januari 1986 att verksamheten vid Stensele Mekaniska Verkstad AB skulle läggas ned och att samtliga 205 anställda skulle beröras. Som jag flera gånger redovisat här i kammaren klaggjorde regeringen på ett tidigt stadium att Rauma Repola hade ett ansvar för sysselsättningen i Stensele. Enligt vad jag erfarit sysselsätts i dag, efter

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

*Om verksamheten vid
Stensele Mekaniska
Verkstad*

genomförda MBL-förhandlingar, 115 personer vid företaget.

Regeringen utgår från att Rauma Repola fortsätter sina ansträngningar för att lösa problemen i Stensele.

Anf. 101 JOHN ANDERSSON (vpk):

Fru talman! Jag får tacka industriministern för svaret på min fråga. Jag kan också medge att den här frågan till industriministern är något tillspetsad, men bakom formuleringen av frågan ligger en fundering, om man inte måste ta till helt andra åtgärder än vad som nu är fallet om man skall lyckas stoppa upp den avfolkning som sker av det här området av vårt land. Inget ont sagt om de åtgärder som har vidtagits. Jag litar också på industriministerns goda vilja när det gäller att se till att ytterligare åtgärder vidtas. Men det räcker inte. Måste man inte – i det här fallet och i andra fall som kommer att inträffa – börja tillämpa en annan praxis, nämligen att inte tillåta en vidare avflyttning?

Vid en förändring sådan som den som nu företas vid Stensele Mekaniska Verkstad, då halva arbetsstyrkan får lämna fabriken, går länsbostadsnämnden in och löser in de avskedades hus, arbetsförmedlingen ställer upp med flyttningsbidrag, och folk flyttar – i de flesta fall mot sin vilja – till andra delar av vårt land. Man måste, menar jag, börja se på regionalpolitiken på ett helt annat sätt. Man måste säga: Nu är gränsen nådd, nu måste vi stoppa avflyttningen. Det måste fram ersättningsjobb omedelbart, så att de människor som inte längre har ett arbete att gå till omgående erbjuds annan sysselsättning. Måste man inte börja fundera i sådana banor, industriministern?

Anf. 102 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Jag är ense med John Andersson om att det privata näringslivet borde ta ett större ansvar, i synnerhet i stödområdena och i synnerhet i norra delen av Sverige. Det är saker och ting som jag ofta i diskussionerna med borgerliga företrädare här i kammaren är ganska ensam om att påpeka. Borgerliga företrädare brukar sorgfälligt ge fribrev till det privata näringslivet när det gäller insatser i övre Norrland och angriper ständigt bara regeringen och staten för att politiken inte är tillräckligt aktiv.

När det gäller Rauma Repola i Stensele menar jag att utan industridepartementets och regeringens agerande i den frågan hade anläggningen nu varit avvecklad. Det var efter det att industridepartementet gick in i diskussioner med Rauma Repola som 105 anställda kunde få fortsätta att ha sina arbeten.

Anf. 103 JOHN ANDERSSON (vpk):

Fru talman! Jag är helt ense med industriministern om att det privata näringslivet måste ta ett större ansvar. Skulle vi också kunna vara överens om att försöka hitta olika styråtgärder, så att vi kunde tvinga det privata näringslivet att ta detta ansvar? Jag ser det som en stor brist att vi i dag inte har dessa styråtgärder.

Jag är också medveten om att industriministern har gjort vad som har ankommit på honom när det gäller att få till stånd en så bra lösning som möjligt av problemen beträffande Stensele Mekaniska.

Hittar man inga ersättningsjobb till de ca 100 personer som nu har fått

lämna fabriken kommer de att flyttas söderut, och vi får uppleva en fortsatt befolkningsminskning och minskande antal sysselsättningstillfällen. Det är detta som är huvudfrågan.

Anf. 104 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Får jag när det gäller situationen i Stensele och i Västerbotenskommunerna också tillägga att jag utgår från att de regionala organen, såsom den regionala utvecklingsfonden, länsstyrelsen och länsarbetsnämnden särskilt prioriterar dessa områden. Detta bör självfallet ske i samarbete med Storomans kommun och de andra kommunerna i fjällområdet. Länsstyrelsen i Västerbotten saknar inte ekonomiska resurser för att göra sådana insatser, och det gör inte heller utvecklingsfonden.

Anf. 105 JOHN ANDERSSON (vpk):

Fru talman! Vi behöver inte heller vara oense om detta, herr industriminister. Vad jag är emot är detta med att man när anställda mister sin sysselsättning är beredd att – och det är så att säga inte en anklagelse mot de anställda – t. ex. gå in och lösa in deras hus och ställa upp med flyttningsbidrag. Jag ser inte saken på annat sätt än att myndigheterna därmed förutsätter att dessa människor inte kommer att erhålla fortsatt sysselsättning, eftersom de inte anses behöva sina hus längre – man löser ju in dem. Det är detta som är problemet. Har man löst in deras hus och gett dem bidrag för att flytta till södra Sverige eller storstadsområdena, finns ju inte dessa personer kvar. Om man eventuellt hittar alternativ sysselsättning senare skall man ju flytta tillbaka dessa människor och skaffa dem nya hus. Det är som sagt detta som är problemet. Man måste hitta en annan praxis i sådana här sammanhang.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Svar på frågorna 1986/87:168, 169 och 177 om SSAB

Anf. 106 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Lars-Ove Hagberg har frågat mig om regeringen är beredd att ompröva åtgärderna inom SSAB och i stället ta initiativ till att SSAB minskar sitt beroende av det privata näringslivets villkor.

Paul Lestander har frågat mig om jag är beredd att medverka till att den nya styrelsen och insatser från LKAB kommer att innebära flera jobb och en omfattande upprustning vid SSAB:s anläggning i Luleå.

Karl Boo har frågat mig om vilka intentioner regeringen har med bytet av ledningen av SSAB och vilka konsekvenser det enligt regeringens bedömning får för utvecklingen i Domnarvet och Smedjebacken.

Jag besvarar frågorna i ett sammanhang.

Bakgrunden till frågorna är regeringens meddelande för en vecka sedan att SSAB avses få nya delägare och att styrelsen som en följd därav kommer att ombildas. LKAB har förklarat sig villigt att lämna ett konvertibelt lån till SSAB på 700 milj. kr.

De initiativ som regeringen nu tagit syftar till att ge SSAB en ägarsammansättning där ägarna har ett gemensamt långsiktigt intresse för bolagets utveckling och samma riskexponering och att medverka till att SSAB ges tillräckliga finansiella resurser för sin fortsatta utveckling.

De åtgärder som nu vidtas kommer att stärka SSAB. Det vidgade ägandet markerar en stark tilltro till bolagets möjligheter att hävda sig på marknaden.

Den styrelse som vid en extra bolagsstämma den 8 december 1986 kommer att utses har den kompetens och den erfarenhet som är nödvändig för arbete inom SSAB.

Vad den framtida utvecklingen kommer att innebära för enskilda orter inom och utom SSAB vill jag inte spekulera om. Besluten härom måste fattas på det sätt som är det normala inom företagssektorn, nämligen i företaget och i de former med samråd med de fackliga organisationerna m. m. som finns angivna i lag och avtal.

Ansvar för SSAB:s utveckling, med målsättning att på lång sikt ge företaget de kvaliteter som krävs av ett börsbolag, åvilar den tillträdande styrelsen och företagets verkställande ledning.

Anf. 107 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Jag tackar industriministern för svaret på frågan.

Sedan 1981 har regeringens näringslivspolitik varit inriktad på att det skall privatiseras än mer. Nu uppträder industriministern även i formen som en näringslivsman. Han har tagit sig in i ett slutet bolagsrum och handlar helt i enskildhet. Det skapar naturligtvis oro på arbetsplatserna som berörs av besluten, precis som när storfinansen härskar och styr.

Substansen i det här är ju att staten minskar sitt ägande. Det finanskapital som nu går in i SSAB ställer oändligt större anspråk på utvecklingen än vad de gamla produktionsbolagen gjorde.

SSAB skall introduceras på börsen. Vad kommer det att betyda framöver för en basnäring som har problem i sig själv? Börsintroduktionen och den privata ägarandelen kommer säkert att medföra kval och lidande för många människor, från Luleå i norr till Halmstad i söder. Det tror jag inte att industriministern kan bestrida.

Industriministern svarar nu att det är de personer som är tillsatta i styrelsen och den verkställande ledningen som rakt upp och ner skall klara att ge SSAB de kvaliteter som ett börsbolag vill ha. Jag skulle ändå vilja ställa frågan till industriministern: Vilket sysselsättningsansvar och vilket regionalpolitiskt ansvar finns nu kvar hos staten och industriministern, när det sker en så genomgripande ommöblering och ägarförändring i ett företag som uppenbart har stora strukturproblem framför sig?

Anf. 108 PAUL LESTANDER (vpk):

Fru talman! Tack, industriministern, för svaret!

LKAB har dränerats på kapital i inte obetydlig omfattning genom det här beslutet. Det är inte underligt att man funderar på vilken strategi som de statliga företagen arbetar efter.

I det senaste numret av Veckans Affärer tas upp hur man handhar företagsköp och företagssamgående. Där pekas på hur man "dammsuger"

möjligheterna att finna samverkansfördelar. Thage G. Peterson vill inte på något sätt tala om vad som skall ske. Naturligtvis måste den främste företrädaren för ägaren staten ha någon uppfattning om hur det här företaget skall drivas vidare och hur det borde drivas vidare.

Det finns många utvecklingsförutsättningar, och frågan om vad som händer hos SSAB på olika håll i Sverige är ju inte ointressant för svenska folket, framför allt inte för dem som arbetar i koncernen. Då vore det väl skäl att redovisa den affärsstrategi som man tänker arbeta efter och vilka konsekvenser i olika avseenden som de tilltänkta investeringsbesluten kommer att ha.

Naturligtvis borde det vara helt verklighetsfrämmande att acceptera en börsnotering förrän man har strukturerat om bolagen på ett sådant sätt att man verkligen effektiviserar och utvecklar verksamheten och att man utnyttjar de samverkansfördelar som borde finnas med ett ökat engagemang från LKAB:s sida.

Anf. 109 KARL BOO (c):

Fru talman! Också jag tackar industriministern för svaret på min fråga.

När det sker en så omfattande förändring i ett företag som skett i SSAB är det klart att det uppstår en betydande oro. Många frågor ställs om vad som är på gång. Denna oro växer också i styrka om det inte kommer några klarläggande besked och om man mycket knapphändigt får uppgifter om de bakomliggande orsakerna.

Också den lokala representationen i styrelsen var helt ovetande om de förändringar som var på gång. Det har kommunalrådet i Borlänge uttalat i ett Ekoinslag.

Jag kan inom parentes ställa frågan: Är det så litet vikt regeringen tillmåter lokal medverkän i verksamhet av detta slag?

Omändringarna fick också stor tyngd mot bakgrund av vad som yppats av en på gång varande strukturplan. Den bygd som drabbats i detta fall, Dalarna och Bergslagen, har haft betydande omställningar och sysselsättningsneddragningar under senare år. Det har varit och är stora bekymmer. Nu tycktes man kunna skönja en positiv attityd. Då kommer dessa förändringar som skapar, som jag sade, en stor oro.

Industriministern säger i den del av svaret som direkt berör min fråga att han inte har någon uppfattning om vilka förändringar som skulle komma i och med den nya sammansättningen av ägarintressena och den nya ledningen.

Staten kommer ändå att ha två tredjedelar av ägaransvaret. Jag måste nog ändå ställa frågan: Vilken målsättning hade industriministern och regeringen för den förändring som kom till?

Anf. 110 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Min avsikt är att redovisa förändringen inom SSAB för riksdagen. Jag måste ha riksdagens godkännande på tre punkter, som kommer att ingå i den proposition som föreläggs riksdagen före juluppehållet. Det gäller inlösen av Gränges aktier, vilket kommer att fordra visst

anslag. Det gäller tillstånd till försäljning av 33 % av aktierna i SSAB, och det gäller tillstånd för SSAB att ta upp ett konvertibelt lån.

Det har antytts att det lokala inflytandet på beslutet om ägarförändring i SSAB varit dåligt.

Det är enligt min uppfattning inte möjligt att under pågående affärsförhandlingar med nya delägare informera lokala intressenter. Så fort det har varit möjligt att lämna information har regeringen också gjort det.

Jag är övertygad om att det inte heller då ägarförändringar sker i andra ägargrupper är möjligt att informera omvärlden under pågående affärsförhandlingar.

Anf. 111 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Kanske det allra sista som industriministern sade är det intressantaste. Man följer spelet helt på det privata näringslivets villkor. Nu spelar även regeringen precis samma roll som det privata näringslivet, och industriministern är precis som vilken annan klippare som helst när han uppträder som ägaransvarig här.

Det är en förfärlig tillbakagång för arbetarrörelsens värderingar av att ha en nationell stålpolitik.

Industriministern kan inte här inför riksdagen ens ange vad man tänker sig att detta skulle leda till. Man kan misstänka att det är helt på börsens och helt på det privata näringslivets villkor som detta sker.

Den osämja som finns inom SSAB visar att saken inrymmer mycket större problem än vad här redovisats av industriministern.

Anf. 112 PAUL LESTANDER (vpk):

Fru talman! Industriministern skall ju nu informera oss. Vi har naturligtvis rätt att förvänta oss fylliga och uttömmande svar även när vi i riksdagen ställer frågor om skeendenas verkliga industripolitiska och sysselsättningspolitiska innebörd. Thage G. Peterson måste naturligtvis veta betydligt mera om vad de beslutade åtgärderna kommer att innebära, utöver vad som hittills kommit fram. En sådan här betydande omstrukturering måste ändå ha analyserats ur dessa aspekter. Jag tror inte att man likt blindbocken fattar beslut utan att veta vart färden går.

Anf. 113 KARL BOO (c):

Fru talman! Efter det besked som industriministern nu givit kommer oron i berörda områden, i Borlänge och i Bergslagen i övrigt, att bestå under lång tid framöver. När frågan om en omstrukturering av ledningen för företaget blev aktuell uppfattades detta av många som ett svar på den förändring i strukturutvecklingen som var på gång inom företaget. Oron har därför självfallet en berättigad grund.

Anf. 114 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Jag är helt säker på att Karl Boo gärna medverkar till att sprida oro och öka den oro som eventuellt finns.

Låt mig tillägga följande. Av handelspolitiska skäl är det nödvändigt att SSAB har ett markerat inslag av privat ägande. Med hänsyn till att man på

vissa exportmarknader kritiskt talat om subventioner och bristande affärs-
mässighet när det gäller SSAB är det viktigt att visa att företaget lever under
helt normala betingelser. Ett bredare ägande är här ett viktigt inslag.

Paul Lestander önskar att vissa resurser i LKAB skall öronmärkas för
investeringar i en viss produktionsenhet, nämligen i Luleå. Jag menar att det
är bolagets styrelse och ledning som skall besluta om när och var investering-
ar skall göras. För min del vill jag göra den kommentaren att det är
utomordentligt viktigt att utvecklingen i SSAB ses i ett sammanhang. Jag
kommer inte att medverka till något som ställer olika produktionsorter mot
varandra. Varje sådant inslag skulle skada företaget.

Det är vidare en överdrift att säga att de beslutade åtgärderna skulle
dränera LKAB. Så är faktiskt inte fallet.

Anf. 115 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Det blir ännu intressantare och mera av klartext när
industriministern nu yttrar sig igen. Det är kanske inte i första hand orterna
som kommer att ställas mot varandra. Större delen av SSAB kommer på de
olika orterna att få problem med den inriktning som vi nu kan se.

Vad som är intressant är att det nu kanske inte ens är regeringen utan USA
och EG-högkvarteret som bestämmer den svenska stålpolitiken. Detta
förhållande kan kanske få konsekvenser för den rörelse som vi gemensamt
säger oss tillhöra, nämligen arbetarrörelsen. Är det verkligen dessa krafter
som i fortsättningen skall bestämma vilken omfattning stålpolitiken i vårt
land skall ha?

Anf. 116 PAUL LESTANDER (vpk):

Fru talman! Jag tror inte att jag har talat om öronmärkning av insatser i
Luleå. Jag har frågat vad som skulle hända i Luleå.

Dessutom vill vi veta vad som skall hända över huvud taget. Den främste
företrädaren för ägarintressena i företaget sitter här i kammaren. Som
presumtiv delägare och framtida beslutsfattare är man intresserad av att bli
informerad. Tyvärr har denna frågestund inte givit särskilt stora bidrag till
den informationen.

Anf. 117 KARL BOO (c):

Fru talman! Nej, industriministern, jag vill inte vara med och sprida oro.
Men de knapphändiga besked som industriministern har givit i frågan har
verkligen spritt oro.

Fru talman! Till sist vill jag säga att det var under den centerledda
regeringen som den första åtgärden vidtogs för att få en modern verksamhet i
Domnarvet. Det skedde då en mycket positiv inriktning som skapade
trygghet och framtidstro.

Överläggningen var härmed avslutad.

Om förbud mot sandsugning utanför Falsterbonäset

Om handläggningen av vissa flyktingärenden

Anf. 118 Industriminister THAGE PETERSON:

Fru talman! Per Stenmarck har frågat statsrådet Birgitta Dahl om regeringen är beredd att medverka till att sandsugningen utanför Falsterbonäset förhindras.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Sveriges geologiska undersökning, SGU, har till regeringen överlämnat en ansökan från Kockums AB om tillstånd att utvinna sand, grus och sten från ett område i Öresund. SGU har tillstyrkt bifall till ansökningen. Ärendet bereds för närvarande inom regeringskansliet. Jag är därför inte beredd att nu ta ställning i frågan.

Anf. 119 PER STENMARCK (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka industriministern för svaret.

När en så utpräglad natur- och miljöfråga som denna överlämnas från den av regeringen utsedda miljöministern till industriministern tycker jag att det visar en del av den vikt som regeringen tillmäter miljöfrågorna.

Jag kan mycket väl förstå att denna fråga också har en industripolitisk sida. Den satsning som skall göras i Malmö som ersättning för Kockums civila fartysproduktion är givetvis av största betydelse. Men allt har ett pris, och om priset är en raserad miljö kan priset lätt bli för högt.

Sandsugningen utanför Falsterbonäset är ingalunda ny, den har förekommit i många år. Vad som händer vet vi inte exakt, det vet inte Sveriges geologiska undersökning med säkerhet, och det vet ingen annan heller. Vad vi vet är att ett stort sanduttag har förekommit i många år och att stränderna tidvis har raserats. Om det finns ett samband mellan dessa båda händelser vet vi inte mycket om, det kan vi bara misstänka. Men det är detta man borde ta reda på innan man fortsätter att intensifiera verksamheten, eftersom den sandsugning som nu skall ske är så oerhört mycket större än den som har förekommit tidigare. Hela tiden har denna verksamhet fått bedrivas trots lokala protester från många håll. Protester kommer från kommunen, naturvårdsintressenter, fiskerinäringen och allmänheten, och oron är stor. Låt mig få fråga industriministern: Vilka åtgärder är regeringen i detta fall beredd att vidta för att hindra skadegörelse på natur och miljö?

Överläggningen var härmed avslutad.

31 § Svar på fråga 1986/87:152 om handläggningen av vissa flyktingärenden

Anf. 120 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Inga-Britt Johansson har frågat mig om jag är beredd att genom amnesti eller på annat sätt medverka till att barn som vistats länge i landet får stanna kvar.

Det är viktigt att handläggningstiderna för utlänningsärenden förkortas. Jag vill i detta sammanhang framhålla att de allra flesta asylsökande får sina ärenden slutbehandlade på kortare tid än ett år. Endast i en mycket liten andel av ärendena är den sammanlagda handläggningstiden längre än två år. Det är då fråga om ärenden som efter negativt beslut hos invandrarverket överklagats till regeringen och där ofta omfattande utredningar varit nödvändiga.

Under de senaste tre månaderna har arbetsmarknadsdepartementet tillfälligt förstärkts med 25 tjänster för handläggning av utlänningsärenden. Denna förstärkning har redan medfört att ärendebalansen beträffande sådana ärenden i regeringskansliet minskat med omkring en fjärdedel sedan augusti månad.

Utlänningslagen, 1980:376, förutsätter att varje ärende avgörs individuellt. Generella beslut angående grupper av asylsökande fattas därför inte. Det finns skäl att med förtur avgöra ärenden som berör barn. Ibland är det dock nödvändigt att göra mycket tidskrävande utredningar.

I motiven till en ändring i utlänningslagen år 1984, proposition 1983/84:144 s. 127, framhålls att en lång vistelsetid i Sverige bör kunna vägas in i bedömningen av om en barnfamilj skall få stanna här. Bl. a. skall den anknytning barnen fått till Sverige beaktas. Denna anknytning kan exempelvis uppstå genom att de under en långvarig handläggningstid gått en längre tid i svensk skola. Detta innebär att särskild hänsyn redan tas till barnens situation.

Anf. 121 INGA-BRITT JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka invandrarministern för svaret på min fråga.

Bakgrunden till frågan är händelserna i Hjällbo i Göteborg, där ett antal ungdomar "mjukockuperade" ett rum i kyrkan och demonstrerade för att försöka hjälpa en kamrat som vistats i landet i nästan två år från att utvisas. I det här området har man haft känningar av ras- och främlingshat. Nynazisterna har tidigare haft framgångar där. Överallt fanns nynazistiskt klotter som "Bevara Sverige Svenskt" och slagord mot invandrare. Man drog i gång verksamheter i skolorna. Man studerade ingående vad främlingshatet ställde till med under kriget. I gemensamma aktioner tvättades allt rasistiskt klotter bort. Då började man märka en ändrad hållning mot invandrarna. Exempelvis kunde man under kampanjen Flykting 86 få ihop 70 000 kr.

I dessa aktiviteter deltog den 13-årige Jorge Castro-Rivera och hans 520 kamrater.

Beslut om utvisning av Jorge och hans mamma har fattats. Var de finns nu vet jag inte. Förmodligen är de gömda någonstans. Rikslarm har gått.

Jag har använt fallet Jorge som exempel på ett stort problem, som är mycket större än att en enskild individ dräbas. För den som utvisas är det naturligtvis en tragedi oavsett hur bokstavigt vår lagstiftning har följts. Men det är också en tragedi för de kamrater som har engagerat sig. De är unga människor som just håller på att lära sig att vi måste ta hand om varandra. Och varje gång är det en framgång för främlingshatet.

Hur skall unga människor orka med att engagera sig för sina invandrade kamrater, när man inte klart kan se att lagstiftare och myndigheter lever upp

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

*Om handläggningen av
vissaflyktingärenden*

till den humanitet som man påstår skall prägla samhället?

Jag skulle vilja fråga invandrarministern om det ändå inte finns möjlighet att lägga ännu större tyngd vid det faktum att invandrare kanske vistats i landet en lång tid, att man går i skolan och deltar i andra sociala aktiviteter och har fått många kamrater. Som det är nu är det en tragedi för alla inblandade parter.

Anf. 122 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Låt mig säga att jag tycker det är utmärkt att klasskamrater visar solidaritet med utländska barn som går i skolan. Jag vill gärna uppmuntra skolungdomar till det. Det är ett bra sätt att motverka främlingsfientlighet.

Ibland blir emellertid resultatet av asylprövningen att en familj med barn måste lämna Sverige. I en sådan situation är det viktigt att klasskamraterna försöker att upprätthålla kontakt, trots att deras kamrat har återvänt hem. Kontakt kan upprätthållas exempelvis genom brev, rapporter från skolarbetet och i vissa fall genom besöksutbyte. Det är viktigt att även den som av en eller annan anledning tvingats lämna vårt land kan känna att det finns vänner i Sverige som vill behålla personlig kontakt med vederbörande.

Låt mig som svar på Inga-Britt Johanssons fråga säga att vi, som jag tidigare påpekade, redan tar hänsyn till barnens situation. Jag är beredd att ytterligare överväga i vilken utsträckning barnens skolgång kan beaktas i sammanhanget.

Anf. 123 INGA-BRITT JOHANSSON (s):

Fru talman! Jag ber att få tacka ministern för det senare beskedet. Jag tror att barnen i Hjällbo och på andra ställen efter ett sådant besked känner att det ändå hjälper med aktioner.

Barnen i Hjällbo har i dikter och noveller beskrivit hur de kände under ockupationstiden. Jag skall använda de resterande 40 sekunderna av min repliktid till att läsa en del av en dikt som jag tycker säger väldigt mycket:

"Varför efter två år?

Varför så lång tid?

Varför denna väntan?

Varför Jorge?

Varför nu?

Varför ovisshet?

Varför så många frågor?

Varför får han inte stanna?

Man är rädd

Man vågar inte hoppas

Man väntar på telefonsignaler

Man hoppar till när det ringer

Man väntar
och väntar
och väntar
och väntar . . .”

Jag tycker att denna dikt mycket väl beskriver hur barnen runt omkring upplever situationen.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

Om regeringens prövning av verkställighet av domstols utvisningsbeslut

32 § Svar på fråga 1986/87:173 om regeringens prövning av verkställighet av domstols utvisningsbeslut

Anf. 124 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Hugo Hegeland har frågat justitieministern dels vilken praxis regeringen tillämpar när det gäller att upphäva domstolars beslut att utvisa utlänningar som dömts för brott, dels i hur många fall regeringen under de senaste fyra åren upphävt sådana beslut.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Ett utvisningsbeslut som meddelats en utlänning på grund av brott kan upphävas av regeringen enligt 71 § utlänningslagen (1980:376). Beslutet kan upphävas om det är omöjligt att verkställa av t. ex. politiska skäl. Det kan även vara så att verkställigheten inte kan genomföras eftersom hemlandet berövat den utvisade medborgarskapet och därför vägrar att ta emot denna. Detta är inte helt ovanligt beträffande t. ex. vissa östländer.

En annan orsak till att ett utvisningsbeslut kan upphävas är att nya personliga omständigheter tillkommit som inte framgår av domen. I dessa senare fall upphävs inte utvisningsbeslutet omedelbart. Utlänningen får i regel en första "prövotid" om sex månader och därefter ytterligare två om vardera ett år, förutsatt att det inte inträffar några omständigheter som talar mot en sådan förlängning. Först därefter har han möjlighet att få utvisningsbeslutet upphävt.

Någon statistik av den typ Hugo Hegeland efterfrågar förs inte. Jag kan därför tyvärr inte tala om hur många beslut som upphävts under den ifrågavarande tiden. Jag vill dock framhålla att regeringens praxis, särskilt när det är fråga om grov brottslighet, är synnerligen restriktiv.

Anf. 125 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för svaret.

Den första delen tycker jag är tillfredsställande. Beträffande den senare delen är jag däremot mycket förvånad över att man inte för någon statistik i frågan och att statsrådet därför inte kan svara på en så enkel fråga som i hur många fall man har beviljat nåd i den här typen av ärenden.

Statsrådet säger ändå: "Jag vill dock framhålla att regeringens praxis, särskilt när det är fråga om grov brottslighet, är synnerligen restriktiv."

I så fall borde det väl vara mycket enkelt att plocka fram statistiken. Är inte statsrådet intresserad av den? Det är väl bara att beställa fram statistiken, så

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

Om regeringens prövning av verkställighet av domstols utvisningsbeslut

får man den. Eller har departementet mindre resurser än vi har här i riksdagen? Här kan man ju gå till utredningstjänsten och få fram nästan vad som helst. I så fall får vi väl bistå.

Statsrådet säger att regeringen är mycket restriktiv. Det skall bli intressant att se om det är så när det gäller ett känt fall, den s. k. skomakarligan, där mannen dömdes till sju år och redan är ute efter fyra år. Han dömdes dessutom till utvisning, så det var ett hårt straff. Det skall bli intressant att se i vilken utsträckning regeringen kommer att ändra här.

Det är ju ett egendomligt förhållande att regeringen med hänsyn till olika omständigheter genom nåd egentligen ytterligare halverar det totalt utmätta straffet i allvarliga fall, medan andra som begår samma brott får sitta tiden ut, eftersom de råkar vara svenska medborgare. Är man utländsk medborgare har man chans att få en nästan dubbel halvering av straffet. I sådana fall är man verkligen intresserad av hur restriktiv regeringen är.

Är statsrådet verkligen inte intresserad av att få fram statistiken? Finns det inget folk på departementet?

Anf. 126 Statsrådet GEORG ANDERSSON:

Fru talman! Det finns ganska många som arbetar i departementet, och jag försäkrar att de arbetar energiskt. Men som sagt finns det inte precis den statistik som Hugo Hegeland efterfrågar. Han frågar explicit efter statistik över ärenden som gäller grova brott.

Låt mig när det gäller det enskilda ärende som Hugo Hegeland tycks syfta på meddela att regeringen i dag har avslagit en ansökan om upphävande av utvisningsbeslutet. I övrigt är jag självfallet förhindrad att vidare kommentera ett enskilt ärende.

Anf. 127 HUGO HEGELAND (m):

Fru talman! Jag tackar statsrådet för den sista upplysningen. Den var mycket värdefull att få, och den bekräftar att det inte handlade om tomt prat – eller skall vi säga "tomt munväder", för att citera finansministerns tautologiska uttryckssätt. Denne har tydligen tagit intryck av andra statsråds sätt att behandla svenska språket.

Nu säger statsrådet att man arbetar väldigt energiskt i departementet. Men jag undrar om man inte möjligen har råkat ut för kampanjen mot energiproduktion. Det statsråd som sitter framför statsrådet Andersson har ju inriktat sig på att begränsa den. Tydligen har även statsrådet Anderssons avdelning drabbats av en energiminskning eller blivit föremål för en förlamande inverkan av den här kampanjen som andra departement bedriver.

Jag hoppas verkligen att de här siffrorna kommer fram. Det kan ju inte vara så märkvärdigt att plocka fram denna statistik.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 128 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Fru talman! Gullan Lindblad har ställt en fråga till mig som rör permitteringslönesystemet. Enligt Gullan Lindblad har detta system inneburit att många företag inom plåtslageri- och taklägningsbranscherna har fått ekonomiska problem och lagts ner på grund av att de vid otjänlig väderlek vintertid tvingats permittera. Frågan till mig gäller vilka åtgärder jag avser att vidta för att minska dessa branschers problem i syfte att öka anställningstryggheten.

Det nya permitteringslönesystem som infördes den 1 januari 1985 innebär att en arbetsgivare som permitterar en arbetstagare är skyldig att betala full lön under hela permitteringstiden. För detta erhåller arbetsgivaren ett visst statsbidrag. Genom denna reform fick arbetare vid permittering samma villkor som en tjänsteman alltid har haft, och den ekonomiska risk som tidigare låg på arbetstagaren flyttades över till arbetsgivaren. En gammal orättvisa avskaffades härmed.

I den proposition som regeringen förelade riksdagen i denna fråga, och som riksdagen sedan antog, anförde jag att det fanns anledning att noga följa tillämpningen av de nya permitteringslönereglerna och att en utvärdering av reglerna skulle ske senast sedan de har varit i kraft under två år. Parterna på arbetsmarknaden är också införstådda med detta.

Den 1 januari 1987 har de nya permitteringsreglerna fungerat i två år, och jag kommer inom kort att föreslå regeringen att ge riksrevisionsverket i uppdrag att göra denna utvärdering. I utvärderingen skall bl. a. studeras väderpermitteringar inom byggnadsbranschen. Därefter kan man bedöma om det finns skäl att vidta några ändringar i gällande permitteringslönesystem.

Anf. 129 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag ber att få tacka arbetsmarknadsministern för svaret. Det är positivt så till vida att frågan nu kommer att bli föremål för en översyn. I arbetsmarknadsutskottets betänkande nr 7, som kommer att behandlas senare i kväll här i kammaren, står faktiskt att frågan redan är föremål för arbete och utvärdering i regeringskansliet. Detta är material som har kommit mig till handa sedan jag ställde frågan. Nåväl, jag får hoppas att frågan omgående blir föremål för en översyn. Jag hoppas givetvis på snabba åtgärder, för nuvarande förhållanden är inte rimliga!

Jag kan berätta att ett taklägningsföretag i Karlstad med 55 takmontörer anställda förra vintern fick betala 1,2 milj. kr. i löner och sociala avgifter, utan att få något som helst arbete utfört på grund av väderpermitteringar. Ett litet plåtslageri med 17 anställda fick under samma period betala 300 000 kr. – en stor summa för ett så pass litet företag.

De statliga bidragen motsvarar inte ens hälften av kostnaderna för företagen. En löntagare som har 65 kr. i timmen kostar i lön och sociala avgifter 858 kr. per dag, medan det statliga bidraget är 298 kr. per dag. Företagaren har alltså en direkt egen kostnad om 560 kr. per dag utan att få

något som helst arbete utfört. Det går inte att driva företag på dessa premisser, det förstår säkert arbetsmarknadsministern också.

Jag vill nu ställa frågan om vi ganska snart kan få denna utvärdering, och om arbetsmarknadsministern då är beredd att verkligen vidta åtgärder när det visar sig att jag har rätt. Jag känner ju ganska väl till dessa branscher.

Anf. 130 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Fru talman! På arbetsmarknadsdepartementet har vi försökt kontrollera uppgifterna i Gullan Lindblads fråga om att företag har gått omkull på grund av det nya systemet. Vi har haft samtal bl. a. med länsarbetsnämnderna i Värmlands län och Norrbottens län liksom med företrädare för arbetsmarknadens parter. Vid de förfrågningar som vi gjort har det inte framkommit några uppgifter om att företag gått omkull av det här skälet.

När den här reformen skulle genomföras var det så att en del arbetsgivare på byggsidan trodde sig kunna stå utanför hela denna rättvisereform. Det gjorde att man på den kanten kom i gång senare, att företagen fick mycket kort tid på sig att anpassa sig till det nya systemet. Den första vintern blev också ovanligt kall. Därför är jag väl medveten om att man förra året hade en rad problem. Nu har arbetsgivarna möjlighet att av fastighetsägarna utkräva kostnadsersättning. Det har ju egentligen varit fel att skattebetalarna skulle stå för dessa kostnader.

Anf. 131 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag tycker att det hade varit bättre om arbetsmarknadsministern gått ut och frågat företagen direkt – det har jag gjort. Frågan har nämligen uppmärksammats av bl. a. Värmlands Folkblad. Den uppmärksammades också vid plåtslagerikongressen i somras och senare av Byggmästareföreningen och Takentreprenörföreningen. Man anser att något måste göras åt detta problem. Man hyser mycket stor oro inför framtiden och frågar sig om företagen skall kunna leva vidare. Jag har, som jag har skrivit i min fråga, två konkreta exempel i min egen kommun på företag som tvingats "gå omkull" bl. a. därför att dessa utgifter blivit för stora.

Det går inte att ersätta de här jobben med inomhusarbete; man är till 80–90 % beroende av att göra arbetet utomhus.

Jag har inte ifrågasatt trygghetens betydelse för de anställda, men jag undrar: Är tryggheten för de anställda bättre, om de riskerar att mista sitt arbete? Jag tror att de anställda vore väl så betjänta av att en ändring kom till stånd och att de kunde räkna med att åtminstone ha kvar sina jobb.

Anf. 132 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Fru talman! Jag har kontrollerat uppgifterna om de två företagen i Värmland. Enligt vad jag har fått fram är det andra skäl som lett till att de gått omkull än det här permitteringslönesystemet. Vi har kontakter även med enskilda företag – vi får ganska många telefonsamtal i den här frågan från ett enskilt företag. Jag vet att man uppfattar dessa regler som ett problem. Jag håller med om att det var ett problem när vi införde systemet, eftersom tiden blev för kort för att man skulle kunna lägga ut kostnaderna på dem som skall bära dessa kostnader, nämligen fastighetsägarna. Det är den fastighetsägare

som får sitt tak reparerat som skall betala. Nu har systemet varit i kraft så länge att det inte finns några som helst skäl att inte ta ut kostnaderna från den som skall betala. Men skattebetalarna, Gullan Lindblad, har andra utgifter att stå för i första hand.

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

*Om skyddsåtgärder vid
handhavande av freon*

Anf. 133 GULLAN LINDBLAD (m):

Fru talman! Jag har inte i förstone begärt att skattebetalarna skall stå för kostnaderna. Det finns säkert andra möjligheter att lösa problemet, men det går inte att ta mer betalt. Bl. a. var man på plåtslagerikongressen inne på att dessa företag kanske skulle kunna få nedsatta socialavgifter. Jag litar på de företag som jag fått uppgifter ifrån. Oron är stor. Det ena företaget, som nu har ett sjuttioal anställda, säger att man skulle kunna anställa ytterligare ett femtiotal, om man vågade med hänsyn till bl. a. permitteringsreglerna.

Jag tycker att arbetsmarknadsministern borde vara bekymrad över arbetslöshetssituationen i Värmland. Värmland har ju i många år toppat arbetslöshetsligan näst efter Norrbotten. Ja, kanske Blekinge ligger högre för närvarande? Det måste göras någonting för att rädda de arbetstillfällen som finns kvar!

Överläggningen var härmed avslutad.

34 § Svar på fråga 1986/87:146 om skyddsåtgärder vid handhavande av freon

Anf. 134 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Fru talman! Björn Samuelson har frågat mig vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att få en bra arbetsmiljö när det gäller handhavande av freon.

Jag vill först säga att även jag i fortsättningen tänker använda benämningen freoner trots att Freon bara är företaget DuPonts varumärke på sin egen produkt.

Vid t. ex. skumplasttillverkning, vid användning som lösningsmedel samt vid underhåll och reparation av bl. a. värmepumpar och kylanläggningar kan anställda utsättas för freoner i sitt dagliga arbete. En annan typ av risk kan uppkomma vid haverier eller stora olyckor i exempelvis värmepumpar. Det finns i dag i arbetsmiljön gränsvärden för de vanliga freonerna. Internationellt sett är de svenska gränsvärdena låga. Forskning pågår inom det här området, och arbetarskyddsstyrelsen följer denna noggrant. Speciellt skulle jag vilja peka på den undersökning som yrkesmedicinarna i Örebro för närvarande gör på kylmontörer. Det är främst risken vid korta men relativt höga expositioner som studeras.

Risken vid olyckor eller haverier har medfört att stora värmepumpsanläggningar är försedda med varnings- eller utrymningslarm. Det senare krävs i arbetarskyddsstyrelsens kungörelse om utrymning. I många värmepumpsanläggningar kan också delar av anläggningen stängas av för att minska utsläppen vid olyckor.

Arbetarskyddsstyrelsen förbereder för närvarande föreskrifter för kemisk

processindustri. Reglerna kommer att vara tillämpliga även på värmepumpsanläggningar vid värmeverk.

Avslutningsvis vill jag säga att det naturligtvis finns grupper som kan vara utsatta för större risker än andra och som därför bör få särskild uppmärksamhet inom såväl forskning som tillsyn.

Enligt vad jag erfarit följer tillsynsmyndigheten noggrant dessa speciella grupper, och jag anser därför inte att det i dagsläget erfordras några speciella åtgärder från regeringen, utöver den utredning av läckage från värmepumpar som statsrådet Dahl nyligen initierade.

Anf. 135 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Fru talman! Jag tackar arbetsmarknadsministern för svaret.

Vi kan väl fortsätta att säga freoner, även om det också finns areton, frigen osv. Egentligen borde man använda beteckningen CFC eller köldmedier, men vi säger ju perstorpsplattor, så låt gå.

Freondebatten visar hur intimt arbetsmiljöfrågan hänger ihop med miljöpolitiken över huvud taget. Detta har vi från vpk:s sida starkt hävdad i debatten.

Gränsvärdet, som ligger på 500 ppm för freon, är lågt, säger arbetsmarknadsministern. Men den här gasen är förrädisk. Redan vid 50 ppm och exponering under en halvtimme uppträder hosta, som övergår snabbt. Men sedan uppträder problemen igen. Efter två dygn uppträder lungödem, och då menar expertisen att det är för sent att sätta in behandling.

Nu är det också så att freon påverkar hjärtverksamheten, och vid stress ökar farligheten när freon påverkar hjärtat. Det innebär att de som står och arbetar vid "line" vid tillverkning av vitvaror som kylskåp och frysar t. ex. är en väldigt viktig riskgrupp.

Om man läser arbetarskyddsfondens instruktioner, som används vid utbildning av kylmontörer, bl. a. vid AMU, finner man på s. 10-11: "Se till att utsläpp av CFC sker till fria luften." Säg att det sker 2 000 sådana enkla ingrepp som dränering av hushållsmaskiner per dag i Sverige. Det innebär 400 kg freon i luften varje dag!

Det vore nog bra om man hade en kontakt mellan arbetsmarknadsdepartementet och miljödepartementet i den här frågan. Jag tycker att det är tråkigt att inte sådana kontakter tas.

Anf. 136 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Fru talman! Det skulle vara mycket tråkigt om sådana kontakter inte togs. Därför är det också så att statsrådet Dahl och jag faktiskt har haft diskussioner vid olika tillfällen om dessa problem. Den utredning som jag nämnde nyss kommer ju också att behandla såväl de inre problemen som de yttre.

Jag tycker att det här är en viktig fråga och att det är viktigt att de som arbetar med sådant kan känna största möjliga säkerhet. Därför är det också angeläget att fortsätta både forskningsarbetet och utvecklingen av kungörelser, som bl. a. arbetarskyddsstyrelsen nu är i färd med.

Anf. 137 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Fru talman! Det var bra, arbetsmarknadsministern! Men är då arbetsmarknadsministern också beredd att se till att forskning kommer till stånd och att föreskrifter förbereds även för de människor som jobbar vid "line" och som hårdtar freon?

Anf. 138 Arbetsmarknadsminister ANNA-GRETA LEIJON:

Fru talman! Jag anser att det är självklart att man från arbetarskyddsstyrelsens sida skall bry sig om alla arbetare som utsätts för problem av det här slaget. Det gäller oberoende av om man arbetar vid "line" eller någon annanstans.

Anf. 139 BJÖRN SAMUELSON (vpk):

Fru talman! Jag tar det till intäkt för att vi kan gå ut och lugna bl. a. de arbetare som har kämpat för sin rätt till en vettig arbetsmiljö, t. ex. vid Electrolux i Arvika.

Överläggningen var härmed avslutad.

35 § Svar på fråga 1986/87:153 om kvalitetskontrollen beträffande foder till sällskapsdjur

Anf. 140 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! Marianne Andersson har frågat mig om samma kontroller sker hos de utländska tillverkarna av foder till sällskapsdjur som hos de svenska och, om inte, vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att åstadkomma samma villkor för utländska och svenska tillverkare.

Utgångspunkten för kontrollen av foder är att den skall vara likvärdig, vare sig fodret tillverkas inom landet eller importerats.

Närmare föreskrifter för kontrollen utfärdas av lantbruksstyrelsen. För närvarande gäller att kontroll av märkningen av fodret skall ske genom oanmälda besök hos foderleverantören. Det är därvid ingen skillnad om denne är en tillverkare eller en importör. Även i övrigt motsvarar kontrollen av importerat foder i huvudsak den av inhemskt. Den enda verkliga skillnaden gäller tillverkningsprocessen, som av naturliga skäl inte kan bli föremål för samma tillsyn när fodret tillverkas i utlandet. Även för importerat foder uppställs dock regelmässigt vissa krav på processtekniken, om fodret innehåller animaliska produkter.

Anf. 141 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Jag vill tacka jordbruksministern för svaret. Jag var medveten om att en likvärdig kontroll av utländska tillverkare innebär en del praktiska problem. Men att jordbruksministern nu visar en så uppenbar likgiltighet för ett sådant rättvisekrav är i högsta grad anmärkningsvärt. För att kunna göra en seriös kontroll av fodret måste man studera de hygieniska förhållandena på plats. Tillverkningsprocessen, uppvärmningstemperatur och uppvärm-

ningstid inverkar på kvaliteten. Provdirekt ur burk kräver en omfattande och mycket dyr analys.

Enligt statens veterinärmedicinska anstalt kan man inte med hjälp av analysen se om produkten härrör från självdöda djur. Det måste avgöras vid kontroll av djuren när de är på väg till slakt. Den nya fodermedelslagen tillkom efter kadaverdebatten förra året. De som vann på den debatten var de utländska tillverkarna, och de kontrolleras inte. Importandelen är nu 65 %. Det är bra att de svenska tillverkarna kontrolleras – det är helt riktigt – och de har oftast en mer omfattande intern kontroll än den som lantbruksnämnden nu står för. Det är bara det att villkoren för utländska resp. svenska tillverkare måste vara likvärdiga. Samma kontroll borde gälla såväl för importörer som för fodertillverkare i Sverige som exporterar. För att få exportera krävs det ett godkännande av EG:s kontrollanter.

Jag vill återigen fråga jordbruksministern om han är beredd att ge kontrollnämnden resurser, så att den kan göra oanmälda kontroller utomlands också.

Anf. 142 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! Jag tycker nog att Marianne Andersson litet grand slår in öppna dörrar. Dels sker ju en mycket noggrann kontroll av de produkter som importeras när dessa kommer till Sverige, dels skall den som importerar foder som innehåller animaliska produkter ha tillstånd från lantbruksstyrelsen. Uppgifter skall lämnas om recept och processteknik. Lantbruksstyrelsen intresserar sig då framför allt för det som Marianne Andersson också talar om – uppvärmningstid och temperatur, som skall vara tillräckligt väl tilltagna för att fodret skall vara hygieniskt och invändningsfritt. Om dessa krav inte uppfylls, blir det heller inget importtillstånd. Det är således en noggrann kontroll som sker.

Anf. 143 MARIANNE ANDERSSON (c):

Fru talman! Det sker dock inte kontroll på platsen. En tjänsteman på lantbruksstyrelsen i Jönköping säger att det nu skall bli hårdare kontroll av svenska tillverkare, och det är bra. Han säger också att kontrollen av utländska tillverkare blir hård – precis som jordbruksministern säger – men att det är omöjligt att besöka dem. Det är just där som skillnaden ligger. Han säger att vi får lita på importörerna, men jag förstår då inte vari den hårda kontrollen ligger. Det är ett uppseendeväckande uttalande av en statlig tjänsteman, och jag tolkar det så att staten anser att utländska tillverkare är så mycket mera seriösa och hederliga än de svenska. Är det också jordbruksministerns inställning?

Anf. 144 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! Det som Marianne Andersson säger är litet egendomligt. Det sker alltså en likvärdig kontroll av de produkter som tillverkas i Sverige och av dem som importeras. Självfallet kan processtekniken följas direkt i Sverige; men det krävs intyg m. m. av importören för att han skall få tillstånd att importera. Skulle lantbruksstyrelsen anse att problemet är så stort finns det möjlighet att låta den tillsynsgrupp som utför processteknikkontrollen i

Sverige kräva att få inspektera anläggningar utomlands från vilka livsmedel importeras. Så sker i en del andra fall när det gäller import av livsmedel.

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

*Om åtgärder för att
reducera cesiumhalten
i fisk och kött*

Anf. 145 MARIANNE ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag tycker att jordbruksministern skall uppmana lantbruksstyrelsen att införa sådana kontroller att det blir likvärdiga förhållanden.

Syftet med lagen var att ge konsumenterna bra produkter, men om det visar sig att det inte finns samma möjlighet att kontrollera att alla produkter är likvärdiga faller ju syftet med lagen till en del. Min slutsats av denna debatt blir att konsumenterna till en del är vilseförda. De känner inte till skillnaderna, och de bör få veta att kvalitetskontrollen är så olika av svenska och utländska tillverkare att de mot den bakgrunden kan avgöra vilka produkter de vill köpa.

Överläggningen var härmed avslutad.

36 § Svar på fråga 1986/87:166 om åtgärder för att reducera cesiumhalten i fisk och kött

Anf. 146 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! John Andersson har frågat statsrådet Birgitta Dahl om hon är beredd att vidta nödvändiga åtgärder för att ansvarig myndighet undersöker möjligheterna att få ned cesiumhalten i bl. a. fisk och kött och följer upp undersökningarna med råd och information. Bakgrunden till frågan är enligt John Andersson att man i olika tidskrifter kan läsa om experiment och försök som görs av privatpersoner för att få ned halten av cesium i bl. a. kött och fisk.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Strålskyddsinstitutet har ställt samman den information och de rekommendationer som gäller med anledning av följderna av Tjernobylyockan i en broschyr som delats ut till alla hushåll. I broschyren slås fast att vi kan äta allt som säljs i handeln, också där nedfallet varit stort. Även vad gäller John Anderssons konkreta fråga om möjligheterna att i särskilda fall få ned cesiumhalten i livsmedel finns information i broschyren. Livsmedelsverket, som i första hand är den myndighet som ansvarar för dessa frågor, kommer också fortsättningsvis att pröva och informera om metoder att sänka cesiumhalten i livsmedel.

Utöver de åtgärder som kan vidtas för att få ned cesiumhalten i färdiga livsmedel, görs stora ansträngningar inom djurhållningen för att med hjälp av fodret minska cesiumhalten.

Anf. 147 JOHN ANDERSSON (vpk):

Fru talman! Jag får tacka jordbruksministern för svaret på min fråga.

Det är inte länge sedan jag deltog i en debatt här i kammaren och diskuterade dessa problem med Birgitta Dahl. Jag märker att det är litet svårt att formulera frågan så att den förstås på rätt sätt. Det talas om livsmedel,

men frågan gäller fortfarande de människor som bor i de utsatta områdena och som tar sitt kött och sin fisk direkt från naturen.

Den här informationen från strålskyddsinstitutet som det hänvisas till är för det mesta lugnande besked och jämförelse med röntgensköterskor osv., som människor faktiskt inte alls är intresserade av. De är intresserade av att få ned halten av cesium i de produkter de hämtar i naturen.

Man kan exempelvis läsa om att en privatperson har gjort ett experiment: Han fryste fisken, han tinade upp den, han tryckte vätska ur fisken. Därefter lades fisken i vatten, vätska trycktes ur igen och sedan fick fisken ligga i saltlake ett dygn och ett dygn i vatten. Därefter sköljde och torkade han fisken och då hade cesiumhalten gått ned från 8 600 bequerel/kg till 600 bequerel/kg.

Nästan varje vecka får man läsa om sådana experiment, och människor blir ännu mer förvirrade. Man kan då ställa frågan: Vilken roll har exempelvis livsmedelsverket i sammanhanget? Det är ju sådan information människorna behöver. Om det finns enkla medel att få ned halterna i de produkter människor tar från naturen skulle det verkligen vara en stor hjälp. Jag frågar alltså: Var finns informationen om sådan hjälp?

Anf. 148 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! John Andersson tar förvisso upp ett mycket viktigt problem: Hur skall samhället kunna hjälpa människor som bor i de områden som är värst drabbade att kunna göra någonting själva? Samhället måste göra det, mer och mer efter hand. De problem som John Andersson tar upp har också strålskyddsinstitutet tagit upp i sin broschyr, som inte bara handlar om det som John Andersson sade utan också har en rubrik: Det här kan du göra själv. Den informationen riktar sig till dem som jagar, fiskar, plockar bär och svamp i de områden som är hårdast drabbade. Där talas det om hur man skall bete sig med svamp, bär, fisk och kött. Livsmedelsverket har också kompletterat med uppgifter om saltning och lakning som medel att minska föroreningshalterna.

Ju fler metoder man hittar, desto mer information måste självfallet ges ut. Jag är helt överens med John Andersson på den punkten. Efter nyår kommer livsmedelsverket att ge ut kostråd, som vi hoppas skall kunna ge ytterligare konkreta, praktiska tips om hur människor skall kunna bete sig.

Anf. 149 JOHN ANDERSSON (vpk):

Fru talman! Jag fick uppgifter om att livsmedelsverket redan en ganska kort tid efter det nedfallet inträffade i våras påbörjade vissa prov, bl. a. med kött. Man malde kött, sköljde kött osv. Men jag har inte sett några som helst informationer från livsmedelsverket om hur proven utföll.

Människorna upplever att den information som de mest får är olika jämförelser och lugnande besked och uppgifter om att det inte är så farligt att äta dessa produkter – samtidigt som de får veta att de under inga omständigheter får sälja eller ge bort dem till någon annan. Det är alltså fritt fram och ofarligt att äta dem själv!

Jag hälsar med tillfredsställelse om det framöver kommer en rådgivning

som är officiell, så att inte människorna blir förvirrade av alla dessa tidningsuppgifter om privatpersoner som står för olika experiment.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

*Om kvalitetskontrollen
på importerade livs-
medel*

37 § Svar på fråga 1986/87:178 om kvalitetskontrollen på importerade livsmedel

Anf. 150 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! Ingbritt Irhammar har frågat statsrådet Bengt K. Å. Johanson om han avser att vidta åtgärder så att svenska konsumenter dels kan garanteras samma höga kvalitet på importerade produkter som de inhemskt producerade livsmedlen håller, dels också får information om skillnaden i svensk och utländsk livsmedelsproduktion.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Utgångspunkten för kontrollen av livsmedelsimporten är att den skall vara likvärdig med kontrollen av inhemska livsmedel. Den statliga livsmedelskontrollutredningen har nyligen prövat frågan om hur bl. a. importkontrollen bör vara utformad. Prövningen har gjorts med utgångspunkt i principen att kontrollen bör vara likartad och neutral i förhållande till livsmedlens ursprung och den marknad de är avsedda för. Kontrollen av det kött som importeras är redan i dag organiserad på ett sätt som liknar besiktningen av det kött som produceras inom landet. Beträffande importen av vegetabilier påpekar utredningen att det kan finnas anledning att pröva hur kontrollen av denna import från praktiska synpunkter bäst skall utföras, bl. a. med avseende på vilka laboratorieresurser som skall utnyttjas. Livsmedelskontrollutredningens förslag övervägs för närvarande inom regeringskansliet.

När det gäller livsmedelsinformationen till konsumenterna vill jag hänvisa till det uppdrag om märkning av livsmedel som regeringen lämnade till livsmedelsverket i mars i år. Verket skall utreda hur märkningen bör vara utformad för att ge konsumenten bättre information vid valet av livsmedel.

Anf. 151 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka för svaret.

Konsumenter måste ha rätt att ställa lika höga kvalitetskrav på alla livsmedel som i dag saluförs i Sverige. Inom centern anser vi att kvalitetskrav måste gälla lika oberoende av om livsmedlen produceras i Sverige eller om de har importerats. Därför har vi i motioner framfört krav på att förbud införs mot import av livsmedel, som har framställts på ett sätt som inte är tillåtet i Sverige. Kravet är ställt för att våra konsumenter skall känna trygghet när de fritt väljer bland de livsmedel som saluförs på marknaden i dag.

Jag vill fråga om inte jordbruksministern anser att det innebär en minskning av skyddet och risk för de svenska konsumenterna, om vi inte ställer lika höga krav på importerade livsmedel som på inhemskt producerade. Enligt vår mening räcker det inte att bara kräva att livsmedlen skall vara likvärdiga. Tyvärr behöver det i dag inte ges några garantier för att

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

*Om kvalitetskontrollen
på importerade livs-
medel*

livsmedlen produceras på ett för Sverige godtagbart sätt. Även om det sker en viss kontroll av det importerade, har det från olika håll framförts kritik, som går ut på att det är svårt att upptäcka rests substanser från bl. a. kemoterapeutika och hormonrester, och det är oroande.

Är man konsekvent måste man ju anse att antingen är våra svenska regler onödiga – och då skall vi tillåta mer av det här i Sverige – eller också är de befogade och då bör vi förhindra införsel till Sverige av de ifrågavarande varorna.

Enligt min mening har Sveriges konsumenter ingen reell chans att välja svenskproducerade livsmedel i handeln, eftersom vi i dag inte har krav på ursprungsbezeichnung på varorna. Här talades det om märkning. Jag undrar om det med detta också menas ursprungsbezeichnung. Därför vill jag fråga jordbruksministern om jordbruksministern ämnar verka för att utökningen av märkningen också får gälla ursprungsbezeichnung.

Anf. 152 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM:

Fru talman! Den sista frågan utreder livsmedelsverket, som har fått i uppdrag att se över vilka kvalitetskrav som kan anses viktiga och som kan göra det lättare för konsumenten att välja på ett bättre sätt. Jag har emellertid inget skäl att här gå in på detta, eftersom det inte finns med i Ingbritt Irhammars fråga.

Den första frågan är naturligtvis viktig, dvs. frågan om hur man skall kunna få en kontroll av de importerade varorna som såvitt möjligt motsvarar den som sker när det gäller svenska varor. Det är ju inte alltid säkert att det är så att säga en skala: att man i ett land har låga krav, medan Sverige har de högsta kraven. Sverige har höga krav, och det är bra att Sverige har det. Det skall vi alltså ha, och vi kan gärna skärpa dem när vi upptäcker nya problem. Men det kan också vara så, att andra länder har andra typer av problem. I ett främmande land kan man bekämpa andra saker än dem som vi bekämpar här i Sverige. Vi har också skäl att lära oss av utlandet och inte bara utgå ifrån att det är sämre ställt där.

De svenska myndigheterna gör alltså vad de kan i syfte att åstadkomma att det ställs likvärdiga krav. Kontrollen på importvarorna är också utomordentligt hård, jämförd med andra länders kontroll. Vi har alltså givit en utredning det speciella uppdraget att se efter om vi kan få kontrollen mer likvärdig. Som jag också framhöll i svaret har det lagts fram förslag som nu övervägs i kansliet.

Anf. 153 INGBRITT IRHAMMAR (c):

Fru talman! Märkningen av livsmedel utreds, men visst kan utredningen få tilläggsdirektivet att märkning om ursprungsland är önskvärd.

Jag är medveten om att Sverige har mycket höga krav när det gäller kvaliteten på livsmedel. Det är bra, men det är inte bra om vi inte kan ställa samma krav på de importerade varorna. Specialister på området säger också att vi inte kan klara detta, eftersom vi inte kan mäta rests substanserna. När det exempelvis gäller kött får vi in delar av kött, där det t. ex. är omöjligt att upptäcka antibiotika. Orsaken är att sådant oftast upptäcks i inälvorna. Därför vore det tryggast för konsumenterna med ett system som tvingar

importören att lämna garantier. Kan inte jordbruksministern tänka sig att verka för att vi får sådana garantier?

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

*Om åtgärder mot
miljöfarliga utsläpp*

Överläggningen var härmed avslutad.

38 § Svar på fråga 1986/87:124 om åtgärder mot miljöfarliga utsläpp

Anf. 154 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Lars-Ove Hagberg har frågat mig vilka åtgärder regeringen ämnar vidta för att t. ex. miljöfarliga utsläpp skall kunna åtgärdas snabbt och företagen skall tvingas ta ansvar för en bra miljö. Frågan har ställts med anledning av vad som nyligen kom fram om utsläppen till luften från SSAB:s stålverk i Borlänge.

Den typ av omfattande industriella verksamheter som nämns i frågan har regelmässigt varit föremål för tillståndsprovning enligt miljöskyddslagen. I ett tillstånd skall noga anges vad företaget har att iakttä för att störningarna till omgivningen skall bli så små som möjligt. Tillsynsmyndigheter enligt miljöskyddslagen är normalt statens naturvårdsverk och länsstyrelserna.

Om ett företag åsidosätter ett villkor i ett tillståndsbeslut och företaget inte självmant rättar till felet kan tillsynsmyndigheten agera på olika sätt. Den kan meddela vitesföreläggande om rättelse men kan också själv gå in och rätta till felet på företagets bekostnad. Som en sista utväg kan länsstyrelsen i allvarligare fall även stoppa verksamheten. Tillsynsmyndigheten är även skyldig att verka för att en överträdelse åtalsprövas.

Vad gäller de i frågan berörda utsläppen i Borlänge visar de mätningar som företogs i slutet av augusti dels att utsläppen av stoft av allt att döma överskrider fastställt värde, dels att det förekommit oförutsedda utsläpp, av bl. a. bly och olika klorföreningar.

Jag ser allvarligt på det inträffade och utgår ifrån att bolaget och berörda myndigheter med all kraft verkar för en lösning av de problem som uppkommit.

Regeringen har nyligen tillsatt en utredning med uppgift att göra en översyn av miljövårdsorganisationen. Tillsynsfrågorna skall därvid särskilt tas upp. Utgångspunkten för översynen är nödvändigheten av att de samlade resurserna för miljövard kan utnyttjas så effektivt som möjligt för att lösa viktiga miljöproblem. Det är också min avsikt att inom kort ta upp vissa frågor av betydelse i sammanhanget i en proposition om ändringar i miljöskyddslagen.

Anf. 155 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Jag tackar för svaret på frågan. Jag tolkar det så att regeringen ser allvarligt på den typ av händelser som förekommit i Borlänge. Det får jag tacka för. Av vilken orsak myndigheterna agerar som de gör låter jag vara osagt, men för allmänheten, som drabbas av miljöproblemet, ser de inte ut att kunna ta det på allvar – den saken är fullständigt klar. Ett företag säger att man skall lägga ned verksamheten om myndigheterna kräver den allra minsta investering, trots att liknande företag gjort liknande investeringar. Men

myndigheterna handlar inte så kraftfullt som människorna skulle kunna kräva. Det är ett stort problem, och det är därför jag har ställt frågan.

Birgitta Dahl säger nu att man skall göra vissa ändringar i miljöskyddslagen. Men är det ändringar som verkligen gör att myndigheterna kan framtinga ordentliga miljöåtgärder av företagen?

I det här fallet är det fråga om en lång historia; miljöintresset har här länge stått tillbaka och fått mycket stryk i opinionen. Kanske har miljöintresset i samhällets mening inte ens kunnat tränga sig fram och göra sig hört, vilket jag tycker är oerhört beklagligt.

Dessutom är det kanske inte, som det framställs i svaret, fråga om oförutsedda utsläpp av bly och klorföreningar. De är förutsedda. Tungmetallutsläppen har ökat under hela 1980-talet, och det har påpekats av bl. a. miljöorganisationer – de är inte oförutsedda! Klorföreningarna påvisades också av naturvårdsverket, som påpekade att erfarenheter från t. ex. Japan visar på sådana. Utsläppen är alltså inte oförutsedda – det är snarare så att man från företagets sida har vetat om dem. Myndigheterna borde här, tycker jag, ha ett mycket större ansvar för att gripa in.

Anf. 156 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Det var naturligtvis inte av en slump som jag valde att i mitt svar dels påpeka vilka skyldigheter som både företag och myndigheter har, dels säga att regeringen ser med stort allvar på frågor av den här karaktären.

Vi har ännu inte sett slutet på detta ärende. Jag tycker att vi skall ge alla inblandade en chans att reda ut det på det sätt som miljöskyddslagen och riksdagens och regeringens beslut förutsätter. Det är självfallet utgångspunkten för mitt, myndigheternas och – utgår jag ifrån – också företagets handlande.

Jag tycker att Lars-Ove Hagberg också skall ge den kommande lagstiftningen och omorganisationen chansen att bli någonting bra – det är nämligen min ambition att så skall bli fallet.

Anf. 157 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Jag ger alltid någon en chans. Men i detta sammanhang har ju företaget fått så många chanser. Man kände till utsläppen redan 1982. Företaget begärde, och fick, uppskov med kravet att klara av det före 1985. Nu skriver vi november 1986, och man klarar det icke.

Företaget har varnats för tungmetallutsläppen och utsläppen i samband med skrotförvärmningen. Men trots detta fortsätter man. Vad jag kan förstå är man fortfarande ovillig att vidta den mest effektiva åtgärden när det gäller att minska stoft- och tungmetallutsläppen.

Man skall inte bara hålla sig till gränsvärdena, utan det ligger också i vårt gemensamma intresse att företagen skall hålla sig långt under de fastställda gränsvärdena. Något gränsvärde är inte fastställt för tungmetaller, vilket är mycket anmärkningsvärt. Jag tycker att myndigheterna snabbt måste uppmärksamma detta förhållande. Jag hoppas att naturvårdsverket har ryggen och verkligen ser till att vi framöver får en ordentlig dom när det gäller stålverken, så att utsläppen av tungmetaller försvinner.

Anf. 158 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Jag vill understryka att det, efter vad jag har inhämtat, pågår ett intensivt arbete hos tillsynsmyndigheterna – jag håller mig självfallet nog underrättad i detta viktiga ärende. Jag vill påstå att detta arbete har lett till en ökad intensitet också hos företaget.

Det tillkommer inte mig att på det här stadiet blanda mig in i myndigheternas hantering, särskilt som det kan tänkas att regeringen i sista hand får ta ställning till ärendet. Jag hoppas naturligtvis på att man så fort som möjligt skall hitta en lösning som innebär att de miljökrav vi har satt upp inte åsidosätts. Självfallet gäller regeln att bästa möjliga resultat skall eftersträvas.

Anf. 159 LARS-OVE HAGBERG (vpk):

Fru talman! Eftersom jag har nära kontakt med dem man här har att göra med är jag kanske litet skeptisk till vad som kan åstadkommas. Men blir det ett bra resultat, så är det bättre sent än aldrig. Det har tagit lång tid att nå ett gott resultat, och vi är inte där ännu. Vi kan emellertid se att det ändå finns en chans.

Jag uppfattar Birgitta Dahls besked här som en stark påtryckning på utvecklingen inte bara när det gäller myndigheter och företag utan även de utanförstående opinionsbildare som ibland kan sätta käppar i hjulet.

Överläggningen var härmed avslutad.

39 § Svar på fråga 1986/87:135 om åtgärder för att förhindra upparbetning av svenskt kärnkraftsavfall

Anf. 160 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Jag medger att Ivar Franzén i Pär Granstedts frånvaro tar emot svaret.

Anf. 161 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Pär Granstedt har frågat mig vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att förhindra vidare upparbetning av svenskt kärnkraftsavfall.

Låt mig först slå fast att regeringens politik är att svenskt använt kärnbränsle inte skall upparbetas utan direktdeponeras i Sverige. Några fler upparbetningsavtal kommer inte att godkännas. Inom ramen för ingångna avtal skall strävan vara att så långt som möjligt frigöra oss från de bindningar till upparbetning som gjorts tidigare.

Avtalet mellan Oskarshamnsværkets Kraftgrupp AB (OKG) och BNFL tecknades år 1969 vid en tidpunkt då vi inte hade den stränga lagreglering som vi nu har. Sammanlagt är det 140 ton använt kärnbränsle som skeppats över till Sellafield vid olika tillfällen åren 1975–1982.

Det använda svenska kärnbränsle som nu förvaras i Sellafield är underkastat den kontroll för fredlig användning som bedrivs av FN:s atomenergiorgan IAEA. Därutöver har en särskild överenskommelse mellan Sverige och Storbritannien träffats år 1984 för det använda bränslet som förvaras där.

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

Om åtgärder för att förhindra upparbetning av svenskt kärnkraftsavfall

Med Storbritannien har Sverige också ett övergripande avtal om fredlig användning av kärnenergi som träffades år 1984. Det plutonium som utvinns vid en eventuell upparbetning får inte disponeras utan regeringens tillstånd.

Anf. 162 IVAR FRANZÉN (c):

Fru talman! Jag tackar miljö- och energiministern för svaret. Jag tycker att det är bra att vi nu har klarat ut begreppen vad gäller avtalstidpunkter och liknande, så att vi därmed kan lämna diskussionen kring villkorslagar och sådant och var och en på sitt håll ta fulla ansvaret för den situation som vi nu har.

Statsrådet säger att inom ramen för ingångna avtal skall strävnan vara att så långt som möjligt frigöra oss från de bindningar till upparbetning som gjorts tidigare. Jag vet att statsrådet Dahl i andra sammanhang har uttryckt sig ungefär på det sättet att det är osannolikt att det över huvud taget kommer till stånd någon upparbetning, eftersom engelsmännen troligen inte kommer att klara de villkor som vi har rätt att ställa enligt det övergripande avtal vi har med dem.

Låt oss anta att det inte går att åstadkomma en hemtagning via det övergripande avtalet utan det kan bli fråga om att på något sätt agera mera aktivt och eventuellt med vissa kostnader. Får jag tolka statsrådets svar så att regeringen anser att det är så pass mycket säkrare och värdefullare att se till att vi inte får materialet upparbetat än att bara förlita sig till avtalet, att regeringen kommer att kraftfullt agera även i den situationen?

Anf. 163 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Låt mig först klargöra att avtalet slöts 1969, då alla hade en annan syn på de här frågorna än den vi numera tillämpar. Utförsel har skett under åren 1975–1981, och av de 140 tonnen har 135 förts ut genom tre utförselbeslut efter regeringsskiftet 1976.

När det sedan gäller hur vi skall hantera frågan i nuvarande situation, vill jag klargöra att det icke är så som det har angivits i debatten på senare tid, att det över huvud taget är möjligt för en kraftverksinnehavare att själv bestämma att göra t. ex. MOX-bränsle eller på annat sätt förfoga över plutoniet som uppstår vid en eventuell upparbetning. Regeringen måste vid varje tillfälle ge sitt tillstånd, och det är alltså inte möjligt för ett enskilt kraftföretag att planera för en sådan verksamhet. Vilket problem som än skulle uppstå, är det en fråga som regeringen skall avgöra.

Anf. 164 IVAR FRANZÉN (c):

Fru talman! Just det förhållandet att det är regeringen som har makten här gör det intressant att få svar på hur regeringen avser att agera. MOX-bränslet är ju en främmande fågel som medför ökade risker.

Jag förstår att statsrådet inte kan binda kommande regeringar, för här handlar det om någonting som kan ligga ett tag fram i tiden. Men jag tror att svenska folket ändå, om det nu är möjligt, skulle uppskatta att få en klar deklARATION på den här punkten, vilket beslut statsrådet skulle föreslå regeringen att fatta.

Anf. 165 Statsrådet BIRGITTA DAHL:

Fru talman! Det Ivar Franzén föreslår mig skulle strida både mot grundlagen och mot våra möjligheter att på ett framgångsrikt sätt föra detta svåra arbete vidare. Och Ivar Franzén vet att jag inte kan stå här och i förväg tala om beslut i ett enskilt ärende.

En av de första saker jag gjorde som energiminister var att för både det franska och det engelska avtalet sätta i gång ett arbete som syftade till att frigöra oss från bindningar till upparbetning och att försäkra oss om garantier mot alla risker för oansvarig hantering av det material som hade förts ut ur Sverige.

Ett sådant arbete pågår för det avfall det här gäller på samma sätt – fast med litet olika metoder beroende på frågornas olika karaktär – som när det gäller det avfall som förts ut till Frankrike.

Det är inte ägnat att främja en framgångsrik fortsättning på det arbetet att här stå och diskutera det inför offentligheten. Det hoppas jag Ivar Franzén respekterar.

Anf. 166 IVAR FRANZÉN (c):

Fru talman! Självfallet är vi underställda de spelregler som gäller i riksdagen, och jag skall inte försöka pressa statsrådet till besked som inte går att lämna.

Jag tolkar ändå de uttalanden som gjorts här så att vi är överens om att det är viktigt att på allt sätt motverka att detta avfall upparbetas och att förhindra så långt det är möjligt att vi får ett nytt bränsle, som ytterligare komplicerar den situation vi har då det gäller kärnkraften.

Överläggningen var härmed avslutad.

40 § Anf. 167 FÖRSTE VICE TALMANNEN:

Eftersom statsrådet Birgitta Dahl och justitieminister Sten Wickbom inte har tillfälle att närvara i kammaren efter middagsuppehållet kommer frågorna 139, 142, 159, 105 och 170 inte att besvaras vid dagens sammanträde.

Då förhandlingarna återupptas kl. 19.30 fortsätts den avbrutna debatten om arbetsmarknadsutskottets betänkande 5 om jämställdhet.

41 § Anmälades och bordlades

Motionerna

1986/87:N124 av Nic Grönvall

1986/87:N125 av Christer Eirefelt m. fl.

1986/87:N126 av Erik Hovhammar m. fl.

1986/87:A101 av Alf Wennerfors m. fl.

1986/87:A102 av Karl-Gösta Svenson

Förslag om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1986/87 (prop. 1986/87:25)

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

1986/87:N127 av Nic Grönvall
Godkännande av 1986 års internationella kakaoavtal, m.m. (prop. 1986/87:41)

1986/87:Bo106 av Sören Lekberg och Nils T Svensson
1986/87:Bo107 av Birgitta Hambræus och Rune Thorén
1986/87:Bo108 av Birgitta Hambræus och Karl Böö
1986/87:Bo109 av Lena Öhrsvik
1986/87:Bo110 av Helge Hagberg och Lars Svensson
1986/87:Bo111 av Erling Bager m. fl.
1986/87:Bo112 av Karin Söder m. fl.
1986/87:Bo113 av Arne Andersson i Gamleby och Bengt Kronblad
1986/87:Bo114 av Iréne Vestlund m. fl.
1986/87:Bo115 av Lars Werner m. fl.
1986/87:Bo116 av Lars Werner m. fl.
1986/87:Bo117 av Alf Svensson
1986/87:Bo118 av Margit Gennser m. fl.
1986/87:Bo119 av Rolf Dahlberg m. fl.
1986/87:Bo120 av Sonja Rembo m. fl.
1986/87:Bo121 av Elving Andersson och Margareta André
1986/87:Bo122 av Jan Sandberg m. fl.
1986/87:Sk123 av Lars Werner m. fl.
1986/87:Sk124 av Carl Bildt m. fl.
Bostadspolitiken (prop. 1986/87:48)

1986/87:Jo101 av Allan Ekström
1986/87:Jo102 av Lars Ernestam m. fl.
1986/87:Jo103 av Lars Werner m. fl.
1986/87:Jo104 av Arne Andersson i Ljung m. fl.
1986/87:Jo105 av Karl Erik Olsson m. fl.
Åtgärder mot miljöfarliga batterier (prop. 1986/87:55)

1986/87:Jo106 av Allan Ekström
1986/87:Jo107 av Leif Olsson och Kerstin Gellerman
1986/87:Jo108 av Lars Werner m. fl.
1986/87:Jo109 av Lars Ernestam m. fl.
1986/87:Jo110 av Jan Sandberg m. fl.
1986/87:Jo111 av Arne Andersson i Ljung m. fl.
1986/87:Jo112 av Karl Erik Olsson m. fl.
Bilavgaslag (prop. 1986/87:56)

1986/87:So107 av Inga Lantz m. fl.
Tidsbegränsning av anställning som assistenttandläkare inom folktandvården (prop. 1986/87:60)

Meddelades att följande interpellationer framställdes

Meddelande om interpellationer

den 20 november

1986/87:99 av förste vice talman *Ingegerd Troedsson* (m) till bostadsministern om vinstdelningsskattens betydelse för olika fastighetsägarkategorier:

Redan i förslaget till vinstdelningsskatt 1983 uppmärksammades den bristande konkurrensneutraliteten mellan fastighetsbolag som skall betala vinstdelningsskatt och allmännyttiga bostadsföretag som är befriade från denna skatt. Man anförde därvid att det borde "ankomma på den bostadspolitiska kommittén att i sitt arbete beakta att inte samtliga bostadsföretag omfattas av vinstdelningen".

Värt att notera är att det endast var av praktiska skäl som schablontaxerade fastigheter, dvs. allmännyttan, undantogs från vinstdelningsskatt. Med den teknik som används för att beräkna den reala vinsten skulle allmännyttiga bostadsföretag få betala åtskilliga hundra miljoner i vinstdelningsskatt, om de omfattades av skatten.

I proposition 1986/87:42 om ändringar i vinstdelningsskatten m. m. berörs inte de allvarliga orättvisor som alltjämt finns i fråga om fastigheter som omfattas resp. inte omfattas av vinstdelningsskatten. I propositionen föreslås visserligen att anläggningstillgångar, t. ex. fastigheter, skall få skrivas upp och att uppskrivningsbeloppet skall få användas för att täcka förluster. Genom redovisningstekniska åtgärder skall fastighetsföretag som redovisar förluster t. ex. på grund av vinstdelningsskatten alltså få täcka förlusten. Men vinstdelningsskatt skall fortfarande utgå, så förslaget har inte någon som helst betydelse i praktiken. Till detta kommer att också regeringens förslag till höjd fastighetsskatt gravt missgynnar enskilt fastighetsägande.

Jag önskar därför ställa följande frågor till bostadsministern:

Anser bostadsministern fortfarande att neutralitet och likformighet är angelägna mål för bostadspolitiken?

Anser bostadsministern det i så fall vara acceptabelt att man ännu tre fyra år efter förslaget till vinstdelningsskatt inte rättat till den bristande neutraliteten mellan olika fastighetsägarkategorier?

Om ej, vad avser bostadsministern att vidta för åtgärder för att åstadkomma neutralitet och rättvisa?

1986/87:100 av *Marianne Karlsson* (c) till socialministern om användningen av psykofarmaka:

På grund av att en interpellation ställdes strax efter min fråga gällande missbruk av psykofarmaka föll enligt riksdagens nuvarande regler min fråga bort. Med anledning av detta anhåller jag nu att få ställa frågan som en interpellation.

En dryg miljon svenskar kommer i år att få recept på preparat som är ångestdämpande och sömngivande medel.

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

Meddelande om interpellationer

Psykofarmaka klassas som narkotika. Det är i själva verket vårt största drogproblem efter alkoholen. Den överväldigande mängden psykofarmaka skrivs ut som läkemedel i den öppna vården. En viktig anledning till den stora användningen kan vara att läkarna inte alltid är medvetna om att patienten kan bli beroende också vid låga doser.

Mot bakgrund av denna mycket oroande utveckling ber jag att få ställa följande fråga:

Är regeringen beredd vidta åtgärder för att reducera bruket/missbruket av psykofarmaka?

1986/87:101 av *Margó Ingvardsson* (vpk) till socialministern om den framtida förlossningsvården:

År 1984 tillsatte socialstyrelsen en expertgrupp för att undersöka skillnaden i säkerhet på större och mindre BB-enheter. Rapporten från expertgruppen som presenterats i höst har inte kunnat påvisa någon väsentlig skillnad i perinatal dödlighet, dvs. barnadödligheten under förlossningen och tiden närmast före och efter, mellan de olika enheterna. Under 1970-talet och 1980-talet har förlossningsvården alltmer centraliserats. Små BB-enheter har lagts ner, ofta med argumentet att säkerheten för barnen och mammorna är större på sjukhus med tillgång till barn- och kvinnoklinik.

Avsikten med den nämnda rapporten har varit att den skall ingå som underlag för planeringen av den framtida förlossningsvården. Rapporten är ännu inte remissbehandlad, men Barnmorskeförbundet har redan riktat kritik mot att många aspekter på förlossningsvården saknas i den. Några företrädare för barnmorskorna har inte inbjudits att delta i arbetet om den framtida förlossningsvården.

Med anledning av socialstyrelsens rapport och de krav på förändringar i förlossningsvården som förs fram dels av den verksamma personalen inom området, dels av föräldrar finns det enligt vpk:s mening skäl att tillsätta en bred utredning om den framtida förlossningsvården.

Jag frågar därför socialministern:

Kommer regeringen att föreslå en sådan utredning?

1986/87:102 av *Agne Hansson* (c) till kommunikationsministern om motorvägsprojektet ScanLink, m. m.:

Enligt uttalanden av kommunikationsministern som refererats i massmedia är det nu regeringens uppfattning att de framtida väginvesteringarna inte skall koncentreras till de tre storstäderna eller huvudvägarna mellan dem. Inga statliga pengar skall således gå till att bygga ut någon motorvägstriangel eller ScanLink.

Enligt kommunikationsministern finns det en rad angelägna projekt över hela landet, där det gäller att i ett mycket stort antal fall få bort flaskhalsar och knutar i det nuvarande vägsystemet. Det är till sådant som väganslagen skall användas i första hand.

Med det uttalandet har kommunikationsministern närmat sig en uppfattning som vi från centern länge hävdat. Det är i och för sig tillfredsställande.

Men frågan är vad ett sådant uttalande egentligen är värt.

Enligt referatet är regeringen vidare beredd att genomföra det mycket kostsamma alternativet med motorväg till Uddevalla. Vidare har ett arbete startats i kommunikationsdepartementet med uppdateringen av underlag för byggande av fasta förbindelser över Öresund. Skall dessa projekt genomföras, finns uppenbar risk att den av kommunikationsministern åsyftade jämnare fördelningen av väganlagen över landet äventyras.

Enligt vägverkets intentioner pågår nu en långsiktig planering som har som mål att just fullfölja tanken med ScanLink och motorvägstriangeln. I av vägverket beslutad inriktning av väghållningen mot år 2000 har plannivåerna beträffande väganlagens fördelning fastställts. De inriktningsdirektiv som getts till de olika länen rymmer en koncentration av väganlagen till de här angivna stora motorvägsprojekten och ett s. k. stamvägnät. Det innebär t. ex. för Kalmar län att anslagen för en kommande tioårsperiod halverats i förhållande till tidigare. På myndighetssidan pågår således nu en planering som går i diametralt motsatt riktning mot vad kommunikationsministern uttalat.

Med hänvisning till ovanstående vill jag fråga kommunikationsministern:

Är det regeringens uppfattning att inga statliga pengar skall gå till motorvägstriangeln och ScanLink?

På vilket sätt avser regeringen genomföra motorvägsprojektet till Uddevalla och en fast broförbindelse över Öresund utan att inkräktar på andra angelägna vägprojekt över landet?

Vilka åtgärder avser regeringen vidta för att åstadkomma denna förändrade inriktning av vägplaneringen som kommunikationsministern nu uttalat sig för?

1986/87:103 av *Siw Persson* (fp) till kommunikationsministern om rekryteringen av civila piloter:

Rekrytering av piloter till linjefart och charterflyg har sedan länge huvudsakligen skett bland flygvapnets piloter. Tidigare kunde med hänsyn till tillgång och behov av piloter en sådan rekrytering ske utan större olägenheter för försvaret.

Anledningen till att rekryteringen av piloter till den civila luftfarten i så hög grad inriktats på flygvapnets personal är dels att ifrågavarande personal har utvalts efter särskild lämplighetsprövning och besitter betydande flygerfarenhet, dels att det i Sverige saknats en sammanhållen och heltäckande civil utbildning av trafikflygare.

Kostnaderna för att utbilda militära piloter har under de senare åren ökat mycket kraftigt. En färdigutbildad flygvapenförare kostar i dag mellan 10 och 20 milj. kr. att utbilda. Flygvapnet har därför inte kapacitet och ekonomiska möjligheter att rekrytera och utbilda fler piloter än vad som krävs för att täcka krigsorganisationens behov.

Det totala rekryteringsbehovet av piloter i civil luftfart har kommit att överstiga det antal piloter som flygvapnet utbildar. Behovet har varit känt sedan länge, då det främst förorsakas av ökande, stora pensionsavgångar bland de civila piloterna. Nuvarande kraftiga konjunkturuppgång har

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

Meddelande om interpellationer

ytterligare accentuerat en bristsituation, som kommer att bli ytterst akut om något eller några år.

Pilotutbildningsfrågan har behandlats av två statliga utredningar och i propositionen 1980/81:6 om "Utbildning av piloter för den civila luftfarten m. m." föreslog den dåvarande regeringen inrättande av en statlig, civil pilotutbildning. Riksdagen antog 1981 regeringens förslag.

Flygbolagen har genom sin rekryteringsinriktning mot flygvapnet varit vana vid att få kvalificerad, välutbildad och flygerfaren personal. För att den unge piloten från TFHS (Trafikflygarhögskolan) skall vara garanterat tillräckligt utbildad och därmed också ett attraktivt alternativ till en pilot från flygvapnet, har utbildningen utöver de formella kraven för trafikflygarcertifikat tillförts ett antal utbildningsmoment (flygtid, ledarskapsutbildning, språk) med speciell knytning till främst SAS verksamhet.

I såväl utredningar som under förberedelserna för TFHS har samarbete och samordning med flygbolagen ansetts som grundläggande förutsättningar för att skapa den utbildningsnivå flygbolagen önskar se hos sina piloter. Som en följd härav har flygbolagen (SAS och LIN) med varierande intensitet deltagit i skolans uppbyggnad och verksamhet. En aktiv medverkan har också ansetts vara ett lämpligt sätt för flygbolagen att få insikt i och kunna påverka skolans och utbildningens utveckling.

Då SAS är den störste avnämaren slöts med staten ett avtal om samarbete avseende trafikflygarutbildningen (22/3 1983). De ekonomiska relationerna mellan SAS och flygvapnet har också reglerats i avtal.

SAS fullföljer inte sin del av avtalet och därmed är lärarsituationen på skolan sådan att det i dag finns resurser att ta emot åtta nio elever i januari. Avtalet säger minst femton elever. Samtidigt pågår uttagningarna till utbildningen för fullt. I den här omgången finns 883 sökande, 687 män och 196 kvinnor.

Genom att trafikflygarhögskolans kapacitet inte utnyttjas till fullo fortsätter pilotflykten från flygvapnet till de privata bolagen. Denna utveckling kan inte få fortsätta, då vi snart inte har några piloter till vårt flygvapen.

Med hänvisning till vad som anförts ovan vill jag ställa följande frågor till kommunikationsministern:

Avser kommunikationsministern att vidta några åtgärder med anledning av att det civila flyget tar färdigutbildade piloter från försvaret?

Hur bedömer kommunikationsministern konsekvenserna om flygvapnet inte kan behålla de piloter som krävs för att bemanna krigsorganisationens flygdivisioner? Avser kommunikationsministern att vidta några åtgärder med anledning av att SAS inte fullföljer sin del av avtalet med TFHS?

Avser kommunikationsministern att vidta några åtgärder med anledning av att den misshushållning som uppstår när de 45 milj. kr. som investerats i trafikflygarhögskolan i Ljungbyhed inte tillvaratas?

1986/87:104 av *Rune Ångström* (fp) till utbildningsministern om ett centrum i Umeå för cell- och molekylärbiologi:

Till regeringen har översänts en rapport med förslag om samverkan och utbyggnad av resurserna för forskning i Umeå. Rapporten har tillkommit på

uppdrag av regeringen, och professor Lars-Gunnar Larsson, Umeå, har varit ledare för utredningen.

I sitt arbete har professor Larsson eftersträvat förslag som innebär dels ett fullföljande av tidigare forskningspolitiskt och regionalpolitiskt motiverade satsningar i Umeå,

dels ett sätt att systematiskt närma sig ett gammalt problem, nämligen samspelet mellan universitetet och sektorsforskningsorgan.

Professor Larsson föreslår två centrumbildningar, ett *molekylärbiologiskt centrum* och ett *centrum för miljövetenskaplig forskning*. Universitetet i Umeå och försvarets forskningsanstalt (FOA) föreslås bli parter i dessa. Han förordnar dessutom att Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) och arbetarskyddsstyrelsen (ASS) erbjuds att ansluta sig till centrumbildningen.

Enheten för tillämpad cell- och molekylärbiologi i Umeå startade sin verksamhet 1980. Våren 1984 flyttade enheten in i ett eget hus, som ligger i anslutning till universitetets lokaler för mikrobiologi, virologi, klinisk bakteriologi etc. Enheten för tillämpad cell- och molekylärbiologi är en *forskningsinstitution som arbetar med grundforskning av betydelse för tillämpningar, framför allt inom det biotekniska området.*

Enheten är helt integrerad i medicinska resp. matematisk-naturvetenskapliga fakulteternas forskarutbildning och har egna forskarstudierande. Innehavarna av de två professurer som finns inrättade vid enheten, i molekylärbiologi samt i tillämpad cellforskning, är ledamöter av matematisk-naturvetenskapliga fakultetskollegiet resp. medicinska fakultetskollegiet.

Vid enheten finns för närvarande inom enhetens ändamålsanslag 2 professorer, 3 forskare/docenter, 5 forskningsassistenter, 3 assistenter, 2 laboratorieassistenter, 1 ingenjör samt teknisk och administrativ personal. Därtill kommer ca 30 anställda på externa medel.

De skäl, som främst talar för uppbyggnaden av ett centrum för cell- och molekylärbiologi i Umeå är följande:

I Umeå finns redan en betydande potential inom området, vid tre av de fyra forskande enheterna.

Det måste vara eftersträvansvärt att stimulera en samordnad utbyggnad av de resurser som under alla omständigheter måste tillföras Umeå för att fullfölja de tidigare inledda investeringarna.

Ett centrum för cell- och molekylärbiologi bör ges i uppdrag att:

stödja, utveckla och samordna projekt inom bioteknikområdet innefattande grundforskning, metodutveckling och tillämpad forskning,

verka för en utökad samverkan mellan molekylärbiologi, kemi och fysik, samordna verksamheten så att tung apparatur för molekylärbiologisk och kemisk verksamhet anskaffas och utnyttjas optimalt,

stödja verksamheten som leder till att erhållna forskningsrön inom det molekylärbiologiska fältet kan föras ut i industriella tillämpningar.

Forskningen inom cell- och molekylärbiologin är mycket betydelsefull, detta sett ur både ett nationellt och internationellt perspektiv.

I Sverige finns för närvarande två enheter med utbyggda resurser, i Uppsala och Umeå. En kommande statlig satsning inom området cell- och

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

Meddelande om frågor

molekylärbiologi bör ske vid något av dessa centra med en påbyggnad och utveckling av där redan befintliga resurser.

De forskningsmiljöer inom ämnesområdet som vi i dag kan erbjuda våra forskare är för tunna till sin karaktär, och därför kan man befara en avtappning av duktiga forskare till utlandet där man kan erbjuda centra med fullödiga koncentrationer. Inte minst av detta skäl bör uppbyggandet av ett centrum för cell- och molekylärbiologi ges högsta prioritet.

Med anledning av det anförda vill jag ställa följande frågor till utbildningsministern:

1. Är utbildningsministern beredd att stödja utredningsförslaget om en uppbyggnad av ett centrum för cell- och molekylärbiologi i Umeå?
2. Anser utbildningsministern att ärendet bör ges högsta prioritet?

43 § Meddelande om frågor

Meddelades att följande frågor framställdes

den 20 november

1986/87:184 av *Hugo Hegeland* (m) till finansministern om principerna om likformig taxering:

Inför den förestående förenklingen av taxeringsförfarandet har riksskatteverket högtidligen lovat att taxeringsmyndigheterna inte skall "klämma åt" någon för att ha undanhållit "några tusenlappar de senaste åren" från beskattning. Detta är emellertid ingen garanti för att taxeringsmyndigheterna över hela landet behandlar deklaranterna lika. Inte heller finns det någon garanti för att i de särskilda fallen varje makes tidigare icke deklarerade ränteinkomster räknas var för sig.

Med hänvisning till det anförda vill jag därför fråga:

Är finansministern beredd att medverka till att tillämpningen av riksskatteverkets generösa löfte blir lika över hela landet?

1986/87:185 av *Hugo Hegeland* (m) till justitieministern om villkoren för permission vid fängelsestraff:

En intern, dömd för grova narkotikabrott, fick efter beslut av kriminalvårdsstyrelsen flyga från Malmö till Örebro och åter för att få tillfälle att närvara vid sitt barns födelse. För interner, dömda till kortare fängelsestraff, brukar kriminalvårdsanstaltens chef bevilja permission först efter förlossningen.

För transporten till Örebro och åter hyrde kriminalvårdsstyrelsen ett särskilt flygplan och bevakningen sköttes av tre man.

Med anledning av det inträffade vill jag fråga justitieministern:

Är det praxis att interner, dömda för grova brott, rönar ett större

tillmötesgående vid väntade barns födelse än interner som dömts till mildare straff?

Prot. 1986/87:31
20 november 1986

Meddelande om frågor

1986/87:186 av *Sten Andersson* i Malmö (m) till finansministern om åtgärder för att bekämpa inflationen:

Den "inhemska" inflationen i Sverige ligger fortfarande på en oroväckande hög nivå. Detta är allvarligt med hänsyn till människors möjlighet till långsiktig ekonomisk och social trygghet.

Att inflationen totalt sett efter svenska förhållanden är låg beror i stort enbart på utländska faktorer, vilka vi ej har möjlighet att påverka.

Vilka åtgärder är statsrådet beredd vidta i syfte att sänka den "inhemska" inflationen?

44 § Kammaren åtskildes kl. 18.07.

In fidem

TOM T:SON THYBLAD

/Olof Marcusson